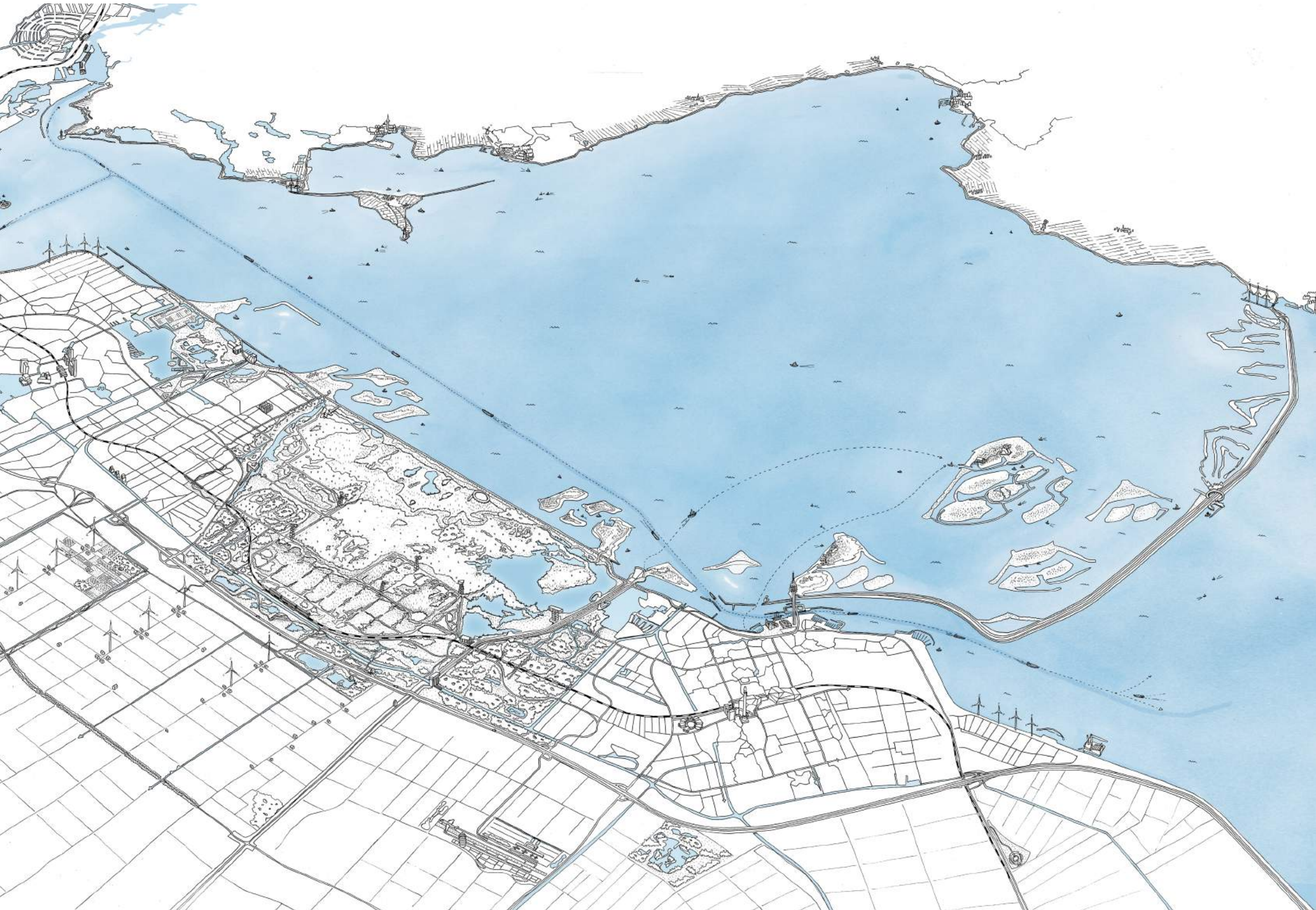
Ontwikkelingsvisie
Nationaal Park Nieuw Land

Vier natuurgebieden ontwikkelen zich
tot één Nationaal Park Nieuw Land

Nieuw Land wordt versterkt als vogelparadijs van internationale betekenis

Nieuw Land ontwikkelt zich tot
een avontuurlijke vrijetijdsbestemming
voor twee miljoen bezoekers per jaar

Nieuw Land draagt bij aan de kwaliteit van leven en de ontwikkelingskansen in de Metropoolregio Amsterdam

Nieuw Land ontwikkelt zich
flexibel en adaptief

Nieuw Land staat open voor ideeën
en initiatieven uit de samenleving

Nieuw Land geeft en levert energie

Nieuw Land is financieel stabiel

Nieuw Land heeft een heldere organisatiestructuur

Nieuw Land is van alle Nederlanders

Hoofdlijnen
ontwikkelingsvisie

Naar een nationaal park van wereldklasse

Hoofdlijnen van de ontwikkelingsvisie

Deze ontwikkelingsvisie is de aftrap voor Nieuw Land als een Nationaal Park dat volop in ontwikkeling is. In de kern gaat deze ontwikkelingsvisie over de ambitie en het proces om van vier natuurgebieden één Nationaal Park te maken. Een gebied dat zich kenmerkt als vogelparadijs van internationale betekenis. Een park dat ook als zodanig kan worden beleefd. Maar ook een park dat toont dat alle gebiedspartners er gezamenlijk hun schouders onder zetten en werk willen maken van een stabiele organisatie en financiering.

Inhoudelijk volgen uit de ambitie twee opgaven. De eerste is het vergroten, verbinden en versterken van de natuur. Voortbouwend op wat bestaat heeft Nieuw Land de potentie om van wereldklasse te worden. De tweede opgave is om royaal ruimte te gaan bieden aan natuurbeleving. Mensen zijn van harte welkom in Nieuw Land en moeten zich ook welkom voelen.

Een heldere ruimtelijke structuur draagt erg bij om tot één samenhangend gebied te komen. Binnen Nieuw Land gaat het om natuurkernen die omzoomd worden door het 'natuurlint'. Dat grenst aan de natuurkernen maar biedt veel meer mogelijkheden voor voorzieningen die bijdragen aan natuurbeleving. De dijken fungeren als ruggengraat en belvedères.

Nieuw Land positioneert zich als avontuurlijk, open, levendig, toonaangevend en innovatief. De gebiedspartners staan open voor nieuwe ontwikkelingen en activiteiten als die bij kunnen dragen aan één of beide opgaven.

De samenwerking tussen de gebiedspartners wordt structureel. In aanvulling op hun eigen programma's gaan de acht gebiedspartners gezamenlijke financiering-, educatie-, marketing en onderzoeksactiviteiten ontplooien om van Nationaal Park Nieuw Land een park te maken voor en van alle Nederlanders.

Status: richtinggevend en uitnodigend

Deze ontwikkelingsvisie geeft een gezamenlijk beeld van de richting waar de acht gebiedspartners naartoe willen: een internationaal uniek natuurgebied dat uitnodigt tot avontuur en op verschillende manieren kan worden beleefd.

De ontwikkelingsvisie geeft een beeld voor de lange termijn, zo'n twintig jaar vooruit. Natuur- en gebiedsontwikkeling vereisen tenslotte een lange adem. Zo'n termijn vraagt niet om een blauwdruk, maar om een ontwikkelingsvisie die richting geeft en middels een adaptieve manier van werken, voortdurend reageert op nieuwe inzichten en ontwikkelingen. De gebiedspartners werken met deze ontwikkelingsvisie in gedachte voort aan lopende projecten en activiteiten en zetten nieuwe in gang.

Dat de gebiedspartners deze ontwikkelingsvisie als richtinggevend beschouwen, laat onverlet dat delen van het plangebied ook onderdeel zijn van andere eigenstandige ontwikkelingen, plannenmakerij en besluitvormingsprocessen. Deze visie is daarmee in de eerste plaats een uitnodiging aan alle partijen die daarbij betrokken zijn om tot samenwerking en afstemming te komen. Nu en in de toekomst.

Vier natuurgebieden → **één Nationaal Park**

Vergroten, versterken en verbinden van de natuur

Robuust en veerkrachtig ecosysteem

Nieuw Land is in de eerste plaats een vogelgebied. Er leven tientallen beschermde vogelsoorten, jaarrond of gedurende een deel van het jaar. Zij komen af op het voedselaanbod en de aanwezigheid van beschutte plekken om te rusten en te broeden. Om deze ecologische betekenis van Nieuw Land te versterken en voor de toekomst zeker te stellen, werken we aan een robuust en veerkrachtig ecosysteem. De bundeling van vier natuurgebieden in één Nationaal Park biedt daar nieuwe kansen voor. Dat is des te belangrijker gezien de invloeden van buitenaf waar de natuur in dit gebied mee te maken krijgt. Nieuw Land ligt immers midden in een dynamische metropoolregio, en ook de klimaatverandering zal invloed hebben.

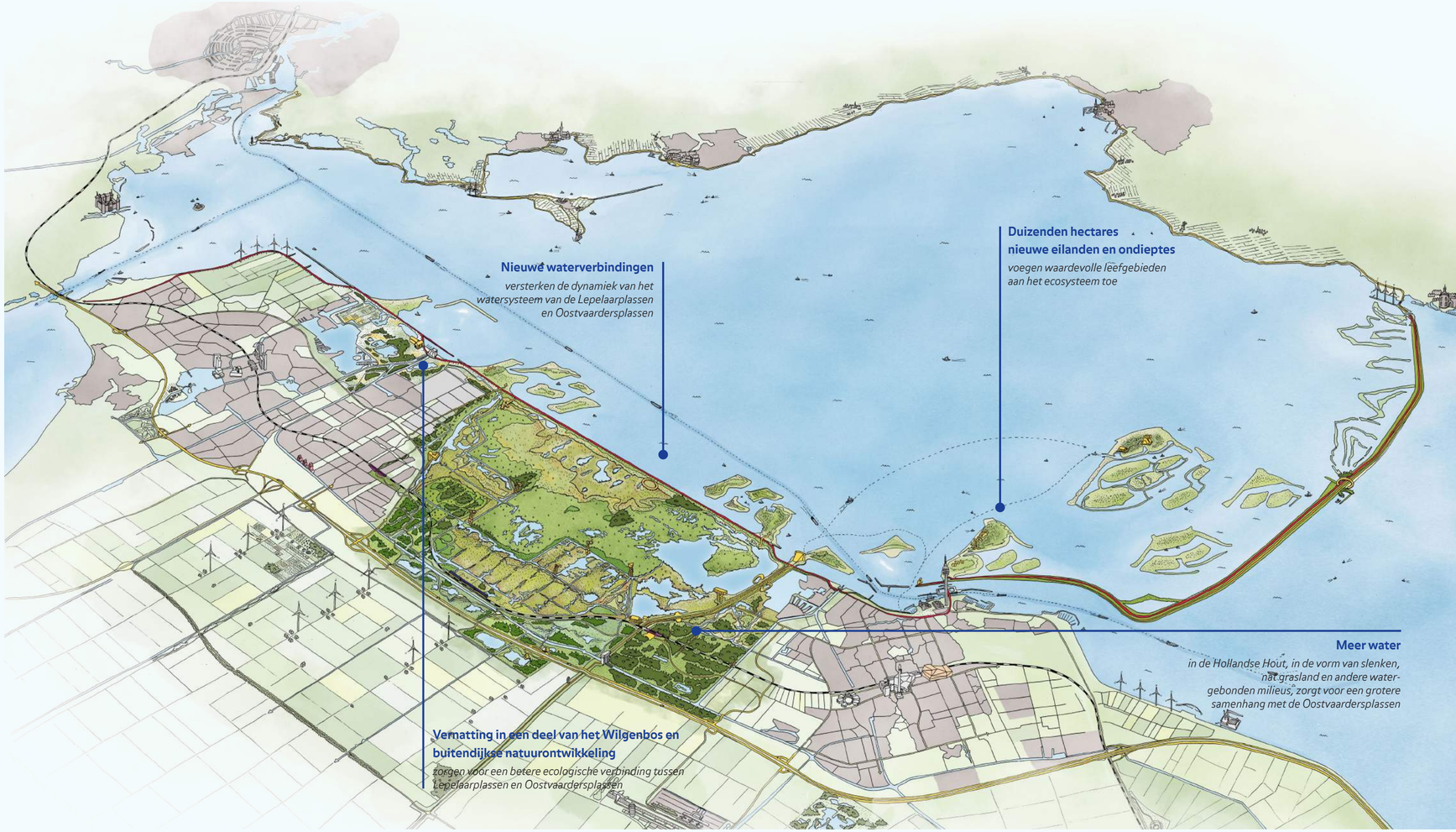
Schaalvoordelen

Het werk aan een robuust en veerkrachtig ecosysteem is al enige jaren gaande. De moerasreset en vernatting in het Oostvaardersplassengebied zijn er onderdeel van, net als de aanleg van de eerste eilanden van de Marker Wadden en Trintelzand. In de Lepelaarplassen hebben vernattingsmaatregelen geleid tot een groter areaal jong rietmoeras. Verdere verbeteringen volgen. Met dit masterplan zetten we de volgende stap: het vergroten van de natuurkernen en het versterken van de verbindingen tussen de natuurkernen, binnen- en buitendijks. Daarmee komen de schaalvoordelen, verbonden aan de samenvoeging van de natuurkernen in één Nationaal Park, beter tot hun recht. De natuurkernen en de gebieden daaromheen vullen elkaar aan. Vogels profiteren van de verscheidenheid. Door betere verbindingen, wordt het vogels gemakkelijker gemaakt om in het ene gebied te foerageren en het andere te rusten of te broeden. En vogels worden in staat gesteld om hun leefgebied geleidelijk te vergroten.

Maatregelen

De kaart toont de belangrijkste nieuwe maatregelen om tot zo'n robuust en veerkrachtig ecosysteem te komen. In de eerste plaats moet circa 10 procent van het totale oppervlak van het Markermeer bestaan uit ondieptes en oevergebieden. In aanvulling op onder meer de Marker Wadden en Trintelzand, zijn daarvoor zijn nog duizenden hectares extra nodig. Door deze vorm te geven als nieuwe eilanden langs de kust, die natuurkernen verbinden, hebben ze een optimaal ecologisch rendement. De huidige strakke kustlijn blijft intact blijft en ook vrije uitzichten over het open water blijven gehandhaafd.

Ecologische verbindingen tussen binnen- en buitendijkse natuur kunnen worden versterkt door de watersystemen van de Oostvaardersplassen en de Lepelaarplassen te verbinden met het Markermeer. Oostvaardersplassen en Lepelaarplassen worden ook onderling beter verbonden door vernatting in een deel van het Wilgenbos. In het bosgebied van de Hollandse Hout liggen vergelijkbare kansen. Nu al wordt door de aanleg van slenken meer water het gebied in gebracht. Rondom de slenken zal ruimte worden gecreëerd voor een zachte overgang naar bos, via oeverbegroeiing en korte vegetaties.

Natuur en samenleving dichter bij elkaar

Twee miljoen bezoekers

Om een Nationaal Park tot een vaste waarde in de samenleving te maken, moeten mensen de natuur kunnen beleven. In elk seizoen, op elk gewenst moment van de dag. Dat geldt zeker voor Nieuw Land. Het ligt in de Metropoolregio Amsterdam, waar de economische en demografische groeicijfers hoog zijn. Het stedelijk gebied van zowel Lelystad als Almere ligt om de hoek. Nieuw Land draagt zo bij aan de kwaliteit van leven van miljoenen inwoners in een wijde omgeving. Deze unieke ligging vertaalt zich in de ambitie om jaarlijks twee miljoen bezoekers te ontvangen. Maatregelen voor de natuurbeleving zijn op dat aantal gebaseerd. Het vraagt om sterk verbeterde toeristisch-recreatieve voorzieningen en infrastructuur, aansluitend op de verwachtingen van de bezoekers, met voldoende variatie en geënt op het avontuurlijke karakter van het gebied.

Toegankelijk en avontuurlijk

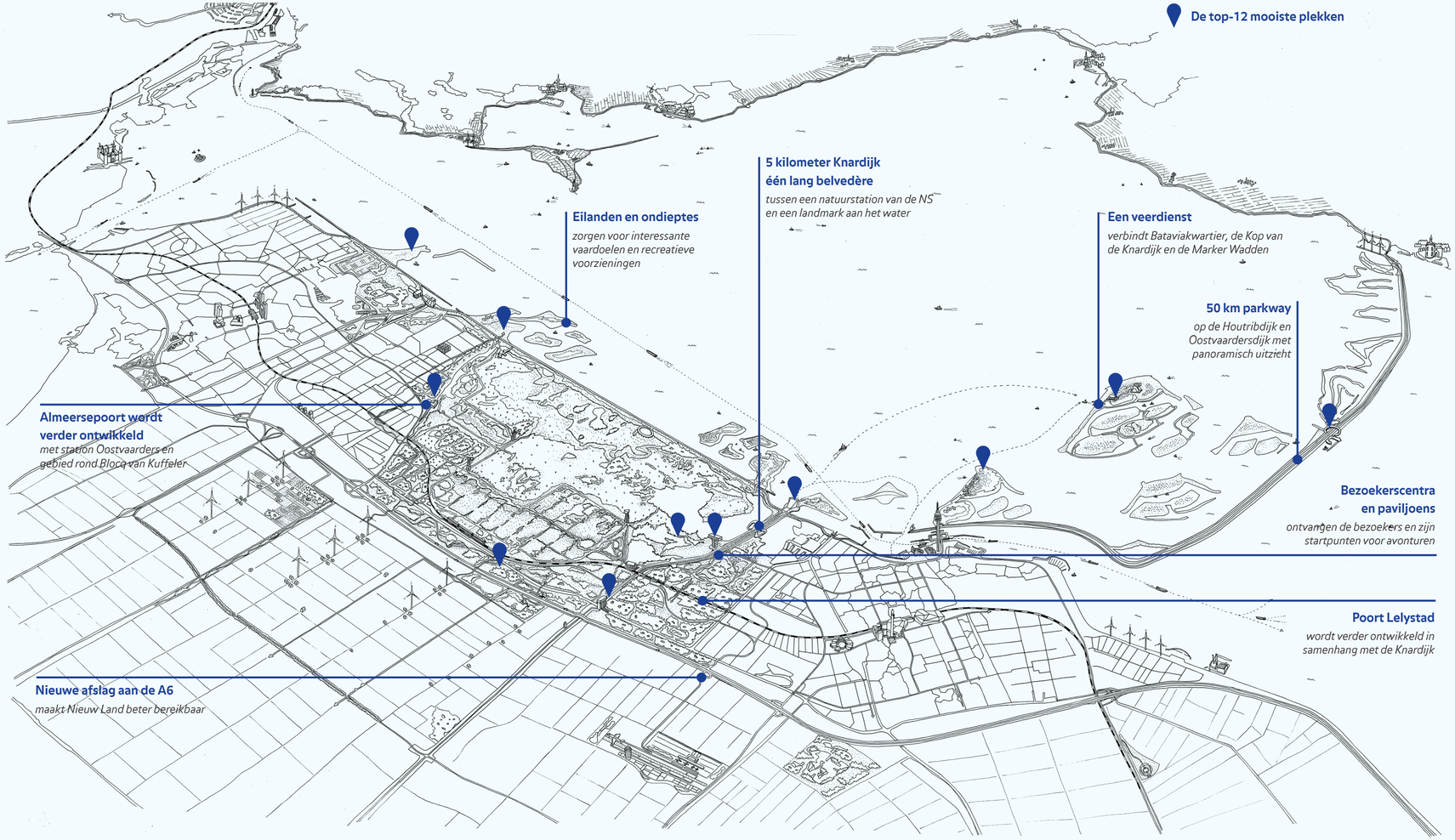
De natuur staat in een Nationaal Park altijd voorop. De vier natuurkernen zijn daarom niet of beperkt toegankelijk. Daaromheen liggen echter veel mogelijkheden. Een 'natuurlint' omzoomt de natuurkernen. Hier liggen kansen om de natuur te ervaren zonder deze te verstoren. Dit lint biedt straks alle pracht die ook in de natuurkernen voorkomt. De oppervlakte is groot genoeg om een divers toeristisch-recreatief aanbod te ontwikkelen, gerelateerd aan de natuur.

De nieuwe ruimtelijke perspectieven die op de kaart zijn afgebeeld, komen in beeld zodra de financiën dat mogelijk maken. Ze betreffen met name de dijken, die als dragende lijnen in het landschap een majestueus panorama over de natuur bieden. De dijken kunnen beter op hun functie voor de natuurbeleving worden toegerust, qua profiel en aanpalende voorzieningen. Ze vormen de ruggengraat van een doorgaande structuur van wegen, paden en vaarten voor het recreatieve verkeer. Dit routenetwerk ontsluit de mooiste en meest avontuurlijke plekken van het Nationaal Park en biedt inkijkjes in de natuurkernen. Nieuwe mogelijkheden ontstaan op de eilanden die omwille van de robuustheid en de veerkracht van het ecosysteem worden aangelegd.

Netwerk van entrees

Bestaande bezoekerscentra en de poortgebieden van Almere en Lelystad die nu in ontwikkeling zijn, vormen samen een netwerk van entrees. Daaraan kunnen op mooie locaties nieuwe paviljoens worden toegevoegd. De paviljoens markeren plekken waar vandaan het park ontdekt kan worden. Er zijn fietsen, e-bikes, kano's en andere recreatieve vervoermiddelen te huur en er worden tochten met rangers en excursies per elektrische jeep gestart.

De bereikbaarheid kan worden vergroot door onder meer een nieuwe afslag aan de A6, en ook een treinstation aan de Knardijk zou een enorme impuls voor de bereikbaarheid betekenen. Een aantal routes naar en langs het Nationaal Park (waaronder de A6) krijgt een landschappelijke inrichting, zodat reizigers merken dat ze een bijzonder natuurgebied passeren en bezoekers de sfeer van het park al vóór aankomst in een van de poortgebieden kunnen proeven.

Het avontuur van nieuwe natuur

Kennis en waarden delen

Nieuw Land is een bijzonder Nationaal Park, waar unieke verhalen aan verbonden zijn en waar dagelijks nieuwe kennis wordt opgedaan. Het is onze ambitie om mensen van nabij en veraf te betrekken bij Nieuw Land en de ontwikkeling ervan. Het delen van kennis en waarden is daarin een onmisbaar element. Dat gaat van wetenschappelijk onderzoek tot promotiemateriaal en van informatie over de natuur en de cultuurhistorie tot de mogelijkheid om activiteiten in het Nationaal Park te ontplooien, als ondernemer of anderszins.

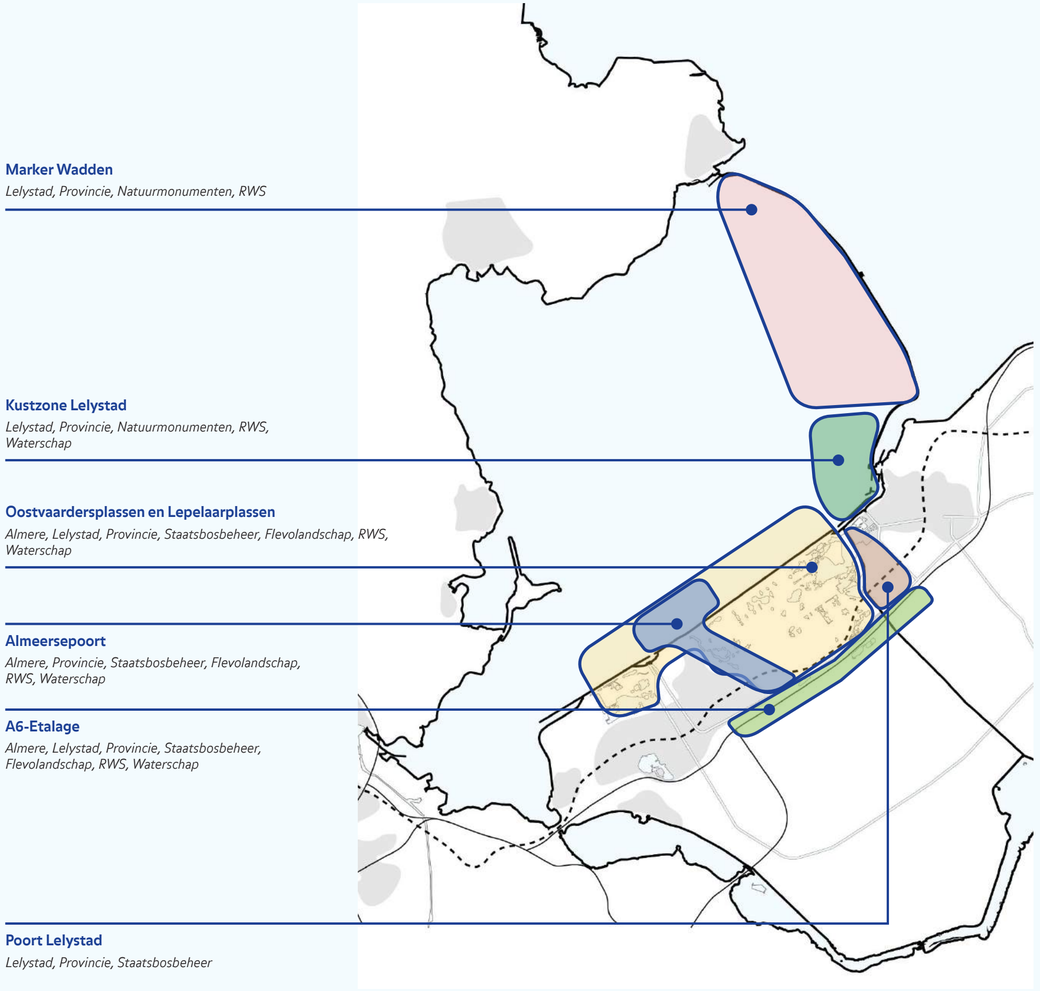
Nieuw Land staat voor een aantal waarden die voortkomen uit de historie, het landschap en de huidige manier van werken: avontuurlijk, open, levendig, innovatief en toonaangevend. We willen Nieuw Land daarnaast een voorbeeldfunctie geven in de verduurzaming van de samenleving. Die waarden dragen we uit; we willen bereiken dat mensen de naam 'Nieuw Land' ermee associëren. Ze komen terug in vier verhaallijnen die intrinsiek aan Nieuw Land zijn verbonden: die over de 'manmade natuur in de voormalige binnenzee', 'de grote vogeltrek', 'dynamische wetlands' en 'mens en natuur in de metropoolregio'. Ruimtelijke maatregelen voor natuurontwikkeling en natuurbeleving versterken de duurzaamheid, de kernwaarden en de verhaallijnen. In het onderzoek, de communicatie en het educatieve en toeristisch-recreatieve aanbod maken we ze expliciet.

Flexibel en adaptief ontwikkelen

De ontwikkeling van Nieuw Land is een avontuur op zichzelf. Deze krijgt vorm in een flexibele, adaptieve manier van werken. Rondom het Nationaal Park spelen tal van andere beleidsopgaves, bijvoorbeeld op het gebied van de waterhuishouding, stedelijke ontwikkeling en energiewinning. Waar mogelijk sluiten we aan bij deze en andere beleidsopgaves en de daaraan verbonden programma's, op een manier dat alle partijen en belangen er sterker uitkomen. Deze aanpak draagt ook bij aan de financiële stabiliteit. De partners van Nieuw Land staan gezamenlijk voor de opgave om het huidige niveau van financiële dekking te handhaven en liefst te vergroten om de verschillen met de benodigde middelen op te vullen. Mogelijk middels een investeringsfonds Nieuw Land. Ook de samenwerking in concrete uitvoeringsprojecten wordt per project, gebiedsgericht, vormgegeven.

De huidige samenwerking tussen de acht partners wordt structureel in de vorm van een programmabureau onder leiding van een stuurgroep. De stuurgroep is samengesteld uit de besturen van de deelnemende partners. Dit programmabureau treedt namens de Nieuw Land-partners op in regionale samenwerkingsverbanden, vormt het centrale aanspreekpunt en waakt erover dat Nieuw Land blijft voldoen aan de internationale en nationale normen voor een Nationaal Park en aan de eigen ambities. Het heeft een coördinerende rol. Deze gezamenlijke organisatie is licht, dynamisch en doeltreffend en bedient zowel de besturen van de acht gebiedspartners, die beslissen over de voorstellen die uit de programma-organisatie komen, als de lokale, regionale en nationale stakeholders voor wie het belangrijk is om één aanspreekpunt te hebben.

Van een papieren Ontwikkelingsvisie werkelijkheid maken, is uiteindelijk de grootste uitdaging. Dat vergt dat alle onderwerpen worden uitgewerkt. Uitwerkingen die duidelijk maken hoe de ideeën precies passen in de omgeving, wat ze kosten, hoe ze betaald worden, welke fasering kan worden aangehouden, hoe ze passen in alle overige processen, welke procedures moeten worden gevoerd, wat het kraagvlak is. Kortom een veel gedetailleerdere uitwerking dan deze Ontwikkelingsvisie nu kan bieden. Een mooie opgave waar de gebiedspartners samen met anderen graag de schouders onder zet.

Ontwikkelingsvisie
Masterplan Nieuw Land

Voorwoord

Het was het moment waar we sinds 2015 met onze partners naartoe hadden gewerkt: op 1 oktober 2018 kende minister Schouten van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit aan Nieuw Land de status van Nationaal Park toe. Een erkenning voor de bijzondere natuur van de Lepelaarplassen, Oostvaardersplassen, Marker Wadden/Trintelzand en Markermeer en een aanwinst voor Flevoland én voor Nederland.

We gaan de komende jaren de vier prachtige natuurgebieden verder ontwikkelen tot een uniek Nationaal Park van wereldklasse, door mensenhand gemaakt en vrijgegeven aan de natuur. Waar ecologie, toerisme en economie hand in hand gaan en elkaar versterken. Een Nationaal Park met grote, spectaculaire natuur, dat toegankelijk is en waar voor iedereen iets te beleven is.

Deze ontwikkelingsvisie beschrijft welke ontwikkeling van Nationaal Park Nieuw Land we voor ons zien. Naast de ruimtelijke, ecologische en toeristische ontwikkeling gaan we in op duurzaamheid, governance, educatie, marketing en communicatie. We beschrijven onze visie op de lange termijn, maar gaan ook in op de korte termijn: plannen die al op het punt staan te worden uitgevoerd, zoals voor de poortgebieden van Almere en Lelystad.

Ik ben trots op de resultaten van de constructieve samenwerking van onze partners in Nieuw Land: Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, Flevo-Landschap, Rijkswaterstaat, Waterschap Zuiderzeeland, de gemeenten Lelystad en Almere en de provincie Flevoland. En ik dank Francine Houben en haar collega's van Mecanoo voor hun inspirerende werk aan deze visie. Ons gezamenlijke avontuur wordt zo een avontuur dat iedereen kan beleven in Nieuw Land!

Michiel Rijsberman

Michiel Rijsberman, gedeputeerde provincie Flevoland

Inhoudsopgave

Hoofdlijnen ontwikkelingsvisie 22

Ontwikkelingsplan Masterplan Nieuw Land 34
Voorwoord 36
Inleiding 38
Drijfveren 41

Deel 1 Nieuw Land 1918 - 2040 42
1.1 Waar willen we naartoe 45
1.2 Waar komen we vandaan 46
1.3 Waar staan we nu 48
Intermezzo 56

Deel 2 Ontwikkelingsperspectief 56
2.1 Natuurontwikkeling 58
2.2 Natuurbeleving 64
2.3 Ruimtelijke structuur 68
2.4 Negen ruimtelijke perspectieven 72
Ondieptes en eilanden 74
Top twaalf mooiste plekken 80
Ontvangst en bewegen 84
5 km Knardijk Belvedère 92
50 km parkway 100
A6: etalage voor 60.000 kijkers 104
Avontuur 108
Duurzame energie 112
Uitnodiging aan de regio 116

Deel 3 Kennis en waarden delen 118
Inleiding 120
3.1 Marketing 121
3.2 Educatie 128
3.3 Onderzoek 130
3.4 Duurzaamheid 132
3.5 Communicatie 134

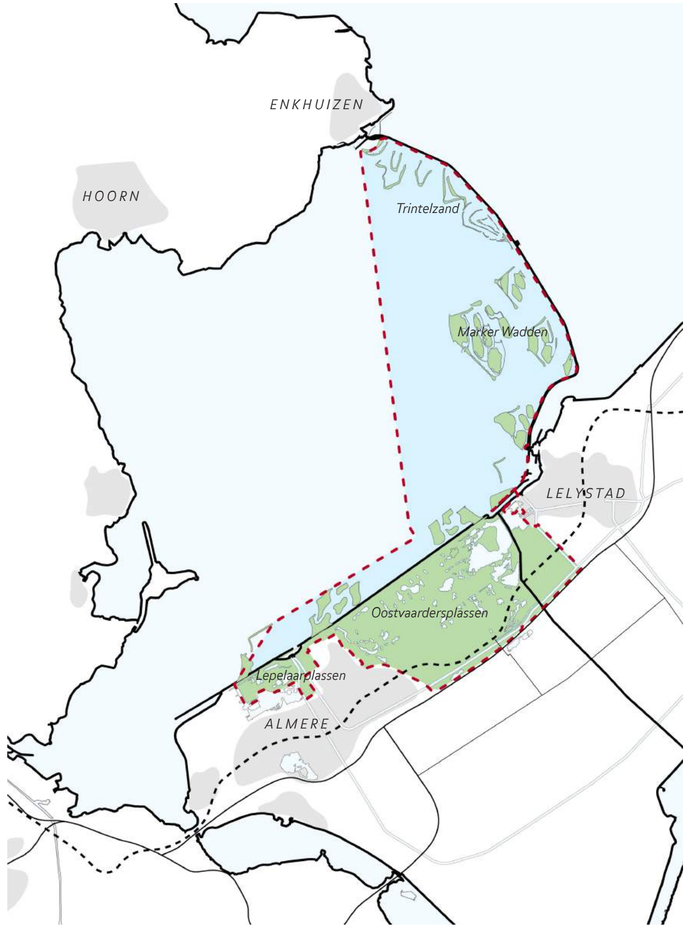
Deel 4 Samenwerkingsagenda 138
4.1 Governance 141
4.2 Koppelingskansen 144
4.3 Financieringsstrategie 146
4.4 Juridische strategie 149
4.5 Uitwerkingsagenda ontwikkelingsvisie Nieuw Land 150

Inleiding

Aanleiding

Op 1 oktober 2018 maakte minister Schouten van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit bekend dat Nieuw Land voortaan het predicaat 'Nationaal Park' mag dragen. De Lepelaarplassen, Oostvaardersplassen, Marker Wadden en Trintelzand vormen de natuurkernen van dit fonkelnieuwe Nationaal Park, in totaal bijna 29.000 hectare groot. 'Nieuw Land voegt deltanatuur toe aan het stelsel van nationale parken', aldus de minister in haar officiële toelichting. Het gebied vertelt het verhaal van de inpoldering van de Zuiderzee, het pionieren op het nieuwe land en de nieuwe natuur, voor een deel spontaan ontstaan en voor een deel doelbewust ontworpen.

Nieuw Land is het eerste natuurgebied dat is aangewezen sinds de Tweede Kamer een motie aannam om te komen tot 'Nationale Parken-nieuwe stijl' (motie Van Veldhoven en Jacobi, 30 oktober 2014). De indieners van deze motie beoogden om in te spelen op de kansen die Nationale Parken als 'iconen van de Nederlandse natuur bieden voor ondernemers, groei en betere spreiding van toerisme en bewustwording van de natuur in Nederland'. Nieuw Land heeft zich opgeworpen als pilot voor deze Nationale Parken-nieuwe stijl. Dat betekent dat wij als de acht partners van Nieuw Land het perspectief verbreden. Natuurbeheer en –ontwikkeling blijft uiteraard voorop staan, maar tot de ambities behoort ook het vergroten van de toeristische, culturele, sociale en economische betekenis van de natuur.

Begrenzing Nationaal Park Nieuw Land

Functie en status ontwikkelingsvisie

Deze ontwikkelingsvisie is de aftrap voor Nieuw Land als een Nationaal Park dat volop in ontwikkeling is. Het geeft een gezamenlijk beeld van waar de acht gebiedspartners naartoe willen: een robuust, veerkrachtig en internationaal uniek natuurgebied, dat uitnodigt tot avontuur en op verschillende manieren beleefd kan worden. Bovendien spreken ze af hoe ze hun samenwerking organiseren en tot een stabiele financiering willen komen.

De ontwikkelingsvisie geeft een beeld voor de lange termijn, zo'n twintig jaar vooruit. Natuur- en gebiedsontwikkeling vereisen tenslotte een lange adem. Zo'n termijn vraagt niet om een blauwdruk, maar om een ontwikkelingsvisie die richting geeft en middels een adaptieve manier van werken, voortdurend reageert op nieuwe inzichten en ontwikkelingen. Tekeningen in dit document zijn dan ook illustratief en indicatief. De gebiedspartners werken, met deze ontwikkelingsvisie in gedachten, voort aan lopende projecten en activiteiten en zetten nieuwe in gang.

Dat de gebiedspartners deze ontwikkelingsvisie als richtinggevend beschouwen, laat onverlet dat delen van het plangebied ook onderdeel zijn van andere eigenstandige ontwikkelingen, plannenmakerij en besluitvormingsprocessen. Deze visie is daarmee in de eerste plaats een uitnodiging aan alle partijen die daarbij betrokken zijn om tot samenwerking en afstemming te komen. Nu en in de toekomst.

Leeswijzer

De ontwikkelingsvisie bestaat uit vier delen. Het eerste beschouwt in vogelvlucht toekomst, verleden en heden. Het tweede deel gaat over de beoogde ruimtelijke ontwikkeling. Het samengaan van vier natuurgebieden in één Nationaal Park brengt nieuwe ruimtelijke perspectieven in beeld. Deze worden hier gepresenteerd. Ook buiten het Nationaal Park zelf ontstaan kansen. We nodigen andere partijen in de regio uit om daarop in te spelen. Deel 3 gaat over het delen van kennis en waarden, minstens zo belangrijk in het streven om natuur en samenleving dichter bij elkaar te brengen. Deel 4 tot slot is praktisch van aard. Het is de samenwerkingsagenda waarin te vinden is hoe we de uitwerking voor ons zien, bijvoorbeeld in financieel en organisatorisch opzicht.

De tekst van de ontwikkelingsvisie wordt afgewisseld met dromen en reflecties. De dromen zijn verspreid over fotopagina's in het hele document. Welke dromen roept Nieuw Land op? Hoe gaaf zou het zijn als ze allemaal werkelijkheid zouden worden? De reflectie is te vinden in mini-essays die op persoonlijke titel zijn geschreven. Het zijn zeer lezenswaardige verhalen van experts op hun vakterrein, die diepgang geven aan de beelden en voornemens in deze ontwikkelingsvisie.

Drijfveren

Marije Bosscher, Rijkswaterstaat, directeur Midden-Nederland

"Nationaal Park Nieuw Land is een fantastische opstap om in samenwerking met de andere partners het hele gebied maximaal tot zijn recht te laten komen. Wij hebben een aantal ecologische doelstellingen waarvan het minder troebel maken van het Markermeer er één is. Door eilanden en ondieptes zoals Marker Wadden en Trintelzand te creëren, krijgen we meer leven in en op het Markermeer. De samenwerking in het Nationaal Park levert nieuwe ideeën en inzichten op, waar de natuur beter van wordt."

Marc van den Tweel, Natuurmonumenten, directeur

"Met de realisatie van de Marker Wadden slaan we meerdere vliegen in één klap: we herstellen de biodiversiteit in het Markermeer, de natuur wordt gezonder, en Nederland krijgt er een belangrijk natuurgebied bij. Tegelijkertijd wordt het Markermeer aantrekkelijker voor de watersporter en bieden we een nieuw gebied voor de toerist om te ontdekken. Dat is ook precies wat Nationaal Park Nieuw Land gaat doen: de natuur versterken en meer ruimte creëren voor mensen om van die natuur te genieten."

Sylvo Thijsen, Staatsbosbeheer, directeur

"Nationaal Park Nieuw Land is groen erfgoed, karakteristiek voor Nederland. Het is door de natuur gemaakt maar zonder de mens was het er niet geweest. Een spannende paradox. En bovendien ligt het ook in een stedelijke omgeving, wat bijzonder is voor zo'n groot natuurgebied. Steeds meer mensen willen hier komen en genieten van natuur en landschap. Doordat de vier gebieden nu samen één Nationaal Park zijn, liggen er meer mogelijkheden om mensen bij deze omgeving te betrekken en te laten genieten van de natuur."

Ben Huisman, Het Flevolandschap, directeur

"Wij onderhouden en beschermen de Flevolandse natuur, maar vinden het net zo belangrijk dat bewoners er maximaal van kunnen genieten. De Lepelaarplassen is vanwege de vogeltrek een belangrijk internationaal natuurgebied. Voor de vogels zijn de Lepelaarplassen, het Markermeer met de Marker Wadden en de Oostvaardersplassen al één gebied, dus het is niet meer dan logisch dat wij het ook als één gebied verder ontwikkelen. Waar zowel de natuur als de mens van profiteert."

Ed Rentenaar, wethouder Gemeente Lelystad

"Wij zijn trots dat de prachtige natuurgebieden in onze gemeente nu onderdeel zijn van een nationaal park. De vier gebieden van Nieuw Land hebben allen hun eigen kracht en door de samenwerking in het nationaal park versterken zij elkaar. Deze ontwikkelingen zijn belangrijk voor Lelystad, met name voor de kustontwikkeling én voor Lelystad als toeristische bestemming. Belangrijk is om de natuurgebieden goed te ontsluiten, zodat zowel de natuur als het toerisme tot hun recht komen. Waardoor bewoners en bezoekers optimaal kunnen genieten"

Maaike Veeningen, wethouder gemeente Almere

"Het is heel bijzonder dat Flevoland nu een nationaal park heeft. Geweldig dat wij daar in Flevoland samen aan gewerkt hebben en samen kansen creëren ook op het gebied van toerisme en recreatie. Want nationaal Park Nieuw Land is heel bijzonder met verschillende deelgebieden met voor ieder wat wils. Laten wij de beleving van de natuur verder versterken en het ook de Oostvaardersplassen en Lepelaarplassen verder vormgeven voor het welvaren van de natuur en zodat onze inwoners en bezoekers daarvan nog meer kunnen genieten."

Jan Nieuwenhuis, heemraad waterschap Zuiderzeeland

"Nationaal Park Nieuw Land is een prachtige ontwikkeling voor Flevoland. Ons waterschap staat voor een aantal grote opgaven op het gebied van de waterhuishouding en waterveiligheid in dit gebied. De ambitieuze gebiedsontwikkeling die het Nationaal Park is biedt ons een uitgelezen kans om deze opgaven samen met de partners van het Nationaal Park te verbinden. Daarnaast kunnen we met onze karakteristieke gemalen Wortman en de Blocq van Kuffeler invulling geven aan 'het verhaal van Flevoland'."

1 Nieuw Land 1918 - 2040

Bron: Provincie Flevoland

1.1 Waar willen we naartoe

Vogelparadijs op de intercontinentale flyway

De natuur staat in een Nationaal Park voorop. Nieuw Land is in 2040 een prachtige natuurlijke omgeving van land en water, bijzonder vanwege de vele vogelsoorten die er jaarrond of gedurende een deel van het jaar verblijven. Samen met het IJmeer vormt het Markermeer een van de weinige ijsvrije zoetwatermeren in de gematigde klimaatzone. Voor veel vogelsoorten is zo'n zoetwatermeer onmisbaar, hetzij als permanent leefgebied, hetzij als pleisterplaats op de vogeltrekroutes naar Afrika en het hoge noorden.

We zorgen ervoor dat het Nationaal Park die functie tot in lengte van jaren kan vervullen. Alles wat de vogels nodig hebben, is er in 2040 in ruim voldoende mate aanwezig: voedsel, schoon water, beschutte plekken om te rusten en nesten te bouwen. Het geheel vormt een robuust en veerkrachtig ecosysteem. Dat wil zeggen dat Nieuw Land bestand is tegen de jaarlijkse schommelingen die inherent zijn aan elk ecosysteem. Ook in perioden van schaarste, door welke oorzaak dan ook, kan Nieuw Land omvangrijke vogelpopulaties ontvangen. Zowel de biodiversiteit (het aantal verschillende soorten) als de biomassaliteit (de omvang van de populaties) blijft op orde.

Om die veerkracht te bewerkstelligen, liggen er in 2040 meer eilanden en ondieptes in het Markermeer. Verbindingen tussen binnendijkse en buitendijkse natuur zijn verbeterd. Het beheer van de natuur is afgestemd op de functie voor de vogels. Waar en wanneer de natuur zelf niet meer structureel voorziet in voldoende voedsel, schoon water en beschutte plekken, brengen de beheerders natuurlijke processen op gang om het tekort terug te dringen.

Beleefbare natuur, gemaakt door de mens

Dat een natuurgebied van die allure te vinden is in een zo dichtbevolkte regio als de Metropoolregio Amsterdam, is een zeldzame verworvenheid. Het draagt bij aan de kwaliteit van leven en de ontwikkelingskansen in een wijde omgeving. Miljoenen bezoekers van nabij en veraf ervaren hier welke krachten inspelen op de natte laaglandnatuur; hoe de natuur rust geeft en tegelijk steeds in beweging is, reagerend op weersomstandigheden, dagritmes, seizoenswisselingen, klimaatverandering; hoe mens en natuur in de dichtbevolkte delta elkaar nodig hebben.

Nieuw Land voegt daar een culturele dimensie aan toe. Deze natuur is immers ontstaan op door de mens gemaakt land en in door de mens getemd water. De stille getuigen daarvan zijn op een groot aantal plekken zichtbaar, in de vorm van sluizen, dijken, gemalen. Dat centrale elementen van Nieuw Land. Ook nieuwe natuur komt tot stand door tussenkomst van de mens, zoals het eerste eiland van de Marker Wadden. Een serie andere eilanden en ondieptes volgt, nodig vanwege de gewenste robuustheid en veerkracht van het ecosysteem. Mensen kunnen het Nationaal Park zo zien groeien. Ze kunnen van dag tot dag volgen hoe de natuur bezit neemt van de eilanden en ondieptes.

Het samenspel van mens en natuur verrast steeds opnieuw. Dat maakt Nieuw Land tot een geliefde en avontuurlijke bestemming. Niet alleen voor natuurvorsers en verwonderaars, ook voor wie in de natuur ontspanning vindt, wie sportieve uitdaging zoekt of er met het gezin een dag op uit wil. Nieuw Land is groot genoeg om toeristisch en recreatief aanbod in huis te hebben voor al deze groepen.

Ingebed in de verduurzaamde samenleving

Nationaal Park Nieuw Land is in 2040 een vaste waarde in de samenleving. Bezoekers genieten van de natuur en het landschap, vrijwilligers zijn actief, kunstenaars laten zich inspireren, parkrangers leiden rond, ondernemers ontplooien activiteiten. Tegelijk is het een living lab waar onderzoekers kennis opdoen en delen met het publiek. Dat alles gebeurt op een duurzame manier, in alle opzichten. Het Nationaal Park wentelt niet af op volgende generaties of andere gebieden. Het heeft een voorbeeldfunctie in de verduurzaming van de samenleving, die in 2040 al ver opgeschoten kan zijn.

Al in 2030 is Nieuw Land wat betreft exploitatie en beheer klimaatneutraal. Mogelijk kan zelfs de CO_2-footprint van de aanleg van nieuwe natuur worden geneutraliseerd. Daarvoor is een grootschalige opwekking van schone energie nodig. Binnen de grenzen van het Nationaal Park is dat een optie als een combinatie haalbaar blijkt met maatregelen die de natuur en de natuurbeleving verbeteren. Ook de mobiliteit in het gebied is in 2030 duurzaam: zowel beheerders als bezoekers verplaatsen zich in stille voertuigen die geen gebruik maken van fossiele brandstoffen.

De duurzaamheid zit ook in een stevige sociale en economische verankering. Nieuw Land is in 2040 ook buiten de huidige grenzen van het Nationaal Park herkenbaar aanwezig. Nieuwe woonvormen in het groen in Lelystad en gronden voor natuurinclusieve landbouw langs de A6 dragen substantieel bij aan het ecosysteem. De maatschappelijke verankering heeft daarnaast een economische dimensie. Het Nationaal Park heeft in 2040 aanleiding gegeven tot een scala aan bedrijfsmatige activiteiten die passen in het ecologische en duurzame profiel (zoals ecotoerisme). Lokale ondernemers trekken met hun initiatieven nieuw publiek en zorgen voor extra werkgelegenheid.

1.2 Waar komen we vandaan

Historie

Nationaal Park Nieuw Land kent een rijke en diverse geschiedenis, die al is begonnen ruim voordat de huidige polders zijn drooggelegd. Eeuwen geleden, bij de eerste bewoning van deze plek, had de natuur nog een sterke hand in de 'vormgeving'. Sindsdien nam de mens een steeds invloedrijker positie in, vanaf de veenafgravingen die de Zuiderzee mede veroorzaakten, tot de afdamming die het begin vormde van de huidige situatie.

1914 tot 1918

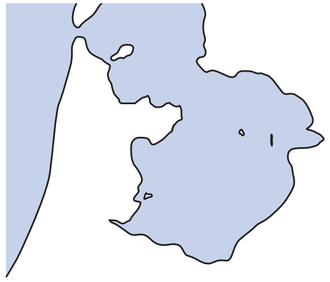
Twee belangrijke momenten vormen de aanleiding om de Zuiderzee af te dammen. De Eerste Wereldoorlog zorgde voor voedseltekorten en de behoefte aan extra landbouwgrond. Twee jaar later eiste de stormvloed van 1916 meer dan vijftig levens bij overstromingen rondom de Zuiderzee. De toenemende vraag naar veiligheid van het achterland en extra landbouwgrond zorgde uiteindelijk voor het opstellen van de Zuiderzeewet, waarmee de start van de inpoldering van de Zuiderzee werd vastgelegd. De plannen voor vele hectares nieuw land konden worden gerealiseerd.

1932 tot 1958

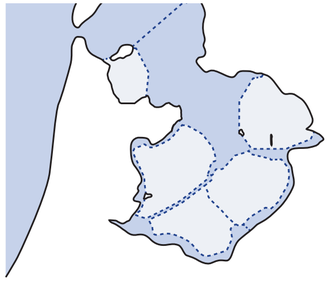
Nadat in 1932 de Afsluitdijk voltooid was, werd de naam 'Zuiderzee' veranderd in IJsselmeer. Verschillende delen werden al snel ingepolderd: de Wieringermeer in 1930, de Noordoostpolder in 1942 en in 1957 werd de laatste hand gelegd aan de Knardijk, de zuidelijke rand van Oostelijk Flevoland. Dit moment markeerde een heroverweging in de strategie van de inpolderingen. Besloten werd om niet eerst de Zuidwestpolder, de 'Markerwaard', droog te leggen, maar direct door te gaan met Zuidelijk Flevoland. De al voor de Markerwaard gebouwde Oostvaardersdijk werd benut als dijk voor Zuidelijk Flevoland, waardoor een deel van de dijk nu 'verkeerd om' ligt. Het Oostvaardersdiep kwam zo binnen de polder te liggen. Op deze laaggelegen plek zijn na de drooglegging de Oostvaardersplassen ontstaan.

1960-2003

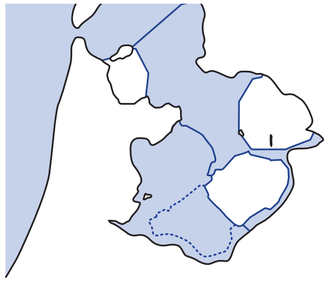
Na de drooglegging van Zuidelijk Flevoland in 1968 is de Houtribdijk voltooid in 1975, terwijl het debat over de Markerwaard nog voortduurde. In 2003 werd besloten om de aanleg definitief te annuleren. Dit besluit leidde tot ruimte voor nieuwe initiatieven en voor oplossingen rondom de ecologische situatie in het Markermeer. In 2016 is begonnen met de aanleg van de Marker Wadden, gevolgd door Trintelzand, om de ecologie in het gebied een handje te helpen. Samen met de natuurgebieden Oostvaardersplassen en Lepelaarplassen vormen ze nu de natuurkernen van Nieuw Land, dat in 2018, 100 jaar na de totstandkoming van de Zuiderzeewet, werd uitgeroepen tot Nationaal Park.

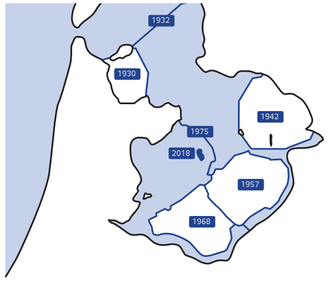
Zuiderzee rond 1920; voordat enige projecten rond inpoldering gerealiseerd waren

Plannen van ir. C. Lely voor de inpoldering

Niet de 'Markerwaard', maar Zuidelijk Flevoland wordt eerst drooggelegd

Overzichtskaart van de gerealiseerde dijken en de verschillende inpolderingen.

Drooglegging Flevoland - bron: www.europeeserfgoedjaar.nl

1.3 Waar staan we nu

Urgentie

Nieuw Land is grotendeels ongepland tot stand gekomen. Pas sinds het afblazen van de Markerwaard kan structureel worden gewerkt aan het optimaliseren van de omstandigheden voor de natuur, zowel wat betreft de ecologische condities als de aansluiting met de stedelijke omgeving. De Lepelaarplassen, Oostvaardersplassen en Marker Wadden/Trintelzand zijn onafhankelijk van elkaar tot ontwikkeling gekomen en niet optimaal met elkaar verbonden. Het beheer is in handen van vier organisaties (Het Flevo-Landschap, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten en Rijkswaterstaat). Dat is goed voor de maatschappelijke inbedding van Nieuw Land, maar stelt eisen aan de onderlinge samenwerking.

Ecologische condities

Vogels hebben Nieuw Land massaal gevonden. Ze vinden er voedsel, rust en beschutting. Niet voor niets komen er tientallen beschermde soorten voor. Toch is zowel het voedselaanbod (vissen, planten, ongewervelden zoals mosselen) als de beschikbaarheid van beschutte leefgebieden schaars, in verhouding tot het grote wateroppervlak. Het ontbreekt met name aan Flevolandse zijde aan geleidelijke, natuurlijke overgangen van land naar water. Bovendien is het Markermeerwater troebel, omdat het slib dat opwervelt van de waterbodem niet kan wegstromen. De Marker Wadden en Trintelzand brengen een aanmerkelijke verbetering op beide punten. De (schier)eilanden voegen natuurlijke oeverzones toe en houden slib vast. Om de ecologische condities in overeenstemming te brengen met de normen verbonden aan het Europese netwerk van beschermde natuurgebieden Natura 2000 en de Kaderrichtlijn Water, zijn meer oeverzones en ondieptes nodig.

Binnendijks dragen Oostvaardersplassen en Lepelaarplassen bij aan het voedselaanbod en de beschutting die de vogels nodig hebben. Moerasgebieden veranderen echter als de dynamiek van het water te klein is. Beheermaatregelen kunnen dat verhelpen, zoals recent de vernatting in de Lepelaarplassen en de besluiten van Provinciale Staten om het jonge moeras van de Oostvaardersplassen te herstellen en het aantal grote grazers aan een maximum te binden. Directe uitwisseling van water tussen het Markermeer en deze binnendijkse natuurkernen zou een meer natuurlijke dynamiek opleveren.

Hechting met de stedelijke regio

Ook stedenbouwkundig is de geschiedenis van de inpolderingen herkenbaar. Almere en Lelystad zijn niet gebouwd als steden aan een groot, waterrijk natuurgebied. Het Markermeer zou immers drooggelegd worden. Nu de Markerwaard definitief van de baan is, groeien beide steden naar het water en de natuur toe. Ook vanaf de infrastructuur is het Nationaal Park nog weinig zichtbaar. Alleen vanaf het spoor tussen Lelystad en Almere en vanaf de Houtribdijk zijn het landschap en de natuur van Nieuw Land te zien. Stations liggen op korte afstand, maar uitstappen in het Nationaal Park zelf is niet mogelijk.

Grote dynamiek in de omgeving

Er ligt kortom een investeringsopgave in Nieuw Land, zowel in de natuur als in de verbinding met de samenleving. Die is des te meer urgent gezien de grote dynamiek in de omgeving. De Metropoolregio Amsterdam, waar het Nationaal Park deel van uitmaakt, kent de hoogste demografische en economische groei van Nederland. In het IJsselmeergebied doet de klimaatverandering zich gelden: die leidt tot hogere eisen aan de capaciteit als zoetwaterreservoir en aan de waterkeringen. Nieuw Land en omgeving zal ook zijn rol moeten nemen in de energietransitie die voor de deur staat. Het Nationaal Park heeft een integrale benadering nodig, die zich rekenschap geeft van al deze trends en belangen. Deze ontwikkelingsvisie voorziet daarin.

Opening Nationaal Park Nieuw Land

2018

Beleidskader Oostvaardersplassen

Provinciale Staten van Flevoland heeft op 11 juli 2018 besloten tot een nieuw beleidskader voor de Oostvaardersplassen. Dit besluit volgde op een advies van een commissie van externe deskundigen onder leiding van oud-staatssecretaris Pieter van Geel over het beheer van de Oostvaardersplassen. Het integrale advies is nu overgenomen als beleidskader. Onderdelen zijn onder meer:

- *topprioriteit voor de uitvoering van het Natura 2000-beheerplan, dat wil zeggen de 'reset' van het moerasdeel en de vernatting van delen van het grazig gebied.*
- *de aanpassing van het beheer van de grote grazers, zodanig dat er levensvatbare populaties ontstaan en het welzijn van de dieren is geborgd. Dat betekent voldoende beschuttingsmogelijkheden en vermindering van begrazingsdruk. De populatie wordt in eerste instantie teruggebracht tot 1100 dieren, door verplaatsing van konikpaarden en afschot van edelherten.*
- *verbetering van de recreatieve voorzieningen, onder meer door:*
  - *de bereikbaarheid per fiets, openbaar vervoer en auto te verbeteren*
  - *een derde Poort in te richten bij de rijksweg A6,*
  - *de recreatieve paden in het gebied te verbeteren,*
  - *uitkijkvoorzieningen en zichtpunten toe te voegen,*
  - *het gebied te verbinden met andere toeristisch-recreatieve bestemmingen in Flevoland.*
- *governance van het Oostvaardersplassengebied krijgt vorm via Nationaal Park Nieuw Land. Er is gekozen voor een grootsere en meer integrale aanpak, waarin overheden nauw samenwerken met elkaar en met de beheerder, en waarbij verschillende maatschappelijke organisaties en belangenorganisaties (van natuur tot economie) goed aangesloten zijn. Er wordt inbreng georganiseerd vanuit de wetenschap in de onderbouwing van beleid en besluiten.*
- *de provincie wil, op advies van de Commissie-Van Geel, een investeringsfonds instellen waaraan vanuit de rijksoverheid, provincie en gemeenten bijdragen worden geleverd. Deelname van private partijen aan investeringen en exploitatie van voorzieningen rond het gebied worden nadrukkelijk bevorderd.*

Plannen in voorbereiding en uitvoering

Er wordt op veel plaatsen al gewerkt aan de ontwikkeling van het Nationaal Park en aan projecten die daar indirect invloed op hebben. Op deze pagina's zijn de belangrijkste projecten opgenomen. Bijzondere aandacht gaat uit naar de eerste fase van de Marker Wadden, als voorbeeld van hoe nieuwe eilanden aangelegd kunnen worden, en naar Almeersepoort, als voorbeeld van een poortgebied waar grote aantallen bezoekers kunnen worden ontvangen. Het overzicht van al deze projecten maakt duidelijk dat er behoefte is aan meer samenhang tussen de projecten en dat er mogelijkheden liggen om werk met werk te maken.

Aanleg Trintelzand

De ontwikkeling van Trintelzand is gekoppeld aan de versterking van de Houtribdijk. Hier komen zandbanken, ondieptes en waterplantvelden die belangrijke voedselgebieden vormen voor vogels. Trintelzand krijgt een omvang van 400 hectare en zal medio 2020 aangelegd zijn.

Trintelzand - Bron: Rijkswaterstaat

Batavia Kwartier

In de afgelopen paar jaar zijn de bezoekersaantallen aan het outletcentrum Bataviastad flink gestegen. Bataviastad heeft plannen om verder te groeien om drie miljoen bezoekers per jaar te kunnen ontvangen. Het museum Batavialand heeft plannen voor een forse verbetering om het ontstaan en de ontwikkeling van Nederland en het water in al zijn facetten te kunnen duiden. En de woonbebouwing met een klein hotel is in aanbouw.

Batavia Stad - Bron:omroep Flevoland

Versterking Houtribdijk

In de toekomst is de dijk weer opgewassen tegen stormen die zich eens in de 10.000 jaar voordoen. Er is speciale aandacht voor natuur en recreatie, waardoor de dijk niet alleen meer als verbinding, maar ook als verblijfsruimte kan worden gebruikt.

Versterking door zandige oevers - Bron: Rijkswaterstaat

Verbreding A6

In 2022 worden de werkzaamheden afgerond om de capaciteit van de A6 tussen Almere-Oostvaarders en Lelystad te vergroten (3 x 3 rijstroken). Rijkswaterstaat wil de uitbreiding benutten om er de meest duurzame snelweg van Nederland van te maken.

Verkenning verbreding A6 Almere- Lelystad - Bron: Overheid.nl

Surfstrand

In 2019 wordt begonnen met de aanleg van een surfstrand bij Lelystad.

Impressie ontwerp van het watersportstrand - Bron: Facebook Hoekipa Dijk

Kustvisie Lelystad

De gemeente Lelystad werkt aan een ontwikkelingsvisie voor de kustzone van Enkhuizen tot de Houtribsluizen en van de Ketelbrug tot Almere Buiten, om richting te geven aan toekomstige ontwikkelingen.

Kustvisie Lelystad - Bron: gemeente Lelystad

Nieuwe Natuur: bosaanleg tussen Lange Vaart en A6

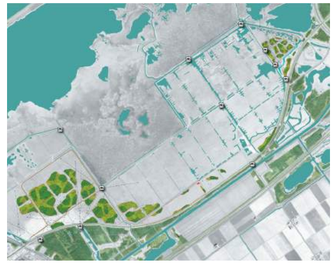
In de strook tussen de A6 en de Lage Vaart worden nieuwe bospartijen aangeplant om de natuurontwikkeling in dit gebied te verbeteren. Ook worden in bestaande bospartijen openingen gecreëerd en worden er op verschillende plekken poelen en vennen gegraven.

Knardijk

Door het vervallen van de waterkerende functie van de Knardijk, is de mogelijkheid ontstaan de inrichting van de dijk te veranderen. Er is een maatschappelijk proces op gang gebracht om ideeën voor nieuwe functies op te roepen.

Oostvaardersplassen: moerasverjonging en beheer grote grazers

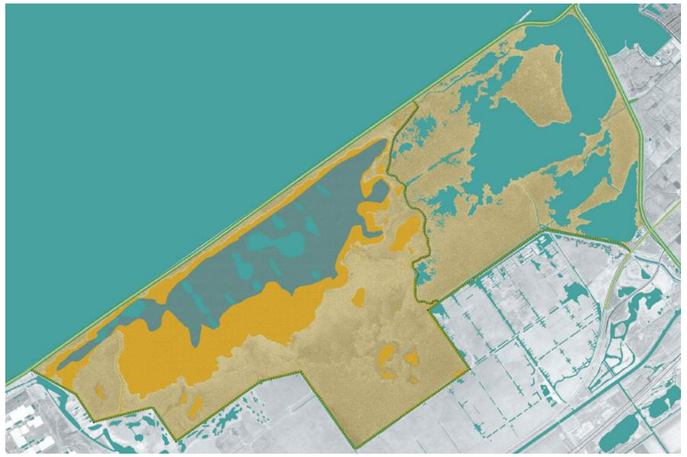
Voor het ecologische beheer van de Oostvaardersplassen is het Natura 2000-beheerplan richtinggevend. Waterpeilverlaging en herinundatie van het moerasdeel betekent een herstart van de moerasvegetatie. Deze 'moerasreset' is onlangs begonnen. Voor de grote grazers is besloten om een 'vroeg-reactief beheer' te voeren. Het totaal aantal grazers wordt teruggebracht tot rond de 1100 en zal daarna beperkt blijven tot maximaal 1500 dieren.

Beschuttingsmaatregelen OVP - Bron: Staatsbosbeheer

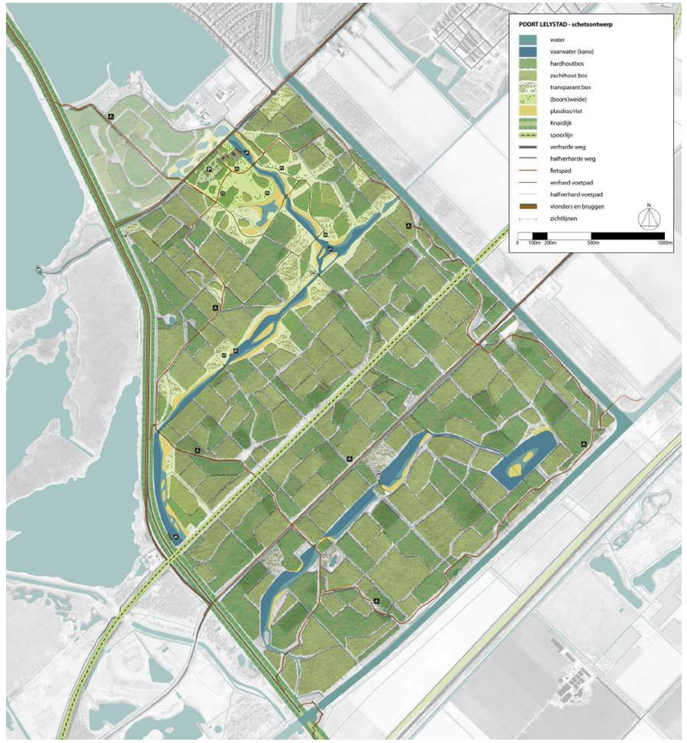
Knardijk - Bron: Waterschap Zuiderzeeland

Moerasreset OVP - Bron: Staatsbosbeheer

Poort Lelystad

De ontwikkeling van Poort Lelystad (het entreegebied ten zuiden van Lelystad) is erop gericht om veel bezoekers de natuur van de Oostvaardersplassen te laten ervaren. Daarom wordt de toegankelijkheid vergroot, vinden er landschappelijke aanpassingen plaats en wordt er gewerkt aan een nieuw bezoekerscentrum aan de Buizerdweg.

Poort Lelystad - Bron: Staatsbosbeheer

Afslag A6

Om in te spelen op de ontwikkeling van Lelystad Airport, zal ter hoogte van de Hollandse Hout een nieuwe afslag aan de A6 worden gerealiseerd. Vooralsnog is dit alleen een afslag in de richting van het vliegveld. Een dubbele afslag kan de bereikbaarheid van Nieuw Land verbeteren.

Concepttracé voor nieuwe afslag- Bron: Provincie Flevoland

Lepelaarplassen

De afgelopen jaren is uitvoering gegeven aan het Natura 2000-beheerplan. Dit leidt tot een moerasgebied met een aanzienlijk aandeel jonge successiestadia (de ontwikkelingsfases van een moeras voordat verlanding optreedt). Beheerder Het Flevo-landschap werkt nu aan de herinrichting van de omgeving van bezoekerscentrum de Trekvogel en betere gebruiksmogelijkheden van de bossen in de nabijheid van de Lepelaarplassen. De Trekvogel wordt in samenhang met het achterland ontwikkeld als Toeristisch Overstappunt.

Ambitieoverzicht Lepelaarplassen - Bron: Flevo-landschap

Aanleg 1e fase Marker Wadden: voorbeeld van offensieve aanpak natuurontwikkeling

Marker Wadden - Bron: Natuurmonumenten

Marker Wadden - Bron: Natuurmonumenten

Marker Wadden

De aanleg van de Marker Wadden laat zien hoe we nieuwe natuur kunnen maken in Nieuw Land. Een idee geboren in 2012 kreeg schwung. Op grote schaal wordt natuur gerealiseerd die tegelijkertijd stevig bijdraagt aan de verbetering van een goede waterkwaliteit voor de flora en fauna van het Markermeer. Natuurmonumenten en Rijkswaterstaat realiseren met hulp van heel veel partijen de eerste fase. Groot baggermaterieel werd ingezet. In het voorjaar van 2016 kwam het eerste stukje boven water. Ruim twee jaar later is het eerste eiland opengesteld voor publiek en ligt er een archipel van vijf eilanden die samen een oppervlak boven en onder water beslaan van circa 1000 hectare. Een fraai stukje Nederlandse waterbouw, deze keer niet ten koste maar ten dienste van de natuur. Al tijdens de uitvoering waren bezoekers van harte welkom. Meer dan 10.000 mensen bezochten het gebied nog voordat het eerste eiland werd opengesteld. Elke mijlpaal werd gevierd. De nieuwe natuur bleek ook voor de vogels een feestje. Direct al het eerste jaar vestigden zich meer dan 2000 broedparen. Al diverse records zijn gesneuveld: het grootste aantal broedende dwergsternen in het binnenland, de grootste kolonie kluten, enzovoort. Ook rondom Marker Wadden bleek direct het effect. Het 'roeren in de grond' heeft veel voedingsstoffen uit de oorspronkelijke Zuiderzeebodem vrijgemaakt en in de voedselketen gebracht. Daaronder heel veel watervlooien, welkom als voedsel voor jonge vis en ook de visdieven die broedden op de Marker Wadden konden hun jongen hier goed mee voeden. Sterke kuikens waren het gevolg. Het succes van deze eerste fase stimuleert om werk te maken van de vervolgfasen.

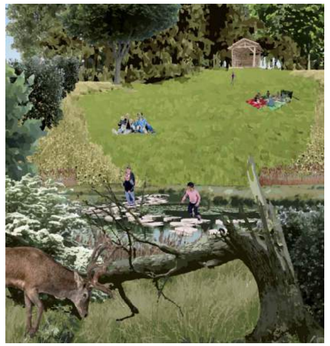
Aanpak Almeersepoort zet toon voor ambities versterking natuurbeleving

Almeersepoort - Bron: Bureau Nieuwe Gracht

Almeersepoort

Almeersepoort is het deel van het Oostvaardersplassengebied dat raakt aan de stad Almere. De ontwikkeling van dit gebied is een mooi voorbeeld van hoe we de natuurbeleving in Nieuw Land kunnen versterken. Omdat het net buiten de natuurkern van de Oostvaardersplassen ligt, is het gebied geschikt om veel bezoekers de natuur op tal van manieren te laten ervaren. Daarvoor is een herinrichting noodzakelijk. De gemeente Almere heeft een ontwikkelingsvisie en een uitvoeringspogramma opgesteld. In het uitvoeringspogramma voor de eerste fase zijn de fysieke maatregelen uitgewerkt voor de ruimtelijke (her)inrichting (de 'hardware'). Daarmee onstaat een gevarieerd, aantrekkelijk en op enkele punten spectaculair poortgebied, gericht op zowel natuurliefhebbers van heinde en verre, als bewoners rondom het gebied. Het bosbeheer draagt daaraan bij, net als mogelijkheden om de natuur te beleven, een verhoogde toegankelijkheid (waaronder voldoende parkeerruimte), een verbeterde padenstructuur, uitzichtpunten en waterpartijen, sport- en spelroutes, enzovoort. Van wezenlijk belang voor het plan is dat bezoekers al bij de binnenkomst merken dat zij zich in het Oostvaardersplassengebied begeven en zij de sfeer en natuur van de Oostvaardersplassen kunnen beleven. Tegelijk met de ruimtelijke (her)inrichting worden plannen ontwikkeld voor de programmering, educatie en communicatie (de 'software'). De ontwikkelingsvisie beperkt zich niet tot deze eerste fase. Ook de daaropvolgende fasen worden geschetst: fase 2 voor het gebied rond het gemaal Blocq van Kuffeler en fase 3 en verder voor een sterkere relatie met het Markermeer (mogelijke eilanden en ondieptes).

Verbeelding centrale plek in Educatiebos
Bron: Bureau Nieuwe Gracht

Intermezzo

Dromen over Nieuw Land

Als ik al mijn reizen op een rij zet, winnen de bezoeken aan Nationale en Staatsparken het. Zoals de bezoeken aan vele parken in Amerika en Canada, in Japan en Colombia, maar ook in Nederland. Ik bezoek ze met tentjes, hout, kookgerei en wandelschoenen. Met tijd voor de natuur en voor elkaar.

Met de opgave van het nieuwe Nationaal Park Nieuw Land in mijn hoofd, neem ik in de zomer van 2018 mijn reisgenoten – van 8 tot 62 jaar – vanuit New York mee voor een lang weekend over de door de beroemde landschapsarchitect Olmstead vormgegeven Parkway naar de State Parks van Hudson River Valley. Olmsted is ook de bedenker van de Nationale Parken in Amerika. Ik besluit deze trip te focussen op 'the total customer experience'. Met in mijn achterhoofd: hoe kunnen bezoekers van alle generaties en achtergronden Nationaal Park Nieuw Land, als onderdeel van een Nederlands stedelijk gebied, op een aantrekkelijke en leerzame manier ervaren?

Ik zeg tegen mijn reisgenoten: "Ik wil jullie gedachten horen over een Nationaal Park nieuwe stijl, een aantrekkelijke en educatieve belevenis voor alle generaties, dat stad en natuur dichter bij elkaar brengt. Met veel water, dijken, moeras, riet, nieuwe eilanden en nog meer flora en fauna dan jullie al in de film 'De Nieuwe Wildernis' hebben gezien. De opdrachtgevers willen dat in Nationaal Park Nieuw Land ruimte is voor rust, duisternis, ruigte en avontuur."

Bij Woodbury Outlet, net zoiets als Bataviastad, kopen we de ontbrekende wandelschoenen en een vishengel. In enorme regenbui zetten we onze tentjes op: tussen de bomen, standaard uitgerust met een eigen picknicktafel en vuurpot met barbecue. In het weekend moet je reserveren, door de week is het er stil. In het donker eten we bij het kampvuur, het geluid van de krekels overstemt het verre geluid van een toeterende trein naar station Grand Central in New York.

In de ochtend wandelen we naar de 'marina' die onderdeel is van het park. Er is voor elk wat wils: varen, zeilen, kajakken, vissen. Er is een ecologisch onderzoekcentrum waar studenten en researchers veldonderzoek doen naar het moerassige deel van de Hudson. Ik ga voor het eerst van mijn leven vissen. Als we lezen welke zelf gevangen vissen we wel en niet mogen eten is de conclusie dat de Hudson erg vervuild is. Een publiek golfterrein en een vijftiger jaren-diner restaurant met drive-in bioscoop liggen net buiten het park. Vlakbij zijn ook historische stadjes waar je buitengewoon goed kunt eten. De combinatie Natuur, Cultuur, Kunst en Gastronomie vormt één geheel. Het gaat om de totale programmering.

We bezoeken het huis en de bibliotheek van Franklin D. Roosevelt. Opmerkelijk is dat het onderdeel is van het Nationaal Park. Rangers zijn belangrijk voor de Nationale Parken, ze geven rondleidingen en vertellen prachtige verhalen. Voor de jongste twee van ons gezelschap is er het Junior Ranger programma. Mijn dochter herinnert zich dat zij op die leeftijd de stempels van alle parken verzamelde. Parkrangers heten boswachters in Nederland. Maar voor Nieuw Land klinkt dat raar BOSwachters. Parkwachters? En Junior Parkwachters?

Als we bij een landhuis op een hoger gelegen heuvel staan met uitzicht over de Hudson en in de verte de Catskills, vragen we ons af of we in Nieuw Land ook 'Dutch Mountains' mogen maken. Op de terugweg naar New York bezoeken we museum The Cloisters met uitzicht op 'onze' Hudson. Museum Nieuw Land moet een prominent onderdeel uitmaken van het park, als onderdeel van het bezoekerscentrum. En op een andere strategische plek een dependance van het Rijksmuseum met schilderijen over de Zuiderzee? Of het unieke museumconcept op het Japanse eilandje Naoshima, waar je overdag naar het museum kan en er 's nachts kan blijven slapen. Er is ook veel land art. Op een van de Marker Eilanden?

Terug in New York nemen we de ferry om te gaan picknicken op Governors Island. Ik heb de afgelopen tien jaar de transformatie van dit eiland geobserveerd. Het parklandschap is tot wasdom aan het komen en zo ook

de bezoekersstroom. De programmatische ontwikkeling is interessant voor Nieuw Land. Men is permanent op zoek naar een goede balans tussen commercie en park en men is zich bewust dat het tijd kost, jaren. Meest opvallend is dat je er sinds dit jaar kunt slapen: op vlonders staan ronde, simpele tenten voor twee personen. En er zijn luxe tenten, die doen denken aan safari-lodges in Zuid-Afrika. Met een muggenveranda die uitkijkt op de skyline van Manhattan en het Vrijheidsbeeld.

Terug in Nederland fiets ik samen met mijn man langs een deel van de Elfsteden Fonteinen. En we zijn zeker niet de enigen. Knap hoe Friesland stad en landschap aan elkaar verbonden heeft met installaties, programma en communicatie. Speciale aandacht hebben we voor de IJsselmeerkust bij Makkum waar strand voor de dijk is gemaakt, dat vooral gebruikt wordt door de bezoekers van de daar achtergelegen camping met huisjes. Een gepensioneerde ingenieur vertelt ons trots hoe ze bezig zijn met hevels paling over de dijken te brengen. Interessant.

Stel je voor, mijmer ik, dat de ervaring van Nieuw Land al begint als je rijdt over de Oostvaardersdijk en de Houtribdijk: een prachtige, afwisselende 'park-way' langs het water. En dat de 'badkuipranden' van de dijken afwisselende natuurlijke oevers krijgen met afwisselend omsluiting en gedoceerde vergezichten, met stopplaatsen waar uitgelegd wordt wat je kunt zien.

We bezoeken de Oostvaardersplassen en verbazen ons erover hoe slecht bereikbaar het bezoekerscentrum is. Wat zou het fantastisch zijn als er een afslag Nieuw Land aan de A6 zou zijn. En een trein- en busstation Nieuw Land met een dienstregeling in de daluren. We moeten echt Rijkswaterstaat, de NS, ProRail en Arriva erbij betrekken. Die schijnen nog niet te willen volgens de boswachter, die het geheel met ons eens is.

We besluiten in Lelystad te overnachten en ervaren opnieuw de stedenbouwkundige tijdgeest waar Lelystad tegenaan loopt. We eten aan de haven en zien dat zeilers op het Markermeer en IJsselmeer het gebied goed kennen en gebruiken, maar dat de haven niet verbonden is met Lelystad. We rijden op een prachtige zomeravond over de Houtribdijk met contrasterend licht dat schittert tegen de kustbebouwing en de fascinerende donkerte van de bijna 30 kilometer lange dijk, alsof je over water rijdt. Het is best een gevaarlijke weg om te rijden. Met moeite kun je de Marker Wadden ontwaren. De ervaring en verandering van de Houtribdijk zelf is een belangrijke opgave in het Nationaal Park.

We besluiten op zondagmorgen dezelfde route te fietsen, eerst voor de wind. Het beeld van Anthony Gormley is prachtig, juiste schaal en ervaring. Nieuw Land verdient meer van dit soort monumentale kunstwerken en ook land art. Hoe wordt de Houtribdijk, voor veel mensen een onbekende weg, een 'Park- en Waterway' in de traditie van Olmstead en passend in de aanpak van nieuwe natuur. Hoe krijg je veilig zicht op de dijk en op de Marker Wadden? En hoe wordt deze fietsroute ook aantrekkelijk voor recreatieve fietsers, als onderdeel van Rondje Markermeer?

Tegen de wind fietsen we terug naar Lelystad en gaan met de auto naar het verstopte Museum Nieuw Land en restaurant De Cantine. Moeilijk vindbaar blijft een terugkerend thema, ook voor het Werkeiland. We laden de fietsen uit bij de Knardijk: wat een geweldige fietspaden. We bezoeken de camping, lopen naar de vogelobservatiehut. Wat een geweldige sfeer tussen de fotografen daar. Ik zou meer van dat soort observatiehutten verspreid over Nieuw Land willen.

Fietsend over de Oostvaardersdijk, droom ik van het maken van een ontwikkelingsvisie voor Nationaal Park Nieuw Land. Vanuit de 'customer experience', net zoals we dat met Mecanoo voor publieke gebouwen doen. Samen met het interdisciplinaire Mecanooteam met expertise op het gebied van stedenbouw, landschap, ecologie, mobiliteit en architectuur, kunst en ondernemerschap, met passie voor en internationale ervaring met Nationale Parken.

En zo pakken we het aan. In een zeer intensieve samenwerking met Lelystad, Almere, Natuurmonumenten, Rijkswaterstaat, Zuiderzeeland, Flevoland, Staatsbosbeheer en Flevo-landschap. Dit resulteert in een alomvattende gebiedsvisie, waarin de ervaring van de bezoeker centraal staat. Een sprekende verbeelding van en een gedegen plan voor de transformatie van Nieuw Land in een Nationaal Park van ongekende kwaliteit: een herkenbaar en toegankelijk Nieuw Land, een verbindend en inspirerend Nieuw Land, een uniek Nieuw Land!

2 Ontwikkelingsperspectief

2.1 Natuurontwikkeling

Nieuw Land is in de eerste plaats een vogelgebied. De bundeling van de verschillende natuurkernen in één Nationaal Park brengt maatregelen binnen bereik die de samenhang en complementariteit vergroten, en het ecosysteem zo robuust en veerkrachtig maken.

Gevarieerde vogelnatuur

De waarde als vogelgebied is verbonden aan de variëteit in leefgebieden. Nieuw Land kent wetlands in verschillende gradaties: ondiepe oeverzones, zeer ondiepe delen die soms droog vallen, moerassen en grazig of bosrijk land met een hoog waterpeil. Juist die wetlands zijn belangrijk voor veel vogels; vandaar dat we het oppervlak en de variëteit ervan sinds een aantal jaar uitbreiden.

We kunnen daarbij gebruik maken van het verschil tussen binnen- en buitendijkse wetlands. Het buitendijkse deel van Nieuw Land staat sterk onder invloed van de wind. Opwaaiing zorgt voor dynamiek. Het stuwt het waterpeil omhoog, waardoor oevers onder water komen te staan. Andersom kunnen bij afwaaiing juist delen droogvallen. Binnendijks volgt het waterpeil de natuurlijke dynamiek van neerslag en verdamping. Hoge winterwaterstanden zorgen voor vitale moerassen en lage zomerwaterstanden leiden tot slikplaten die voor steltlopers ideale voedselgebieden zijn.

Door die variëteit in land-waterovergangen vinden vogels in Nieuw Land zowel voedsel (vooral planten, vis en ongewervelden) als beschutte ruimte om te broeden, te rusten en te ruien. De status van Natura 2000-gebied is verbonden aan de aanwezigheid, jaarrond of een deel van het jaar, van 31 beschermde vogelsoorten. Dat gaat bijvoorbeeld om roofvogels zoals de zeearend, steltlopers zoals de kluut, en eenden- en ganzensoorten.

In het voorjaar en het najaar sterken veel trekvogels hier aan, tijdens een tussenstop op hun jaarlijkse intercontinentale tocht van noord naar zuid en andersom. Voor andere vogels is Nieuw Land de bestemming van hun trek. ‘s Zomers komen vogels uit Zuid-Europa en Afrika om hier te broeden en hun jongen groot te brengen. In de winter leven hier vogels uit het hoge noorden, die voor hun voedsel aangewezen zijn op ijsvrij water. Ganzen leggen aan om te ruien: in Nieuw Land is genoeg voedsel en beschutting aanwezig om te overleven in deze periode waarin ze niet kunnen vliegen.

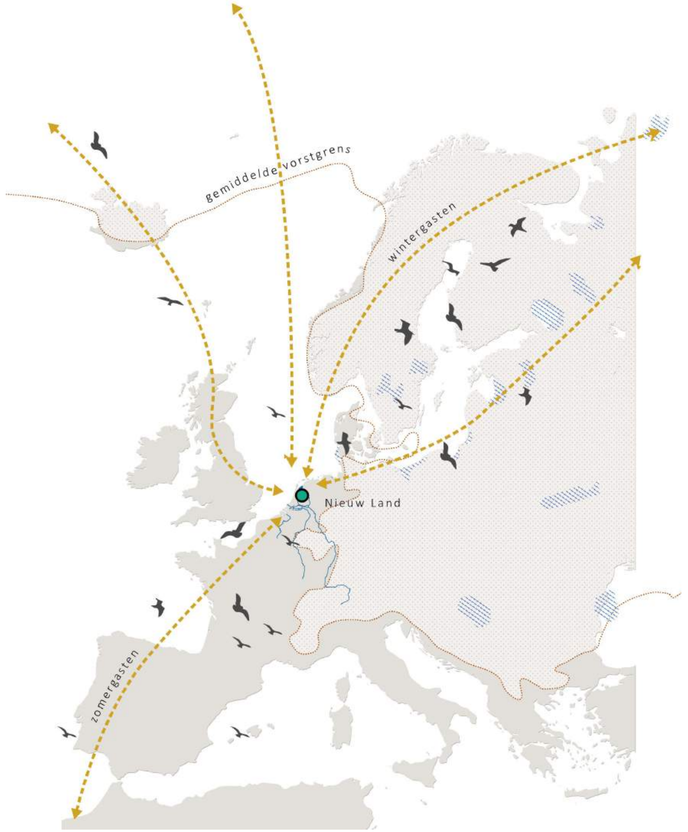
De vier natuurkernen (Lepelaarplassen, Oostvaardersplassen, Marker Wadden en Trintelzand) en de gebieden daaromheen vullen elkaar aan. Vogels profiteren van de verscheidenheid. Sommige vogels foerageren in het ene gebied en broeden in het andere. Visdieven en aalscholvers bijvoorbeeld voeden zich met vis uit open water, maar broeden op beschutte plekken op land. Visdieven zoeken daarvoor vaak de veilige isolatie van een eiland op en aalscholvers nestelen bij voorkeur in bomen. Er zijn ook vogels die aangrenzende gebieden opzoeken naarmate hun populatie groeit. Voorbeelden daarvan zijn de roerdomp, het baardmannetje en de zeearend.

Beïnvloeding door de klimaatverandering

Omdat er al honderd jaar lang heel veel gebeurt in en om het IJsselmeergebied, veranderen de ecologische omstandigheden voortdurend. Dat maakt het ecosysteem gevoelig voor externe invloeden, meer dan oudere natuurgebieden. Sinds enkele jaren heeft het natuurbeleid de ambitie om het ecosysteem veerkrachtiger en robuuster te maken, dus beter bestand tegen externe invloeden.

In het verleden waren het vooral waterstaatkundige ingrepen en verstedelijkingsprocessen die het ecosysteem beïnvloedden. Nu komt daar de klimaatverandering bij. Opwarming van de aarde leidt in Europa tot het noordwaarts opschuiven van klimaatzones en de bijbehorende ecosystemen met hun flora en fauna. In de drogere vegetatierijke delen van Nieuw Land zijn nu al veranderingen waarneembaar die mogelijk aan de klimaatverandering zijn toe te schrijven. Nieuwe kruiden komen en bestaande soorten worden verdrongen.

De klimaatverandering betekent niet per definitie dat de waarde van Nieuw Land als bestemming of pleisterplaats van trekvogels vermindert. Integendeel. Hogere temperaturen leiden tot een hogere productiviteit. Planten groeien harden en ontkiemen eerder, waardoor meer voedsel aanwezig is. Het aantal winterdagen waarop het Markermeer bevroren is, neemt af. Omstandigheden voor trekvogels kunnen daardoor verbeteren. Omdat met name zuidelijkere gebieden wel verdrogen, wordt het steeds belangrijker dat vogels in Nieuw Land veel voedsel kunnen vinden en maximaal kunnen ‘opvetten’ voordat ze hun trektocht richting Afrika aanvangen.

Intercontinentale flyway

Vergroten en verbinden

De afgelopen jaren is hard gewerkt aan plannen om de ecologische kwaliteit van de binnendijkse natuurkernen te verbeteren en om buitendijks nieuwe wetlands te creëren. Deze eerste slag is nu in uitvoering. De moerasreset en vernatting in het Oostvaardersplassengebied zijn er onderdeel van, net als de aanleg van Trintelzand en de eerste eilanden van de Marker Wadden. In de Lepelaarplassen hebben vernattingsmaatregelen geleid tot een groter areaal jong rietmoeras. Verdere verbeteringen volgen. Met deze ontwikkelingsvisie zetten we de volgende stap: het vergroten van de natuurkernen en het versterken van de verbindingen tussen de natuurkernen, binnen- en buitendijks. Daarmee komen de schaalvoordelen, verbonden aan de samenvoeging van de natuurkernen in één Nationaal Park, beter tot hun recht en werken we aan een Nationaal Park dat bestand is tegen de klimaatverandering.

Door natuurkernen direct te verbinden of de onderlinge afstand te overbruggen met 'stepping stones' wordt het vogels gemakkelijker gemaakt om in het ene gebied te foerageren en het andere te rusten of te broeden. Moerasvogels die hun leefgebied zelden of nooit verlaten, zoals de roerdomp, worden erdoor in staat gesteld om hun leefgebied geleidelijk uit te breiden.

Verbinding binnendijks en buitendijks

Ecologische verbindingen tussen binnen- en buitendijkse natuur kunnen worden versterkt door het watersysteem van de Oostvaardersplassen en de Lepelaarplassen te verbinden met het Markermeer. Als zo'n verbinding ook een vispassage krijgt, kan volwassen vis (in het bijzonder de karper) vrij bewegen naar het grote water. Daardoor blijft in het Oostvaardersplassengebied genoeg voedsel over voor de opgroei van jonge vis. Visetende watervogels profiteren daar weer van. Dankzij de wateruitwisseling wordt nutriëntrijk water uit de Oostvaardersplassen toegevoegd aan het Markermeer, met een positief effect op de visstand. Door een dammenstructuur en ondieptes worden deze nutriënten langer vastgehouden en kunnen ze in het Markermeer leiden tot een nieuwe gradiënt. De kansen en haalbaarheid worden onderzocht in het project Oostvaardersoevers.

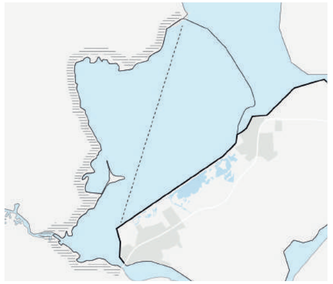
Een kansrijke mogelijkheid in dit verband is om water uit het Markermeer in het Oostvaardersplassengebied te laten circuleren. Vanaf een inlaatpunt in de Oostvaardersdijk wordt Markermeerwater door het moerasgebied heen geleid. Via een uitlaatpunt wordt het water weer uitgepompt. Hiermee ontstaat de mogelijkheid om de waterdynamiek in de Oostvaardersplassen te vergroten.

Verbinding Oostvaardersplassen-Lepelaarplassen

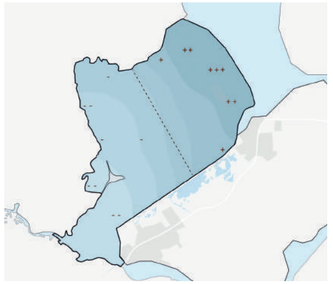
Ook buitendijks liggen er potenties om te komen tot een samenhangende structuur van moerasgebonden habitats tussen de Oostvaardersplassen en Lepelaarplassen. Met name de reigerachtigen zullen daar gebruik van maken. Het Wilgenbos heeft daarin een cruciale positie, als bosrijk natuurgebied tussen de Lepelaarplassen en de ecologische verbindingszone langs de Oostvaardersdijk naar de Oostvaardersplassen. Vernatting in de noordzijde van het Wilgenbos kan ervoor zorgen dat de plas in het Wilgenbos onderdeel wordt van deze natte ecologische verbinding.

Overgangszones van bos en wetland

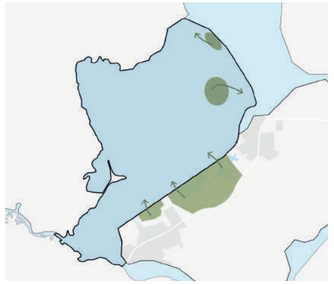
De hiervoor genoemde kansen voor het Wilgenbos kunnen de aanzet zijn voor een meer gevarieerd bosmilieu, verbonden met de wetlands. In de Hollandse Hout liggen vergelijkbare kansen. Op dit moment voert de houtproductie daar de boventoon. Daardoor is de betekenis van dit bos voor het functioneren van het ecologische systeem relatief bescheiden. Nu al wordt meer water het gebied in gebracht, via de aanleg van slenken. Rondom de slenken zal ruimte worden gecreëerd voor een zachte overgang naar bos, via oeverbegroeiing en korte vegetaties. Op termijn is een ontwikkeling denkbaar van moeras, slikken en nat grasland langs de Knardijk.

Cultuureel verschillend: oud land versus nieuw land

Dynamiek door wind: opwaaiing (+) en afwaaiing (-)

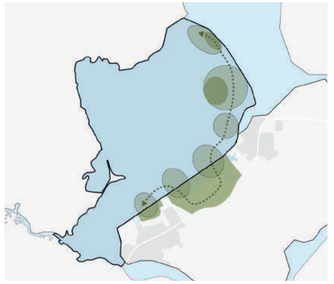

Ecologische verbindingen tussen binnen- en buitendijkse natuur

Nieuwe oevergebieden en ondieptes

Om het Markermeer ecologisch robuust en veerkrachtig te maken, is het nodig dat circa 10 procent van het totale oppervlak bestaat uit ondieptes en oevergebieden. Dat komt overeen met zo'n 7000 hectare in het Markermeer en IJmeer. De eerste fase van Marker Wadden en Trintelzand is goed voor bijna 1500 hectare. Circa 2000 hectare is van oudsher aanwezig, vooral in de Gouwzee aan de Noord-Hollandse oever. Als de Gouwzee mag worden meegeteld bedraagt de resterende opgave ten minste 3500 hectare. Deze nieuwe oevergebieden en ondieptes hebben optimaal ecologisch rendement als ze ook worden ingezet als verbinding tussen de natuurkernen. Dan komen de schaalvoordelen van het Nationaal Park volledig tot hun recht. Het grootste deel kan worden gerealiseerd binnen de volgende fasen van Marker Wadden (circa 2000 hectare), en door maatregelen voor de Oostvaardersdijk (bijna 500 hectare ter hoogte van de Lepelaarplassen en circa 1000 hectare ter hoogte van de Oostvaardersplassen).

Nieuwe eilanden in het Markermeer kunnen aan deze opgave bijdragen. De nieuwe oevergebieden, al dan niet in de vorm van eilanden, bieden een moerassig leefgebied en worden afgewisseld met ondiepe delen in het open water. Ondieptes variëren van zeer ondiep en soms droogvallend, tot ondiep water dat een geschikte omgeving voor waterplanten vormt. Gezien de aanwezige habitats en de waterpeildynamiek zouden de benodigde 3500 hectare grofweg verdeeld kunnen worden in 1500 hectare moeras, 1000 hectare zeer ondiep water en slikken en 1000 hectare ondiep water met dichte waterplantenvegetaties.

Het vergroten van de natuurkernen en het versterken van de verbindingen tussen de natuurkernen

Artist impression doorsnede Marker Wadden

Ontwikkeling komende decennia

Al deze maatregelen leiden tezamen tot een ecosysteem dat de nodige invloeden van buitenaf kan opvangen. Desondanks zullen plant- en diersoorten uit het gebied verdwijnen. Andere komen ervoor terug. Dat is inherent aan een ecosysteem dat op weg is naar een toestand van veerkracht en robuustheid, en dat reageert op externe invloeden en menselijk ingrijpen. Dat proces zal nog decennia voortduren. Niemand kan exact voorspellen hoe het resultaat er aan het eind uitziet. De mens zal als beheerder van de natuurgebieden steeds afwegingen moeten maken: meebewegen met de veranderingen in het ecosysteem of zoveel mogelijk herstel om al langer aanwezige soorten te behouden; de natuur zijn gang laten gaan of nieuwe doelen formuleren en natuurontwikkeling ten dienste daarvan stellen. Op zichzelf zijn dat soort keuzes niets nieuws. Maar de grote ecologische dynamiek en de historie van gemaakte natuur geven de relatie tussen mens en natuur in Nieuw Land wel een extra lading. Het is zaak om de samenleving mee te nemen in die ontwikkelingen en afwegingen. Ze zijn onderdeel van het avontuur in Nationaal Park Nieuw Land.

Indicatieve verdeling oevergebieden en ondieptes over de natuurkernen	Lepelaar-plassen	Oostvaarders-plassen	Marker Wadden + Trintelzand	Totaal
Moeras	0 ha	450 ha	1000 ha	1500 ha
Zeer ondiep water en slikken	400 ha	100 ha	500 ha	1000 ha
Ondiep water met waterplanten	100 ha	450 ha	500 ha	1000 ha
Totaal	500 ha	1000 ha	2000 ha	3500 ha

belangrijkste habitats	dominante functionaliteit	kenmerkende soortgroepen	aanwezig-heid	versterkingsopgaven	uitvoering
diep water (> 2m)	foerageergebied	aalscholvers, futen en eenden	++	kwalitatief: verbeteren productiviteit (meer bodemfauna, meer vis)	Marker Wadden verbinding Oostvaardersplassen met Markermeer
				kwantitatief: areaal mag (fors) afnemen	
ondiep water (< 2m)	foerageergebied	sterns, meeuwen, eenden en zwanen	-	kwalitatief: stimuleren waterplantenontwikkeling	Verbinding Lepelaarplassen en Oostvaardersplassen met Markermeer + reset moeras
				kwantitatief: forse toename areaal binnen Markermeer (>1.000 hectare)	Marker Wadden – vervolgfasen Trintelzand – vervolgfase
slikken/zeer ondiep water	foerageergebied	steltlopers, reigers en eenden	--	kwalitatief: jaarlijkse grootschalige droogval einde zomer/najaar	Oostvaardersplassen: waterpeilbeheer binnenkaads
				kwantitatief: forse toename areaal binnen Markermeer (>1.000 hectare)	Marker Wadden – vervolgfasen Trintelzand – vervolgfasen Oostvaardersoevers
zandbanken en stranden	broedgebied	meeuwen, sterns, kluten en plevieren	+	kwalitatief: kaal houden broedgebieden + beperken verstoring + tegengaan landpredatoren	Marker Wadden
				kwantitatief: beperkt, alleen voor risicospreiding	Marker Wadden - vervolgfasen
rietmoeras	broedgebied	reigers, rallen, roofvogels en (moeras)zangvogels otter en bever	-	kwalitatief: regeneratie verouderde moerassen	reset moeras OVP
				kwantitatief: buitendijkse moerassen in vrije uitwisseling met grootschalig open water (>1.000 hectare)	Marker Wadden – vervolgfasen Oostvaardersoevers
moerasbos	Broedgebied, leefgebied	reigers, aalscholvers en roofvogels	-	kwalitatief: regeneratie (oude opstanden einde levensduur)	reset moeras OVP
				kwantitatief: lokaal bosopslag op onbereikbare plaatsen nieuwe eilanden (tientallen hectares)	Marker Wadden – vervolgfasen Oostvaardersoevers
natte graslanden	foerageergebied	steltlopers, reigers, eenden en ganzen	-	kwalitatief: ..	herinrichting buitenkaads OVP
				kwantitatief: uitbreiden areaal	
droge graslanden	foerageergebied	roofvogels, eenden en ganzen	++	kwalitatief: omvormen tot natgrasland	herinrichting buitenkaads OVP
				kwantitatief: areaal mag afnemen	
nat bos	leef, broed en foerageergebied	Struweelsoorten, roofvogels, marterachtigen	++	kwalitatief: omvormen tot nat bos met moerasnatuur	herinrichting bosgebieden, met name Hollandse Hout
				kwantitatief: areaal mag (fors) afnemen	

Tabel: Opgaven per habitat

2.2 Natuurbeleving

Een Nationaal Park-nieuwe stijl heeft naast natuurontwikkeling en -beheer als belangrijk doel om natuur en samenleving dichter bij elkaar te brengen. Om Nieuw Land tot een vaste waarde in de samenleving te maken, moeten mensen de natuur kunnen beleven. In elk seizoen, op elk gewenst moment van de dag. Het Nationaal Park profileert zich als 'Hartelijke Avonturier': er is van alles te beleven op veel manieren, waarbij avontuurlijkheid en een gastvrije ontvangst centraal staan. Het verwelkomt de vogelaar of wandelaar die er elk weekend op uittrekt, maar net zo goed de zeiler, de buitensporter, de strandliefhebber en ieder ander die van de natuur wil genieten. Het is groot genoeg om elke groep voldoende ruimte te bieden, terwijl de natuur zich in al haar verschijningsvormen verder ontwikkelt. De ambitie is om jaarlijks twee miljoen bezoekers het park te laten bezoeken. Dit aantal doet recht aan de maatschappelijke positie als natuurgebied in een metropoolregio die tot 2040 met bijna een half miljoen inwoners zal groeien. Maatregelen voor de natuurbeleving zijn op dat aantal gebaseerd. Het vraagt om sterk verbeterde toeristisch-recreatieve voorzieningen en infrastructuur, aansluitend op de verwachtingen van de bezoekers, met voldoende variatie en geënt op het avontuurlijke karakter van het gebied.

Bezoekmotieven

Het Nationaal Park biedt genoeg ruimte voor een breed scala aan recreatieve activiteiten, in alle seizoenen en op alle momenten van de dag en de nacht. Extra natuurgebied biedt ook ruimte aan extra verblijfsrecreatie. Een langer verblijf, gericht op unieke beleving, wordt mogelijk door gebruik te maken van bijzondere overnachtingsconcepten.

Het onderzoeksrapport 'Recreatiemotieven en belevingssferen in een recreatief landschap', van de Wageningen Universiteit uit 2008, onderscheidt vijf belangrijke motieven voor natuurrecreatie: gezelligheid, ertussenuit, interesse, opgaan in een andere wereld en uitdaging. Eén persoon kan verschillende motieven afwisselen of combineren om een natuurgebied te bezoeken. De twee miljoen bezoekers die Nieuw Land in de toekomst hoopt te verwelkomen, worden gedreven door al deze vijf motieven – en aan allemaal willen we dus ook beantwoorden. Volgens datzelfde rapport moet een recreatief landschap op drie manieren aansluiten bij die bezoekmotieven: de belevingswaarde van het landschap (hoe het er uitziet), de gebruikerswaarde (de aanwezige recreatieve voorzieningen) en de 'narratieve waarde', oftewel de verhalen die aan het landschap verbonden zijn. Aan Nieuw Land zijn specifieke, spannende verhalen verbonden over de manmade natuur in de voormalige binnenzee, de grote vogeltrek, de dynamische wetlands en mens en natuur in een metropoolregio. Deze vier verhaallijnen werken door in het toeristisch-recreatieve aanbod, de educatie en het onderzoek.

Naast deze bezoekmotieven hangen activiteiten van bezoekers samen met het groepsverband en persoonlijke omstandigheden. Het uitgangspunt dat Nieuw Land van iedereen is, betekent dat er ruimte is voor mensen in allerlei levensfasen, in uiteenlopende gezins- en groepssamenstellingen en met verschillende leefstijlen.

Op korte termijn richten ruimtelijke investeringen in de beleving van de natuur zich op de ontwikkeling van vijf entreegebieden. De Almeersepoort en de Poort Lelystad zijn in ontwikkeling. Ze liggen aan weerszijden van de Oostvaardersplassen, bestrijken een groot gebied en vormen een bestemming op zichzelf. Binnen deze 'landpoorten' komt een uitgebreid toeristisch-recreatief aanbod, aanvullend op elkaar. De bereikbaarheid wordt verbeterd, onder meer door buslijnen te verlengen en parkeerterreinen aan te leggen. Een natuurstation binnen de grens van Nieuw Land zou een enorme impuls voor de bereikbaarheid zijn. Voor toeristisch-recreatief verkeer over water zijn 'waterpoorten' in beeld. Een daarvan, de haven op het eerste eiland van de Marker Wadden, is al in ontwikkeling. Het wordt ook de bestemming van een veerdienst vanaf Lelystad. Bij de Blocq van Kuffeler (bezoekerscentrum De Trekvogel of het gemaal) liggen ook kansen voor een waterpoort. Bataviakwartier in Lelystad kan zich ontwikkelen tot 'stadspoort' met stedelijke vormen van ontspanning en recreatie, gerelateerd aan de natuur en de geschiedenis van de polder.

Vijf motieven voor natuurrecreatie; waarvoor komen bezoekers naar Nieuw Land

1. Gezelligheid
Uit met het gezin, zitten op het terras, fietsen, wandelen, varen, uitzicht, bijkletsen, drankje, met verhaal thuiskomen, eenvoud, duidelijkheid.

2. Ertussenuit
Rust, genieten, landschappen, contrast, authenticiteit, illusie alleen te zijn, onthaasten, zintuigen, ontbreken van storende zaken.

3. Interesse
Leren, behoud, bijwonen, bekijken, informatie, benadrukken, biodiversiteit, weetjes, kennis opdoen, waar iets te leren valt

4. Opgaan in andere wereld
Geen voorzieningen, contact met dieren, ontdekken, uniek, zien, micro en macro, alleen

5. Uitdaging
Kicken, sport, adrenaline, inspanning, avontuur, gerichte voorzieningen, concentratie, doorgaan, doelgericht

Nieuwe ruimtelijke perspectieven komen in beeld zodra de financiën dat mogelijk maken. Ze betreffen met name de dijken, die als dragende lijnen in het landschap een majestueus panorama over de natuurgebieden bieden. Deze kunnen beter op hun functie voor de natuurbeleving worden toegerust, qua profiel en aanpalende voorzieningen. Ze betreffen ook de natuurmantel om de natuurkernen heen. Daar is relatief intensieve recreatie mogelijk, in tegenstelling tot in de natuurkernen zelf, waar de recreatie extensief zal blijven. In de delen met de meest kwetsbare natuur is recreatief bezoek niet of alleen onder begeleiding mogelijk. De natuurmantel moet alle pracht bieden die ook in de natuurkernen voorkomt. De toegankelijkheid wordt bevorderd door aanleg of verbetering van recreatieve routestructuren langs de randen van de natuurkernen en ontsluiting van de mooiste plekken in het Nationaal Park (inkijkjes vanaf de mantel in de kernen, met speciale oplossingen die voorkomen dat mensen de natuur verstoren). In de toekomst komen er extra mogelijkheden op de nieuwe eilanden die omwille van de robuustheid en de veerkracht van het ecologische systeem worden aangelegd.

We willen de natuur bovendien laten zien aan mensen die zich al dan niet toevallig in de omgeving bevinden. Nu al hebben treinpassagiers tussen Lelystad en Almere vrij zicht op de Oostvaardersplassen en zien automobilisten op de Houtribdijk de Marker Wadden liggen. Nieuw Land kan zich ook op andere plaatsen beter laten zien buiten de grenzen van het Nationaal Park, zowel langs de snelweg A6 als in het omliggende stedelijke gebied.

Verhaallijnen van Nieuw Land

Manmade natuur in een voormalige binnenzee
Dit is het verhaal van het ontstaan van de natuur in het door de mens drooggelegde land. Nieuw Land vertelt hiermee ook het verhaal van de eeuwenlange strijd tegen het water, het bewoonbaar maken van de delta en het wonen op de bodem van de Zuiderzee. De aanleg van de Marker Wadden spreekt tot de verbeelding als een volgende stap in dit Flevolandse avontuur. Zonder de mens geen Nieuw Land, en tegelijkertijd neemt de natuur een eigen loop en kent ze geen vastgestelde grenzen. Bijvoorbeeld bij de Blocq van Kuffeler en op de Marker Wadden beleven de bezoekers hoe we enkele decennia geleden Flevoland hebben gemaakt, een van de grootste waterbouwkundige projecten ter wereld. Een verhaal waarin tot uiting komt hoe toonaangevend Nederland is op het gebied van waterbouw en civiele techniek. Bezoekers ervaren de autonome kracht van de natuur en de invloed van de mens.

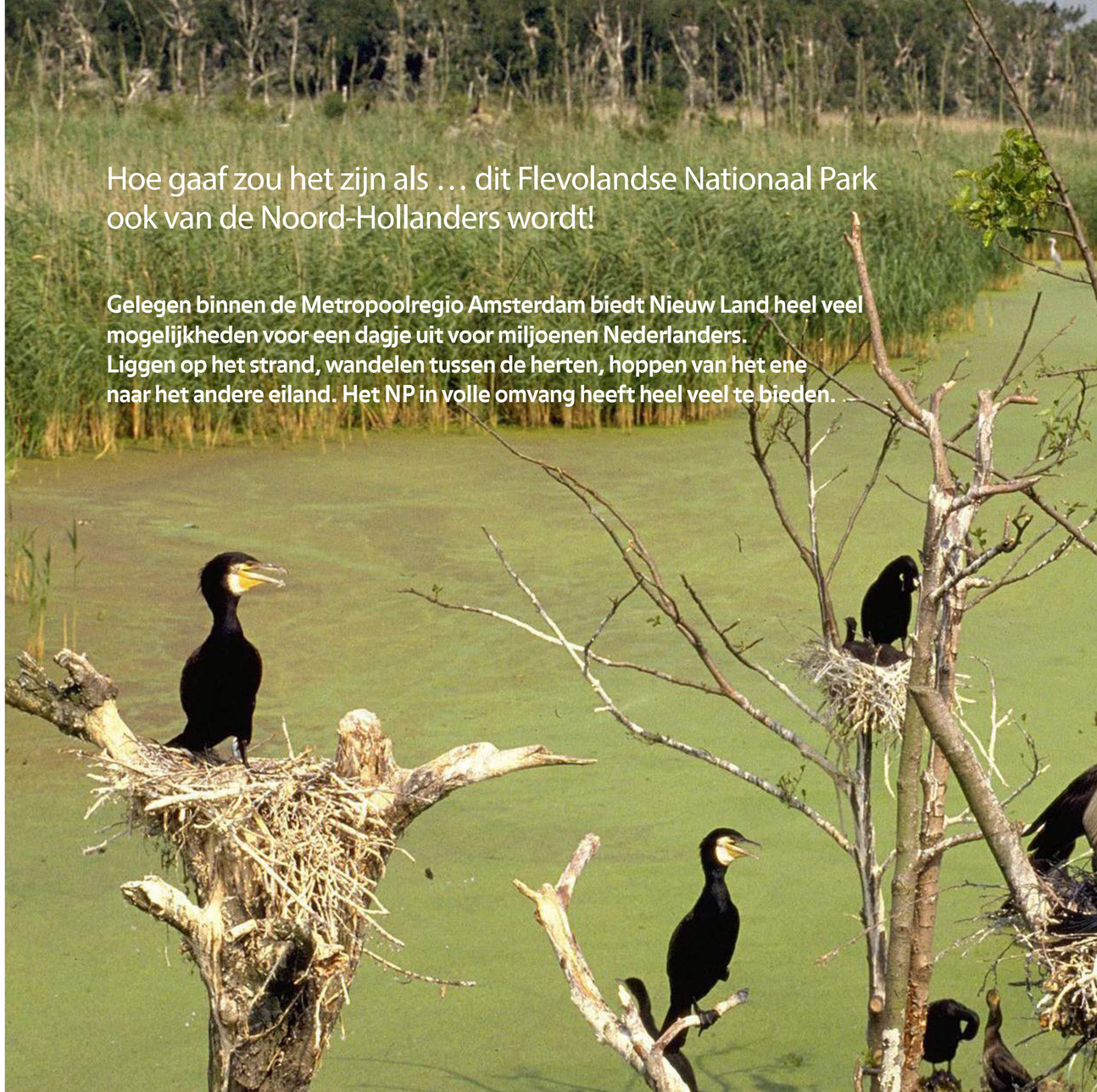
De grote vogeltrek
Dit verhaal neemt ons mee in Nieuw Land als leefomgeving en thuishaven van een grote variëteit aan vogels. Je kunt hier grote populaties vogels aantreffen. Hier zie je ganzen- en eendensoorten. Verschillende roofvogels zoals de buizerd en de torenvalk leven in dit gebied, met de terugkeer van de zeearend in Nederland als mijlpaal. Bedreigde vogels floreren weer. Vogelaars spotten vele zeldzame soorten. Vooral de grote vogeltrek blijft fascineren: de duizenden kilometers die blauwborsten, visdieven, lepelaars en andere trekvogels jaarlijks afleggen over de Oost-Atlantische flyway, met een bestemming of tussentijdse rustplek in Nieuw Land. Er valt hier nog veel onderzoek naar te doen. Tegelijk maakt de vogeltrek de internationale ecologische waarde van Nieuw Land voor een groot publiek aanschouwelijk.

Dynamische wetlands
Internationaal wordt gesproken over de wetlands van Flevoland. Wetlands zijn gebieden op de grens van land en water met een grote ecologische dynamiek en diversiteit. De mate waarin die kansen tot hun recht komen, hangt nauw samen met de ruimtelijke inrichting en de daaraan verbonden waterpeildynamiek. In Nieuw Land wordt veel kennis opgedaan over de ecologie van de wetlands, via de natuurontwikkeling zelf en het onderzoek naar de effecten. Dit verhaal laat zich niet eenvoudig vertellen voor een groot publiek. Het is technisch en complex van aard. Maar bezoekers ervaren wel de dynamiek van de natuur: landschappen die veranderen, eilanden die ontstaan, de grazers die zich door de ruigte bewegen. Het verhaal van de dynamische wetlands vertelt hen over de natuurlijke processen hierachter.

Mens en natuur in de metropoolregio
Dit verhaal laat zien hoe mens en natuur elkaar continu beïnvloeden en inspireren. De landschappen zijn voortdurend in verandering, niet in de laatste plaats dankzij die wisselwerking tussen mens en natuur. Nieuw Land straalt optimisme uit: hier werken we als samenleving aan verbetering van de natuur (biodiversiteit en kwaliteit). We doen dat omdat we ons verantwoordelijk voelen voor de staat van de natuur, maar ook omdat we er als samenleving direct baat bij hebben. Nieuw Land draagt bij aan de gezondheid en het welzijn van de bewoners in de metropoolregio Amsterdam. Het draagt bij aan het vestigingsklimaat en daarmee aan de economische ontwikkeling. De interactie tussen mens en natuur is kortom een verhaal dat onlosmakelijk met Nieuw Land is verbonden.

Hoe gaaf zou het zijn als … dit Flevolandse Nationaal Park ook van de Noord-Hollanders wordt!

Gelegen binnen de Metropoolregio Amsterdam biedt Nieuw Land heel veel mogelijkheden voor een dagje uit voor miljoenen Nederlanders. Liggen op het strand, wandelen tussen de herten, hoppen van het ene naar het andere eiland. Het NP in volle omvang heeft heel veel te bieden.

2.3 Ruimtelijke structuur

Nationale Park Nieuw Land wordt één aaneengesloten natuurgebied

In de voorgaande twee hoofdstukken is verwoord welke doelen worden nagestreefd.

Voor de natuurontwikkeling wordt ingezet op:

- uitbreiding van de natuurkernen door eilanden en ondiepten in het Markermeer te realiseren,
- versterking van de natuur door de moerasuitbreiding en beschutting in de Oostvaardersplassen,
- het verbinden van deze plassen en de Lepelaarplassen met het Markermeer.

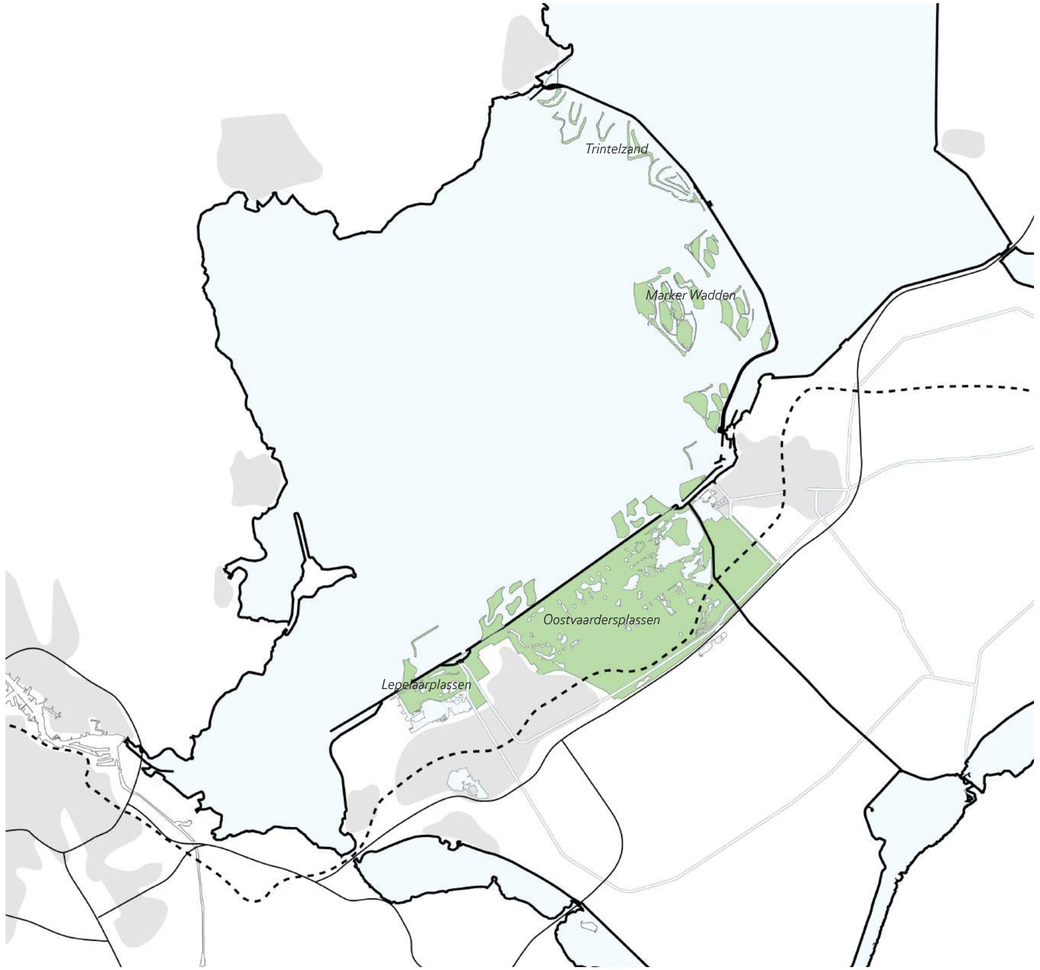
Voor de natuurbeleving wordt gestreefd naar:

- het realiseren van uitnodigende entreegebieden,
- het verbeteren van recreatieve routestructuren vanuit deze gebieden.

Zowel qua natuur als qua natuurbeleving wordt gestreefd naar het brengen van samenhang tussen de natuurgebieden zodat er één Nationaal Park ontstaat.

Deze doelen laten zich vertalen in een heldere ruimtelijke structuur. De *natuurkernen* worden met elkaar verbonden door het successievelijk toevoegen van eilanden en ondiepten als stepping stones. De entreegebieden waar de natuur optimaal beleefd kan worden liggen in een *lint* om de natuurkernen heen. En de *dijken* zorgen er als dragers voor dat de gebieden met elkaar worden verbonden. In dit hoofdstuk wordt deze hoofdstructuur verbeeld en verwoord en wordt van negen onderdelen een ruimtelijk perspectief nader uitgewerkt.

Ruimtelijke structuur Nationaal Park Nieuw Land

Natuurkernen

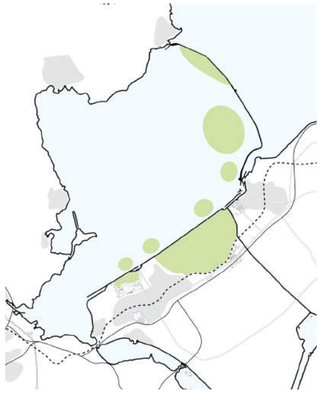
Nieuw Land kent vier natuurkernen: de Lepelaarplassen, de Oostvaardersplassen, de Marker Wadden en Trintelzand. Het zijn prachtige landschappen, maar ze zijn ook zeer kwetsbaar en gevoelig voor verstoring door bezoekers en daarom niet of beperkt toegankelijk. De natuur heeft hier absolute prioriteit. Nieuwe verbindingen tussen de natuurkernen versterken de ecologische uitwisseling en daarmee de robuustheid en veerkracht van het ecologisch systeem.

Natuurmantel

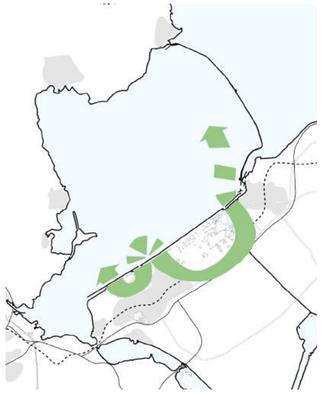
Het natuurlint omzoomt de vier natuurkernen. Hier liggen kansen om de natuur te ervaren zonder deze te verstoren. Daartoe worden leefgebieden en landschappen van de kernen doorgezet in het lint. De oppervlakte is groot genoeg om een divers aanbod aan toeristisch-recreatieve producten te ontwikkelen, gerelateerd aan de natuur. Het bevat een doorgaande structuur van wegen, paden en vaarten voor het recreatieve verkeer, deels ook met nieuwe vervoermiddelen. Nieuw Land wordt daardoor een interessante bestemming voor uiteenlopende groepen bezoekers met verschillende bezoekmotieven.

Dijken als ruggengraten

Niets vertelt het verhaal van gemaakt land zo goed als onze dijken. Ze liggen als robuuste en stoere elementen in het landschap, met als belangrijkste taak om het land te verdedigen tegen het water. In Nieuw Land vervullen de Houtribdijk, Oostvaardersdijk en Knardijk een belangrijke rol in het verhaal over het door de mens gemaakte land. Vanaf deze hoge lijnen in het landschap kun je de verschillende gebieden van water en land optimaal ervaren. De dijken vormen in de toekomst niet langer de barrières tussen de verschillende gebieden, maar worden de belvedères van het Nationaal Park.

Natuurkernen

Natuurlint

Dijken

2.4 Negen ruimtelijke perspectieven

De natuurkernen, het natuurlint en de dijken vormen de ruimtelijke structuur van het Nationaal Park. Binnen deze structuur zijn negen ruimtelijke perspectieven gedefinieerd die een belangrijke eerste stap vormen in de verdere ontwikkeling van Nieuw Land:

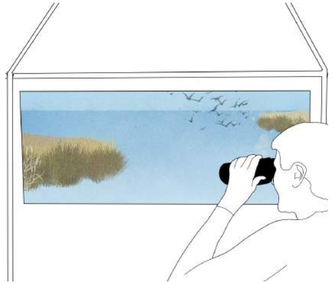
1. *Nieuw Land krijgt nieuwe eilanden en ondieptes*
2. *De mooiste plekken worden toegankelijk gemaakt*
3. *Nieuw Land krijgt een netwerk van entrees, uitkijkpunten en paviljoens*
4. *De Knardijk wordt een belvedère met uitzicht over Nieuw Land*
5. *De Houtribdijk en Oostvaardersdijk worden 50 km parkway*
6. *De A6 wordt de etalage van Nieuw Land*
7. *Nieuw Land biedt volop kans voor recreatieve en avontuurlijke natuurbeleving*
8. *Nieuw Land ontwikkelt zich als duurzaam Nationaal Park*
9. *Nieuw Land verbindt stad en natuur*

De negen ruimtelijke perspectieven resulteren in nieuwe verbindingen, nieuwe natuur en een betere toegankelijkheid. Nieuw Land wordt daardoor een park met prachtige landschappen en met gelegenheid voor allerlei soorten natuurrecreatie, midden in de Metropoolregio Amsterdam.

1. Ondieptes en eilanden

In het Markermeer is nog 3500 hectare aan eilanden en ondieptes nodig. Deze hebben tegelijk een belangrijke rol in het verbinden van de natuurkernen. Ze versterken ook de natuurbeleving: ze brengen meer variatie in het oeverlandschap en kunnen aanleiding geven voor vaardoelen, strandrecreatie of kleinschalige verblijfsrecreatie.

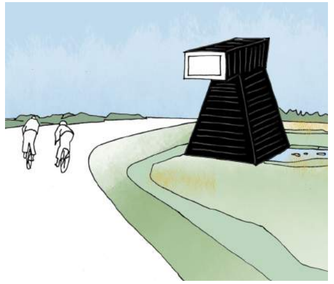
2. Top twaalf mooiste plekken

Nieuw Land kent vele mooie plekken en uitzichtpunten. De 12 mooiste krijgen een goede aansluiting op het recreatieve routenetwerk. Waar mogelijk worden directe relaties gelegd met de natuurkernen, met uitzichtpunten of met een pad waarop je je toch even in de natuurkern kunt begeven.

3. Netwerk van entrees

De bereikbaarheid en de toegankelijkheid van het Nationaal Park worden verbeterd. Netwerken worden gecompleteerd en de natuurbeleving langs de routes, zowel naar als binnen Nieuw Land, wordt versterkt. We werken aan aantrekkelijke routes en een samenhangend netwerk van ontvangst.

4. Vijf kilometer Knardijk Belvedère

Vanaf de Knardijk is Nationaal Park Nieuw Land in zijn volle glorie te beleven. De dijk kan gezien worden als dijkpark met spectaculaire uitzichten over de landschappen.

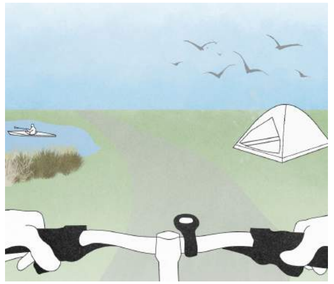
5. Vijftig kilometer parkway

De Oostvaardersdijk en Houtribdijk worden samen met de Knardijk de belvedères van Nieuw Land. Bestaande stopplekken worden aantrekkelijker en nieuwe interessante plekken worden gemarkeerd.

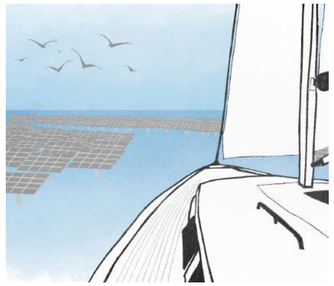
6. A6: Etalage voor 60.000 kijkers

Nationaal Park Nieuw Land begint voor de automobilist al op de A6. Langs de weg worden afwisselende doorzichten en open ruimten gecreëerd. Daardoor krijgen de 60.000 weggebruikers per dag een indruk van het bijzondere landschap dat ze passeren.

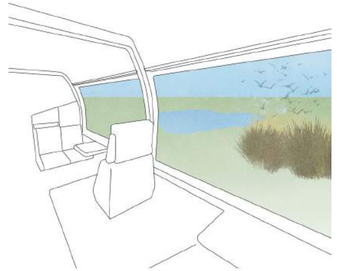
7. Tien bijzondere belevingen

Het veelzijdige gebied met de bijzondere ontstaansgeschiedenis kan het beste gekarakteriseerd worden als ‘avontuurlijk’. Dit avontuurlijke karakter is uniek voor de Nederlandse natuur en dit mag zichtbaar en voelbaar zijn. Het is van belang dat het avontuurlijke bereikbaar is en dat mensen zich welkom voelen.

8. Duurzame energie

De ambitie van Nieuw Land is om niets af te wentelen op toekomstige generaties. Veel duurzaamheidsaspecten worden integraal onderdeel van de ontwikkeling en exploitatie. Op één aspect is de ambitie van ‘niet afwentelen’ een enorme uitdaging, namelijk het neutraliseren van de CO_2-footprint van de aanleg aan alle eilanden en ondieptes.

9. Uitnodiging aan de regio

De ontwikkeling van Nieuw Land en de status van Nationaal Park zijn voor de wijde regio van grote betekenis. Partijen in de regio kunnen daar op veel verschillende manieren bij aanhaken. Wij nodigen ze daartoe uit met enkele suggesties.

1. Ondieptes en eilanden

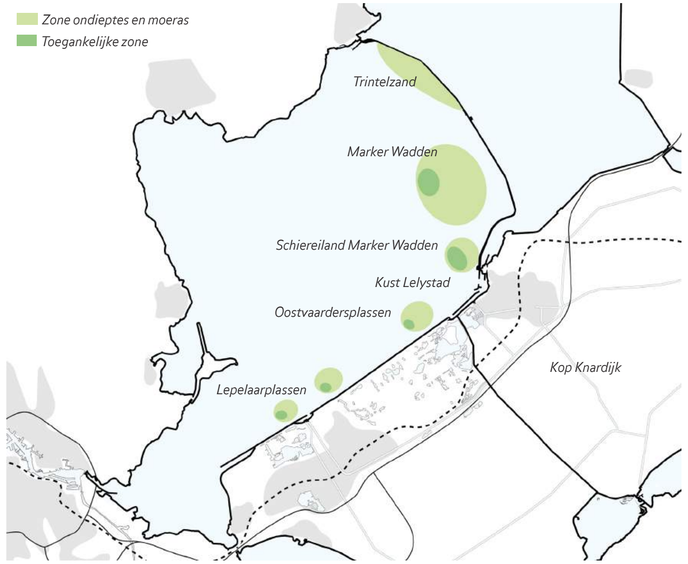
In het Markermeer is nog minimaal 3500 hectare aan oevergebieden en ondieptes nodig. Deze hebben tegelijk een belangrijke rol in het verbinden van de natuurkernen. Ze versterken ook de natuurbeleving: ze brengen meer variatie in het oeverlandschap en kunnen aanleiding geven voor vaardoelen, strandrecreatie of kleinschalige verblijfsrecreatie.

Uit paragraaf 2.1 (Natuurontwikkeling) kwam een behoefte naar voren aan ten minste 3500 hectare aan oevergebieden en ondieptes. Dat kan in verschillende vormen en op verschillende locaties. Dit ruimtelijke perspectief biedt een mogelijke en beredeneerde uitwerking. Er is veel onderzoek gaande en nog nodig naar de mogelijkheden en effecten. Tekeningen en vormgeving zijn illustratief en indicatief.

Accent op eilanden

Om de impact op het ecologisch systeem zo groot mogelijk te laten zijn, ligt het accent op het ontwikkelen van eilanden bestaande uit overstroombare natuur zoals de Marker Wadden. Eilanden hebben het voordeel dat ze ook het ecologische functioneren in een grote zone rondom de eilanden zelf versterken, in de vorm van luwtegebieden en gradiënten in voedselrijkdom en daaraan gekoppeld dierlijk plankton. De aanleg van de eerste eilanden van de Marker Wadden

Indicatie eilanden

heeft laten zien dat dit effect zich kilometers ver uitstrekt. Eilanden zijn zo gesitueerd dat een spannende afwisseling ontstaat van vergezichten en beslotenheid.

Ondieptes in plaats van eilanden

Op plekken waar zicht over het open water van belang is, zoals nabij de Blocq van Kuffeler en de kustzone van Lelystad, ligt het accent op het realiseren van ondieptes in plaats van begroeide eilanden.

Betekenis voor de waterrecreatie

Grote aantallen watersporters houden van de vrije horizon en maken verre tochten. Het is belangrijk de eilanden en ondieptes goed te positioneren, niet in het midden maar alleen langs de randen. Op het Markermeer wordt een cirkel van 20 km doorsnede helemaal vrijgehouden van eilanden. Er is een trend zichtbaar dat er minder wordt gevaren maar meer wordt gerecreëerd met de boot. Het Markermeer en dan vooral de Flevolandse kust wordt door deze groep als saai ervaren. Eilanden kunnen het vaarwater aantrekkelijker maken en zorgen voor extra vaardoelen. Het eerste eiland van Marker Wadden bleek een instantsucces voor deze doelgroep.

Beheer

Het realiseren van extra eilanden ligt gevoelig omdat bewoners en gebruikers zorgen hebben dat het ten koste gaat van de overweldigende openheid van het Markermeer. Met name grootschalige opslag van wilgenbos wordt gevreesd.

Zeker de eerste jaren vanaf de aanleg is intensief beheer noodzakelijk om riet- en biezenvelden te stimuleren en vestiging van wilgen tegen te gaan.

Trintelzand

Het natuurontwikkelingsproject Trintelzand is onderdeel van het Enkhuizerzand, een grote zandige ondiepte die stamt uit de tijd van de Zuiderzee. Er zijn ook in de huidige situatie bijzondere natuurwaarden verbonden aan de ondiepe en zandige habitat met veel golfdynamiek. Trintelzand ligt in het gedeelte met de minste natuurwaarden en resulteert daar in een grotere diversiteit aan habitats. Juist vanwege de actuele waarden is het van belang om terughoudend te zijn in uitbreiding en alleen lokaal zandbanken en dergelijke toe te voegen.

Vervolgfasen Marker Wadden

Tussen de eerste groep eilanden en de Houtribdijk is volop ruimte om de archipel van Marker Wadden uit te breiden met nieuwe clusters van eilanden. Hier is de dynamiek van opwaaiend water het grootst en wordt de oneindigheid van het open water het minste aangetast. In de luwte van de eerste groep eilanden komen twee nieuwe groepen: één als schakel naar Trintelzand en één zuidelijker ervan. Deze eilanden hebben primair een functie voor de natuur maar bieden uiteraard ook extra mogelijkheden voor natuurbeleving, met name voor de waterrecreatie. Vanaf de Houtribdijk ziet de automobilist de eilandgroepen liggen, de ene verder weg dan de ander zodat een afwisselend beeld ontstaat van vergezichten en nabijgelegen natuur. Om de automobilist de kans te geven om de natuur van dichtbij te beleven, wordt in de haakse bocht van de dijk een gebied met ondieptes, slikken en dergelijke voorzien met een parkeerplaats aan beide zijden van de weg. Mogelijk is dit ook een geschikte plek om op termijn een open waterverbinding met het IJsselmeer te realiseren. De wind stuwt het water aan een van beide zijden vaak op. De stroming door de open verbinding vergroot de dynamiek van het water.

Schiereiland Marker Wadden

Een schiereiland van circa 400 hectare vormt de schakel tussen Marker Wadden en de kust van Lelystad. Het grote voordeel van het schiereiland vergeleken met de eilanden, is dat het via het land ontsloten is. Je hebt geen boot nodig om er te komen. Dat maakt het aantrekkelijk voor een kort verblijf en biedt kans om bijvoorbeeld verblijfsrecreatie te combineren met natuur. Het schiereiland kent een vergelijkbare opbouw als de eerste groep eilanden van Marker Wadden. In het zuidwesten ligt een drie kilometer lang, breed zandstrand met duinen die het achterliggende moeras- en waterlandschap beschermen tegen de golven. Zo'n groot strand biedt ruimte aan alle doelgroepen, van kitesurfers tot naturisten, en is ook heel geschikt om evenementen in het Nationaal Park te organiseren. Het grote strand vervult een functie voor de wijde regio en brengt groepen mensen naar het Nationaal Park die er anders niet mee in aanraking zouden komen. Het achterliggende moeras is vrij toegankelijk over een netwerk aan (vlonder)paden. Het biedt ruimte aan bijzondere vormen van verblijfsrecreatie, zoals arkjes in het midden en duinhuisjes langs de randen.

Trintelzand

Land-art 'De Hurkende Man' voor de kust van Lelystad

Kust van Lelystad

Hier is sprake van een delicaat evenwicht. Enerzijds is het belangrijk om het zicht op het open water vanuit de kuststrook te behouden, anderzijds gaat het erom de Oostvaardersplassen en Marker Wadden te verbinden. Tegelijkertijd is het van belang om voldoende ruimte te houden voor de diverse vormen van waterrecreatie. Deze intrigerende ontwerpopgave geeft Lelystad het perspectief op een heel bijzonder waterfront. Het is belangrijk om heel precies te ontwerpen, waarbij de ontwikkeling van natuur samengaat met ruimte voor recreatief medegebruik. Bij Bataviahaven hebben de dammen die de kuststrook beschermen tegen golfslag, grote invloed op hoe open water vanaf het land kan worden beleefd. De twee openingen ten behoeve van de scheepvaart zijn tevens de 'kaders' waarbinnen de oneindige horizon maximaal kan worden beleefd. De dijk met het kunstwerk van de 'hurkende man' is zodanig hoog dat het open water erachter vanaf Bataviahaven niet zichtbaar is. Over de lage dam kan worden heen gekeken. Eilanden op grote afstand maken dat de 'voorgrond' voornamelijk uit water bestaat. Het resultaat kan een 'spel' van oneindige vergezichten zijn, afgewisseld met op afstand gelegen eilanden en dichterbij gelegen accenten die de dieptewerking versterken. Kortom: een kuststrook die toegang geeft tot de bijzondere wereld van het Nationaal Park.

Kop Knardijk

Het schakelpunt tussen Oostvaardersplassen en de kust van Lelystad bevindt zich ter hoogte van de Knardijk. Deze plek heeft het in zich om natuur, natuurbeleving en research dicht bij elkaar te brengen. De Knardijk als geheel vormt attractie in zichzelf. De Kop vertelt het verhaal van het ecologisch herstel van het Markermeer: oeverontwikkeling en een eiland aan de overzijde van de strekdam. Hier is ook ruimte voor het ontwikkelen van bijzondere dag- en verblijfsrecreatie genesteld in de natuur. Tevens is hier één van de vertrekplaatsen van de veerdienst naar Marker Wadden en – op termijn – andere eilanden voorzien. Het meest noordelijke deel van de Oostvaardersoevers ligt hier letterlijk op loopafstand. Ook kan hier wellicht de waterinlaat naar de Oostvaardersplassen worden gerealiseerd.

Oostvaardersplassen

De Oostvaardersplassen hebben een vergelijkbare functie voor het ecologische systeem als een oeverzone in het Markermeer: ondiep water en plasdrasmilieus. Door een uitwisselingssyteem van water aan te leggen tussen de Oostvaardersplassen en het Markermeer, ontstaan hier extra ecologische kansen. Door een deel van de benodigde eilanden en ondieptes ter hoogte van de Oostvaardersplassen aan te leggen, wordt het ecologische effect hiervan versterkt. Tegelijkertijd heeft het beleven van de openheid van het Markermeer vanaf de Oostvaardersdijk grote betekenis. Daarom geen eilanden en ondieptes over de volledige lengte, maar geconcentreerd aan de beide uiteinden van de Oostvaardersplassen. Omdat binnendijks rietvelden liggen, ervaren bezoekers op de dijk aan beide zijden de openheid.

Door de ruimte tot aan de vaargeul zo goed mogelijk te benutten ontstaan twee gebieden van circa 400 hectare elk. Voldoende van omvang om als zelfstandig leefgebied te kunnen functioneren voor de vele watervogels van het Markermeer, en tegelijkertijd ruimte te bieden aan natuurbeleving, bijvoorbeeld in de vorm van aanlegplaatsen voor de waterrecreatie. Dit zijn tevens aanleidingen om extra stopplekken langs de Oostvaardersdijk te creëren.

In het project Oostvaardersoevers worden de mogelijkheden voor deze buitendijkse natuurontwikkeling en de verbinding met de Oostvaardersplassen verkend.

Lepelaarplassen/Blocq van Kuffeler

De meest zuidelijke plek die in aanmerking kan komen voor eilanden en ondieptes in het kader van de Oostvaardersoevers, ligt ter hoogte van de Lepelaarplassen, nabij de wijk Noorderplassen-West in Almere. Stad en natuur komen hier bij elkaar. Het voorstel is om aan de zuidwestzijde van het nieuw te ontwikkelen natuurgebied een breed strand te realiseren met een functie voor de Metropoolregio Amsterdam. Daarachter ligt open natuur. Ter hoogte van de Blocq van Kuffeler blijft het zicht op het Markermeer behouden en is er ruimschoots ruimte voor de waterrecreatie en de beroepsvaart. Bij harde zuidwestenwind waait het water als het ware weg. De nieuw te maken ondieptes vallen zodoende regelmatig (bijna) droog. Slikken worden zichtbaar. Deze dynamische habitats zijn complementair aan de huidige habitats van de Lepelaarplassen.

Impressie ontwerp van het watersportstrand (bron: Facebook Hoekipa Dijk)

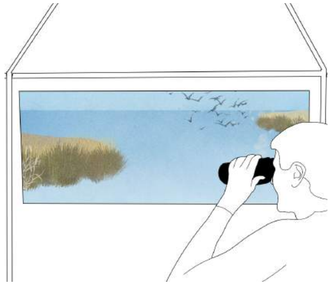
Zicht Oostvaardersdijk vanuit Markermeer

Bestaande situatie

Impressie ontwikkelingsvisie

2. Top twaalf mooiste plekken

Nieuw Land kent vele mooie plekken en uitzichtpunten. De 12 mooiste krijgen een goede aansluiting op het recreatieve routenetwerk. Waar mogelijk worden directe relaties gelegd met de natuurkernen, met uitzichtpunten of met een pad waarop je je toch even in de natuurkern kunt begeven.

Natuurlijk is heel Nationaal Park Nieuw Land mooi. Het doet ertoe het er uitziet. Voor de natuur is de esthetiek niet van belang, maar wel voor de mensen die het komen beleven. Binnen al dat moois onderscheiden we twaalf 'mooiste plekken'. Hier moet je zijn geweest om 'alles' van het Nationaal Park gezien te hebben. Natuurlijk is deze keuze een beetje arbitrair, maar op deze twaalf plekken krijgen bezoekers een unieke ervaring mee. Als we bezoekers van harte welkom heten op de mooiste plekken, is het beter te begrijpen dat de natuur op veel andere plekken ongestoord z'n gang moet kunnen gaan.

1. Voetgangersbrug Trintel
Bezoekers parkeren bij Trintelhaven, lopen via een boardwalk met uitzicht op het IJsselmeer naar de brug over de provinciale weg en krijgen hier een panoramisch vergezicht op Trintelzand en Marker Wadden. Het pad daalt aan de Markermeerzijde af, loopt langs het natuurstrand en eindigt bij de vogelkijkhut met uitzicht op zandbanken en zeer ondiep water.

3. Kaap Schier
Het verste punt dat vanaf het land het Markermeer insteekt. In twee richtingen strekken de stranden zich over grote lengte uit. Op deze kaap kan de bezoeker de spreekwoordelijke 'zon in de Zuiderzee zien zakken'.

5. Visitors- and experience centre Nieuw Land
Bovenop de Knardijk met vrij uitzicht over de Oostvaardersplassen is deze plek voor de bezoekers het stralend middelpunt van de 'belvedère' Knardijk. De mogelijkheid om van hieruit het moeras in te trekken, geeft extra betekenis.

2. Nederzetting Marker Wadden
Na binnen gevaren te zijn in de aanloophaven van Marker Wadden bereikt de bezoeker dit in het duin gelegen ensemble van gebouwtjes. Met strand en moeras onder handbereik. De in het broedseizoen alom aanwezige visdieven maken de belofte van 'vogelparadijs' in alle opzichten waar.

4. Kop Knardijk
Het letterlijke hoogtepunt van het Nationaal Park. Deze plek vraagt om een 'landmark'. Dit kan tevens dienst doet als uitzichtpunt over het hele Nationaal Park en als plek waar mensen kennis kunnen maken met de research die in Nieuw Land wordt gedaan.

6. Aalscholverkolonie Oostvaardersplassen
Het vraagt om een stevige wandeling dwars door het rietmoeras om op deze bijzondere plek te komen. Het kabaal van de vogels en de stank van rottende vis kondigen op afstand het natuurverschijnsel aan waar de bezoeker voor komt: de kolonie van aalscholvers verspreid over diverse boomgroepen langs de verscholen plas. Hier in het hart van het Natura 2000-gebied mogen de vogels niet worden verstoord. Een door levende wilgen 'overdekte' boardwalk als tunnel door het moeras is hiervoor de oplossing. Deze voegt een extra dimensie toe aan deze toch al hele mooie plek.

7. Lage Knarsluis
Dit majestueuze waterbouwkundige werk is een fraai staaltje ingenieurskunst, onmisbaar om veilig te kunnen leven in het drooggelegde land. Het is de toegang tot het Nationaal Park voor de fietser die over de Knardijk vanuit Zeewolde of Harderwijk aankomt. Het zicht over de Lage Vaart is adembenemend mooi.

9. Oostvaarders
Eveneens een panoramisch beeld over de graslanden met aan de horizon een struweelrijk landschap. De intrigerende architectuur biedt de bezoekers enerzijds behaaglijkheid bij een kop koffie en tegelijkertijd een kijk op de bijna onbereikbare natuur van de Oostvaardersplassen.

11. Grote plas Lepelaarplassen
Voor veel te veel bezoekers is deze prachtige plek nog verborgen. Deze 'mooiste plek' bestaat al tientallen jaren. Het pad ernaartoe krijgt een flinke upgrade waardoor het een avontuur wordt om deze parel te ontdekken.

8. Praambult
In omvang significant vergroot en voorzien van een paviljoen biedt deze plek als 'Hollandse canyon' aan bezoekers een uitzicht over het gevarieerde grazige landschap van de Oostvaardersplassen. Bezoekers spotten met hun telescopen de vrijlevende kuddes grote grazers.

10. Moeraspad Oostvaardersdijk
Deze artificiële 'opduiking' in het moeras op korte afstand van de dijk brengt de bezoeker via een gleuf of tunnel oog in oog met de vogels van de grote plas. Het lage perspectief geeft de bezoeker de indruk zelf een watervogel te zijn.

12. Lepelaarstrand
Op geen enkele andere plek komt 'stad' en 'natuur' zo zichtbaar bij elkaar als hier op de grens van Almere Pampus en Nationaal Park Nieuw Land. De bezoeker heeft aan de ene zijde zicht op de skyline van Amsterdam en aan de andere zijde zicht op de natuur van slikken en oevergebieden die geleidelijk overgaan in de onmetelijkheid van het Markermeer.

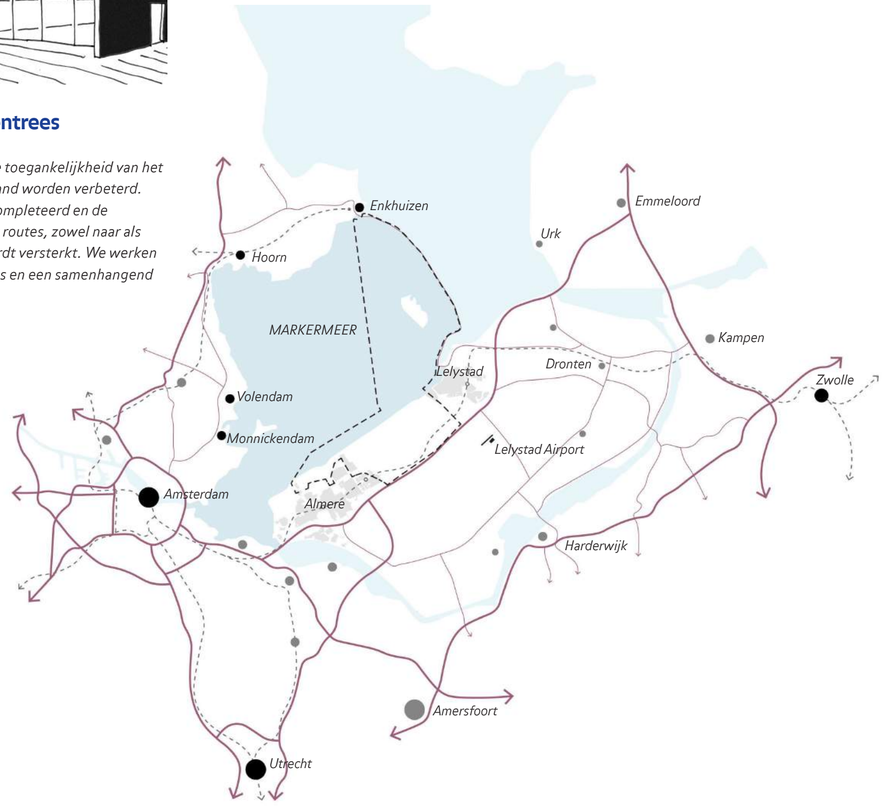
Hoe gaaf zou het zijn als… op één van de eilanden ruimte komt waar wij en heel veel anderen een heel klein strandhuisje zouden mogen bouwen!

De tientallen kilometers aan nieuwe kustlijnen oefenen grote aantrekkingskracht uit op mensen die heel graag van zulke plekken willen genieten. Is er voldoende durf om hen hiertoe mogelijkheden te bieden?

3. Netwerk van entrees

De bereikbaarheid en de toegankelijkheid van het Nationaal Park Nieuw Land worden verbeterd. Netwerken worden gecompleteerd en de natuurbeleving langs de routes, zowel naar als binnen Nieuw Land, wordt versterkt. We werken aan aantrekkelijke routes en een samenhangend netwerk van ontvangst.

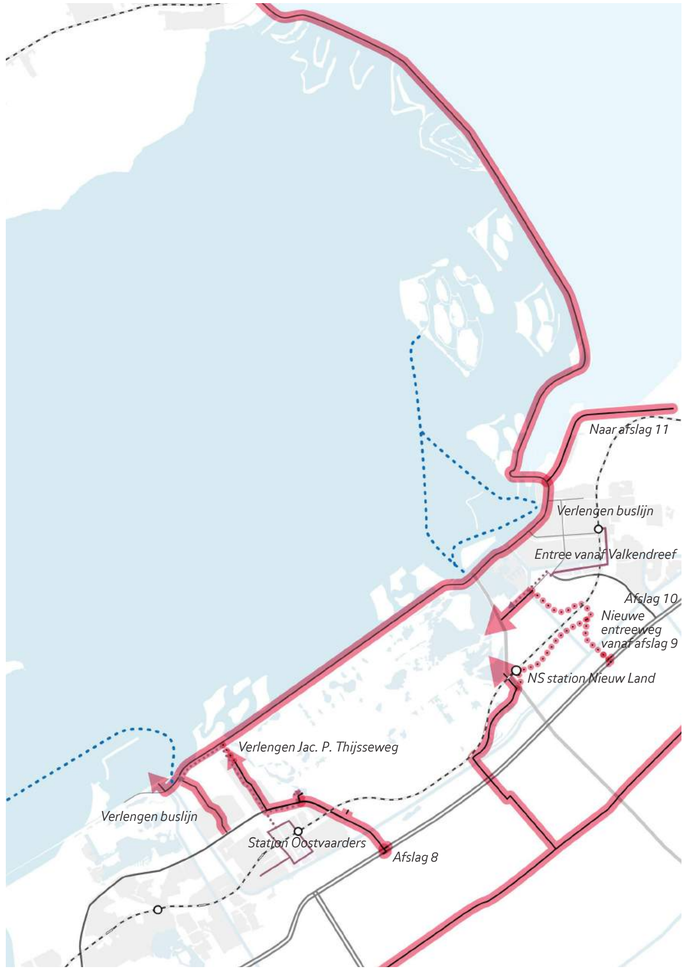
Toegang park, auto, fiets, boot en trein

Hoewel de verwachting is dat de auto in de toekomst een minder belangrijke rol gaat spelen voor de ontsluiting van het park, blijft de bereikbaarheid per auto een prioriteit. Voor automobilisten vormen afslag 8 (Oostvaarders) en afslag 10 (Lelystad) vooralsnog de twee belangrijkste entrees. In de nabije toekomst kan de aan te leggen afslag 9 de kortste toegang naar Nieuw Land worden.

De ervaring dat je het park nadert, wordt bevorderd met een landschappelijke inrichting langs de N702 vanaf afslag Almere Oostvaarders. Ook de entree door bedrijventerrein De Vaart vraagt om een facelift. De toegankelijkheid van gemaal de Blocq van Kuffeler wordt verbeterd. Vanaf afslag Lelystad is de afstand tot het park groot en de route ernaartoe langs de verschillende bedrijventerreinen is geen aantrekkelijke entree. Die begint pas bij de Buizerdweg. In de toekomst kan een dubbele afslag 9 vanaf de A6 (de Verlengde Anthony Fokkerdreef) een directe toegang tot het Nationale Park vormen. Het is van belangdatdiezodanigwordtvormgegeveneningepast dat de sfeer van het park hier al voelbaar is.

Voor de bezoeker die de grote afstanden binnen het Nationaal Park wil overbruggen, wordt vanaf de bezoekerscentra een bijzondere safari per elektrische jeep aangeboden. Zo'n verkenning is extra aantrekkelijk omdat de jeep op plekken mag komen waar de automobilist dat niet mag. Hiervoor is een aparte route gedacht. De rol van de auto binnen het park wordt verder beperkt, onder andere door het sluipverkeer te weren van de Trekweg.

- Autoroute; deel bestaand, deel nieuw
- Aanrijrichting
- Veerdienst
- Openbaar vervoer; deel bestaand, deel nieuw
- Spoorlijn
- NS-station
- A6

Uitsnede: routes voor de automobilist, buslijnen en introductie natuurstation

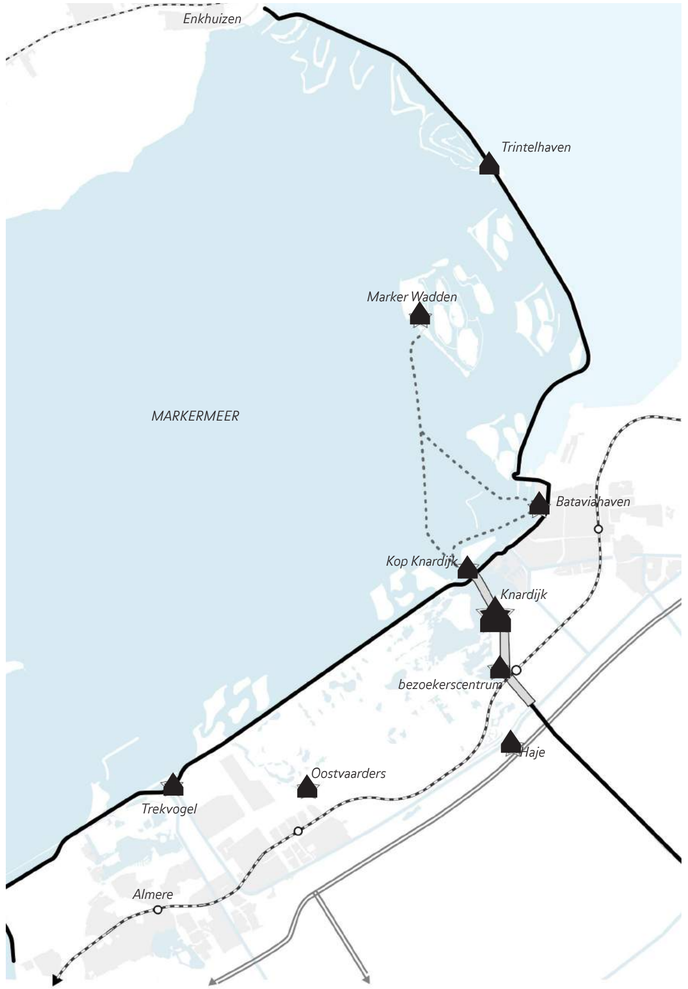
Hartelijke ontvangst

De bezoeker van het park zal vooraf en tijdens het bezoek veel informatie digitaal verzamelen, maar een toelichting van een enthousiaste parkranger ter plekke is veel interessanter. In de paviljoens heten de parkrangers de bezoekers van harte welkom. Zij vertellen hen een kort verhaal over de geschiedenis van het park en de mogelijkheden om de natuur te ontdekken. Jong en oud kunnen met een ranger op stap.

Een bezoek aan de natuur wordt extra aantrekkelijk als er ook gelegenheid is iets te drinken en te eten, en een sanitaire stop mogelijk is. Hier zijn in eerste instantie de bezoekerscentra voor bedoeld. Op de Marker Wadden, aan de Kitsweg, in de Oostvaarders (wordt verdubbeld) en straks bij Blocq van Kuffeler is dat goed mogelijk. Daarnaast kan er nog een netwerk van infopunten komen in de diverse toekomstige nieuwe of bestaande horecapaviljoens (receptie campings, hotels, centrum Poort Lelystad, Hajé) of in museum Batavialand. Het zou voor de financiën goed zijn als de paviljoens zodanig aantrekkelijk worden dat ze een attractie op zich vormen.

De paviljoens markeren mooie plekken in het park waar vandaan wandelingen, kanotochten, jeepexcursies, fietsroutes en tochten met rangers gestart worden. Er zijn fietsen en e-bikes te huur. De paviljoens stralen uit dat ze ondanks dat ze in verschillende deelgebieden liggen, toch deel zijn van één Nationaal Park Nieuw Land.

Fietsers

Een voor de hand liggende manier voor de bezoeker om door het park te bewegen is vanwege de grote afstanden per (elektrische) fiets. Er zijn al volop routes in het park. Uit verschillende richtingen takken diverse fietspaden aan op het netwerk. Het zijn belangrijke entrees vanuit Almere, Lelystad en het agrarisch gebied in het zuiden. Het fietspadennetwerk bestaat voor het merendeel uit vrij liggende fietspaden die mooi opgenomen zijn in het landschap. Er zijn een paar gebieden waar de beleving van het natuurpark ontbreekt of onvoldoende is. Met name het gebied tussen de A6 en het spoor behoeft een betere natuurlijke inrichting en afwisseling, bijvoorbeeld door het recreatieve fietspad aan de binnenzijde van het spoor te leggen en de snelfietsverbinding Amsterdam – Lelystad aan de buitenzijde. De geselecteerde twaalf mooiste plekken van Nieuw Land zijn straks allemaal opgenomen in het fietsnetwerk. De paviljoens zijn de rustplekken waar de fiets opgeladen kan worden en waar bezoekers zonder eigen fiets een Nieuw Land-fiets of e-bike kunnen huren.

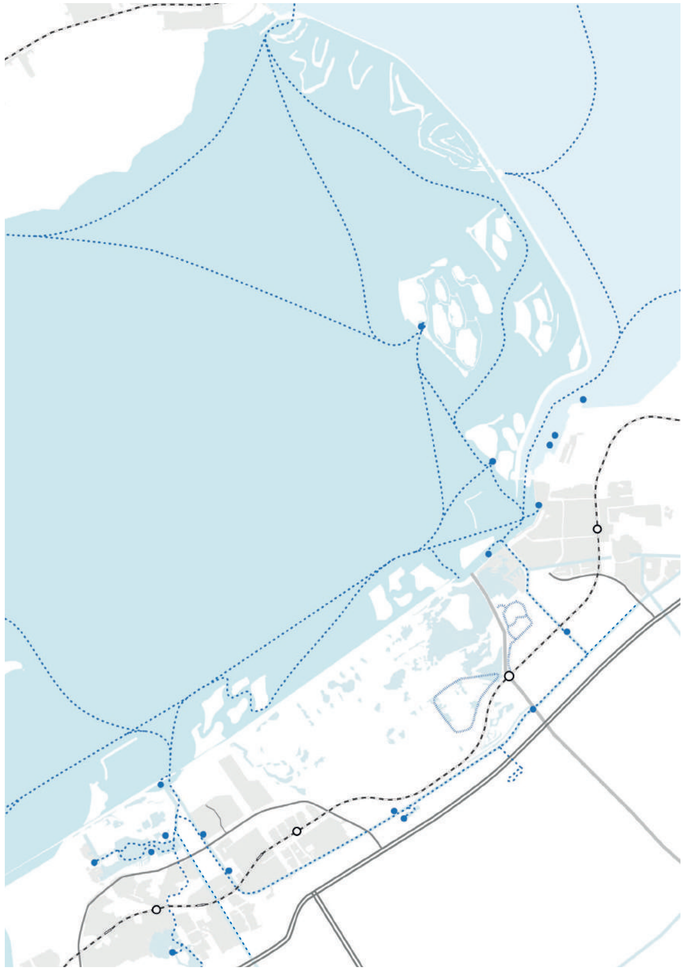
Bestaande fietspaden
Voorgestelde nieuwe fietspaden
Spoorlijn
NS-station
Route voor elektrische jeeps op bestaande infra
Route voor elektrische jeeps op nieuwe infra

Fietsroutes

Zeilers en kanoërs

Voor watersporters is de oriëntatie op de voormalige Zuiderzeestadjes, de Marker Wadden en Pampus belangrijk. Zeilers zijn met name daar te vinden. De kustlijn van de Flevopolder wordt als monotoon en saai ervaren. Vooroevers en moeraszones langs de Oostvaardersdijk zijn van grote betekenis om de oever het Markermeer aantrekkelijk te maken voor de recreatievaart. De haven bij Blocq van Kuffeler en de Bataviahaven profiteren daarvan. Door een goede aansluiting bij de landrecreatie kan een gevarieerde natuurbeleving geboden worden.

Binnendijks zijn de vaarmogelijkheden in Nieuw Land beperkt. De Lage Vaart en de Lage Dwarsvaart vormen samen een schil rond de Oostvaarders- en Lepelaarplassen. De vaarweg biedt potentie voor het ontwikkelen van meer waterrecreatie in het Nationaal Park (onder begeleiding of in de vorm van kanoverhuur), onder meer door aanlegvoorzieningen bij het Kotterbos en de Keersluis.. Bij Almere is de vaarroute verbonden met De Blocq van Kuffeler en het waternetwerk van Almere. Door natuurlijk ogende waterwegen en plassen te realiseren in de Hollandse Hout, kun je er straks de natuur per kano gaan ontdekken.

Vaarroutes
Waterstops
Kanoroutes

Waterverkeer

Openbaarvervoerreizigers

Wie van Almere naar Lelystad met de trein reist, heeft een prachtig uitzicht over het natuurgebied. Station Almere Oostvaarders is nu de beste mogelijkheid om Nieuw Land per trein te bereiken. Het station heeft een ruimtelijke opzet met mogelijkheden om groen toe te voegen. In combinatie met fietsverhuur vormt dit station een belangrijk openbaarvervoerknooppunt voor Nieuw Land. Ook de stations Almere Centrum en Lelystad Centrum liggen op fietsafstand van Nieuw Land. Duidelijke, bewegwijzerde fietsroutes vanaf deze stations zouden het gebruik van deze mogelijkheid bevorderen.

De mooiste manier om te arriveren zou een nieuw natuurstation Nationaal Park Nieuw Land zijn. Daar waar het spoor de Knardijk kruist, introduceren we een nieuwe treinhalte waar de treinreiziger midden in het natuurgebied uitstapt. Het bestaande bezoekerscentrum en paviljoen van Staatsbosbeheer ligt op korte afstand. Dit vergt wel dat de aantrekkelijkheid van het gebied op en rond de Knardijk beter moet worden. Voorstellen daarvoor zijn in deze ontwikkelingsvisie opgenomen.

Het huidige busnetwerk is nog niet optimaal aangesloten op het park. Lelystad en Almere beschikken over een uitgebreid busnetwerk, waarbij bestaande lijnen verlengd kunnen worden om ook de bezoekerscentra aan te doen.

Het park is over water goed bereikbaar, maar een veerverbinding of andere openbaarvervoerverbinding over water ontbreekt. Een studie naar de haalbaarheid van gewenste verbindingen van Amsterdam met Blocq van Kuffeler en Lelystad, en tussen Lelystad en de Marker Wadden is gaande.

Wandelaars

Bestaande wandelroutes worden met elkaar verbonden, waarbij de paviljoens (onder meer de bezoekerscentra) en stopplekken op de Oostvaardersdijk startpunten vormen. Zo ontstaat een wandelnetwerk in het natuurlint. Langs de randen van Almere en Lelystad zijn al plannen ontwikkeld waarbij de padenstructuur verbeterd wordt, onder meer met een boardwalk bij Almere. Met het introduceren van een langeafstandswandeling door het Nationaal Park, is er de mogelijkheid voor de geoefende en avontuurlijke wandelaar om dwars door de natuur te trekken. De wandeling kan onderdeel uitmaken van de reeks NS-wandelingen.

Natuurstation

De NS is een pilotproject Buitenpoorten gestart, dat bestaande treinstations koppelt aan natuur- en recreatiegebieden in de Metropoolregio Amsterdam. Station Oostvaarders maakt hier deel van uit. Het gewenste station aan de Knardijk past ook uitstekend in de filosofie van de Buitenpoorten. NS en ProRail zouden hiervoor open staan.

Verblijven

De komende jaren zal het beter mogelijk worden om in of naast het Nationaal Park te overnachten. Bij Lelystad bestaat al camping 't Oppertje en ook bij Hajé aan de A6 kan worden overnacht. Bij Almere is camping Waterhout in aanbouw, er is een initiatief voor een bijzondere natuurcamping in de Hollandse Hout, er kan een hotel op de kop van de Evenaar in Almere komen en er komt een klein hotel in het Bataviakwartier. In Bataviakwartier is ook ruimte voor een grootschalige hotelontwikkeling. Er is ook interesse vanuit organisaties van bungalowparken voor een vestiging. Daarnaast huisvest Marker Wadden vanaf 2020 het allerkleinste Landal Greenpark met vier duinhuisjes voor verblijfsrecreanten.

Bewegwijzering

Bewegwijzering ontbreekt nog op vele plekken. De belangrijkste entrees van het gebied, zoals de afslagen vanaf de A6, hebben bebording nodig, evenals de N-wegen naar de bezoekerscentra toe. Eenzelfde vormgeving en heldere way-finding vergroten niet alleen de vindbaarheid van het park, maar dragen ook bij aan herkenbaarheid en identiteit. Binnen het park dient dit ook verbeterd te worden.

Nieuw Land-meubilair

Nieuw meubilair in het park wordt qua vormgeving op elkaar afgestemd. Dat draagt bij aan de beleving van Nieuw Land als één natuurgebied.

Verken Nieuw Land op de Nieuw Land elektrische fiets

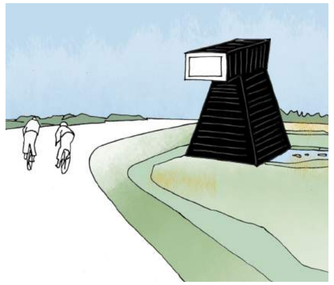

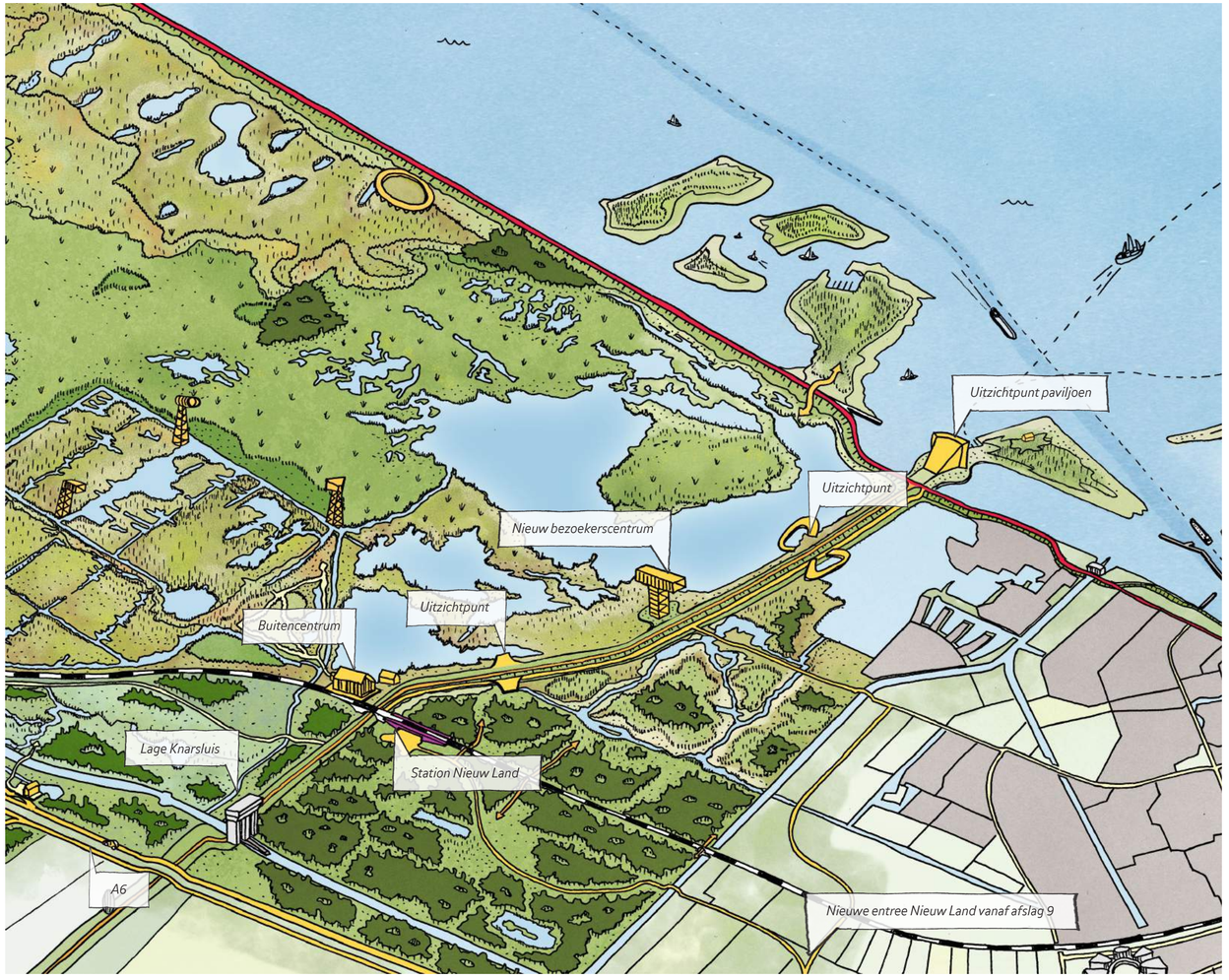

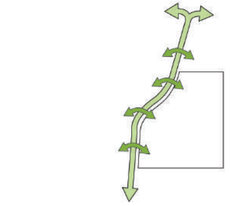
Bestaande paviljoens en toekomstige paviljoens, alle in vormentaal en materialisatie familie van elkaar. Herkenbaar als de bezoekerscentra van Nationaal Park Nieuw Land

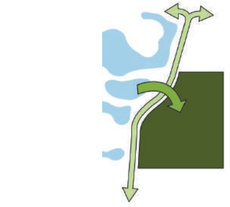
4. Vijf kilometer Knardijk Belvedère

Vanaf de Knardijk is Nationaal Park Nieuw Land in zijn volle glorie te beleven. De dijk kan gezien worden als dijkpark met spectaculaire uitzichten over de landschappen.

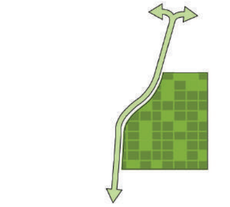

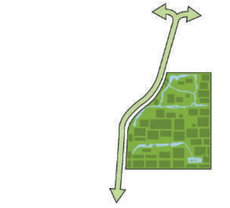
1. Dijk niet langer als barrière maar als belvedère

2. Sfeer van de Oostvaardersplassen voortzetten in Hollandse Hout

3. Welke bospercelen kunnen wijken

4. Introduceren water

Sinds de drooglegging van Zuidelijk Flevoland is de Knardijk is een zogenaamde slaperdijk. Als waterkering is hij alleen nodig in geval Zuidelijk of Oostelijk Flevoland overstroomt. Door die veranderde waterstaatkundige functie is de mogelijkheid ontstaan de inrichting van de dijk te veranderen. Een verkenning naar de mogelijkheden is op gang gekomen als 'maatschappelijk proces'. Het gedeelte tussen Oostvaardersdijk en Lage Vaart krijgt invulling via Nationaal Park Nieuw Land. De dijk vertelt samen met de vele verkavelingssloot jes in de Hollandse Hout het verhaal van de ontginning van het gebied. Langs de dijk is ruimte voor verschillende interventies, waarbij de nadruk ligt op het maken van dwarsverbindingen tussen de verschillende landschappen aan weerszijden van de dijk. Deze interventies bestaan uit toegankelijke plekken als uitkijkpunten, een station, de keersluis in de Lage Vaart en paviljoens met horeca. Het zou interessant zijn als bijvoorbeeld de uitkijktoren als een land art-object wordt ontworpen.

Hollandse Hout

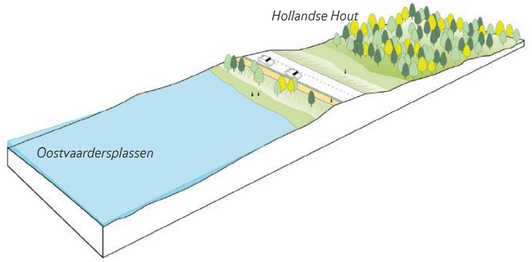
Delen van de Hollandse Hout worden omgevormd van productiebos tot natte natuur en grasland met struwelen en bos. Een ontwikkeling van de Knardijk als dijkpark kan aanleiding zijn om de huidige plannen een extra impuls te geven, zodat deze zijde van de Hollandse Hout een meer centrale functie krijgt voor de natuurbeleving. De sfeer van de Oostvaardersplassen wordt voortgezet, zij het in een bosrijke setting, waardoor de dijk de plek wordt om de natuur optimaal te ervaren. Er is al uitgezocht welke bospercelen in aanmerking kunnen komen voor de omvorming van productiebos naar natuurpark. Bij de toevoeging van plas-dras gebieden wordt rekening gehouden met de 5 km-contour rondom Lelystad Airport. Binnen deze contour zullen geen landschapstypen aangelegd worden die vogels aantrekken om te foerageren of te broeden.

Bezoekerscentrum

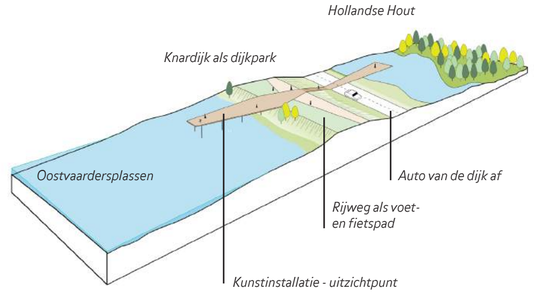
Voor Hollandse Hout is een plan ontwikkeld onder de noemer Poort Lelystad. Hierin is een nieuw ontvangstcentrum, centraal gelegen aan de Buizerdweg gedacht.
In deze ontwikkelingsvisie is het idee opgenomen om dit soort voorzieningen zoveel mogelijk te concentreren op de Knardijk. Naast het bestaande Buitencentrum Oostvaardersplassen van Staatsbosbeheer zou een bezoekerscentrum kunnen komen op de kop van de Buizerdweg bij de Knardijk. Deze locatie markeert het prachtige uitzichtpunt over de Oostvaardersplassen. Het koppelt de bestaande recreatie van de manege en de visvijvers aan toekomstige recreatievoorzieningen zoals kanoverhuur, kamperen en logies. Vanaf beide centra starten wandelroutes, fietsroutes en excursies door Nieuw Land. Uitgezocht moet worden welk van beide mogelijke locaties van het nieuwe bezoekerscentrum het best aansluit bij de wensen van de bezoekers.

Station

Een van de interventies op de dijk is het station Nieuw Land. Net als bij het bezoekerscentrum en de paviljoens starten ook hier verschillende wandelroutes en er kan een fiets (al dan niet de elektrische Nieuw Land-fiets) of mogelijk een elektrische jeep gehuurd worden. De NS is een pilotproject gestart naar het koppelen van stations aan natuur- en recreatieparken. Nieuw Land leent zich bij uitstek voor de primeur van het eerste natuurstation. Eerst misschien voorzichtig als station voor in het weekend en later als de bezoekersaantallen toenemen en de wijze van transport verandert, mogelijk op meer dagen.

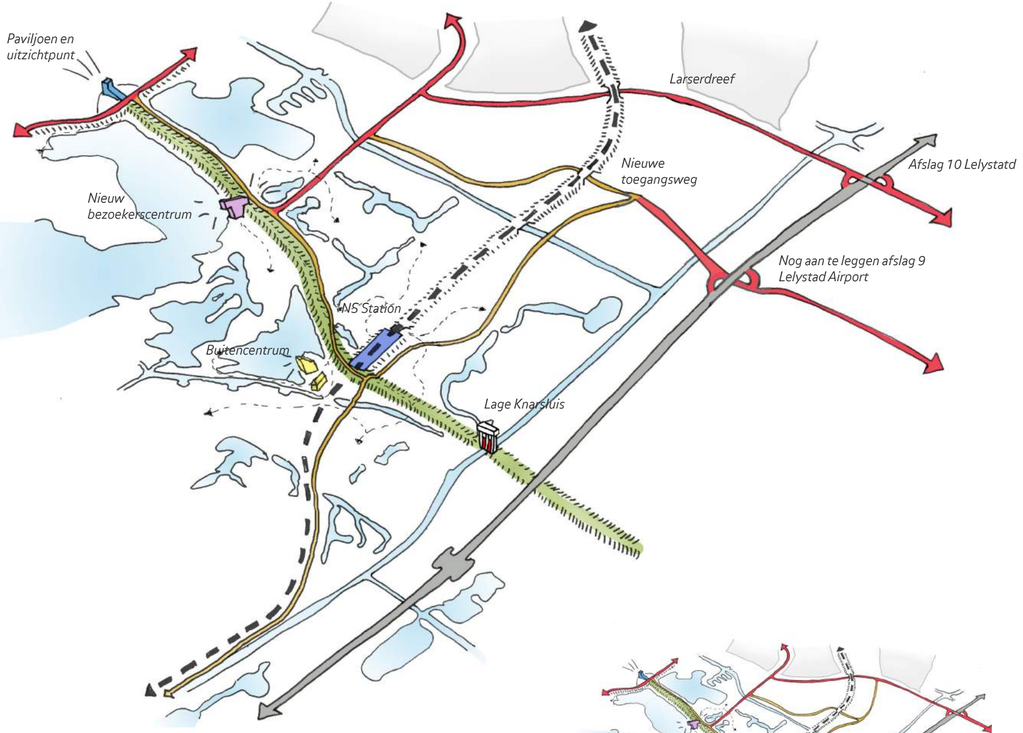
Doorsnede Knardijk huidige situatie

Doorsnede Knardijk visie

Hoe gaaf zou het zijn als … dit typisch Nederlandse Nationaal Park voor heel veel Nederlanders een echte ‘on-Nederlandse’ vakantiebestemming wordt!

De uitgestrekte plassen en de archipel van eilanden combineren de sferen van Zweedse meren met de Kroatische eilanden en baaien. Een fantastisch vertrekpunt voor vernieuwende verblijfsrecreatie geïntegreerd in de natuur.

Afslag vliegveld evt. doortrekken als natuurroute

Fase 1 afslag Larserdreef nieuwe entree Nieuw Land

Kop Knardijk

De Knardijk verdient aan de zijde van het Markermeer een mooie beëindiging met een paviljoen dat uitkijkt over het open water en nieuwe oevergebieden. Vanaf hier vertrekken bootjes richting de Marker Wadden. Op de kop van de Knardijk komt veel programma samen. Een uitdaging is om de bestaande haven in combinatie met buitendijks wonen en een recreatief eiland op een bijzondere landschappelijke manier in te passen. Dit is een van de schakels in de ketting richting Bataviakwartier.

Autovrij

De Knardijk wordt zoveel mogelijk autovrij, zodat die optimaal kan functioneren als dijkpark voor fietsers en voetgangers. De autoverbinding blijft bestaan, zij het landschappelijk ingepast verlaagd naast de dijk. Het station en het Buitencentrum van Staatsbosbeheer blijven toegankelijk voor bestemmingsverkeer en de hulpdiensten.

Nieuwe toegangsweg: afslag 9

Nieuw Land krijgt een nieuwe entree vanaf de nog te realiseren afslag 9 aan de A6, via de Verlengde Anthony Fokkerweg. De huidige entree vanaf afslag 10 langs de Larserdreef geeft bezoekers niet het gevoel een groots natuurgebied te naderen. Aan de vormgeving van de afslag 9 richting het Nationaal Park werkt de gemeente Lelystad, waarbij rekening kan worden gehouden met Nieuw Land.

Vanaf NS-station uitstappen in de natuur

Autoweg naast de Knardijk

Excellent wonen in het Warande van Nieuw Land

Verschillende (kunst)installaties met de nadruk op het overdijks verbinden

Interactie tussen nieuwe paviljoens en Knardijk

Staatsbosbeheer en buitencentrum Kitsweg als paviljoens

Benadrukken uitzichtpunten

Hoge Knarsluis markeert Knardijk vanaf A6

Knardijk langs de Hollandse Hout

Bestaande situatie

Impressie ontwikkelingsvisie

5. Vijftig kilometer parkway

De Oostvaardersdijk en Houtribdijk worden samen met de Knardijk de belvedères van Nieuw Land. Bestaande stopplekken worden aantrekkelijker en nieuwe interessante plekken worden gemarkeerd.

Van Almere tot aan Enkhuizen, over de volle lengte van het Nationaal Park, vormen Houtribdijk en Oostvaardersdijk een landschappelijk mooie route waardoor bezoekers van het open water en de natuurgebieden aan linker- en rechterzijde kunnen genieten. Een uitgelezen mogelijkheid om de verhaallijn van 'manmade natuur in een voormalige binnenzee' in tal van facetten beleefbaar te maken.

Tot voor kort was al het buitendijkse gebied open water. Sinds de aanleg van Marker Wadden en Trintelzand is het beeld vanaf de Houtribdijk al veel diverser. De ontwikkelingsvisie beoogt deze ontwikkeling verder voort te zetten en ervoor zorg te dragen dat automobilisten (en op termijn steeds meer fietsers) niet alleen van mooie uitzichten kunnen genieten maar ook op meerdere plekken kunnen stoppen om de natuur van dichtbij te gaan bekijken.

Houtribdijk

Voor veel Noord-Hollanders is het sluizencomplex bij Enkhuizen de eerste kennismaking met Nieuw Land. Anderen zullen hier juist keren om weer terug te rijden richting het Nationaal Park. Kortom: het begin van de dijk verdient een rust- en keerpunt waar bezoekers even kunnen stoppen. Hoewel de ruimte beperkt is, is er voldoende potentie voor Enkhuizen om ook een poort te worden naar Nieuw Land.

Begint de weg vanaf Enkhuizen hoog midden op de dijk waardoor de bezoeker alle kanten wijd uitzicht heeft, na enkele kilometers zakt de weg naar beneden en wordt de blik getrokken naar het Markermeer met de nieuwe natuur van Trintelzand. Een relatief open gebied.

Halverwege de dijk ligt Trintelhaven. Deze voormalige werkhaven kan een aanloophaven voor de recreatievaart worden. Extra stranden die het gevolg zijn van de dijkversterking en de voetgangersbrug naar Trintelzand maken Trintelhaven als plek om te verpozen aantrekkelijker. 'Roadhouse' Checkpoint Charlie wordt de uitgelezen plek om te stoppen en om het verhaal van de dijk en de aangrenzende natuurontwikkeling te aanschouwen.

Voorbij Trintelhaven zijn het de moeraseilanden van Marker Wadden die het zicht bepalen. Sommige ver aan de horizon, andere relatief dichtbij.

Daar waar de Houtribdijk een haakse bocht maakt, kan toekomstige natuurontwikkeling aanleiding geven om dan tegelijkertijd een extra stopplaats te maken. Maar veruit de beste plek om de auto te parkeren en te voet verder te gaan is het te ontwikkelen schiereiland aan het Lelystadse uiteinde van het Houtribdijk. Hier vindt de bezoeker een combinatie van natuur en recreatie rondom de branding van de 'zee', het strand, de lage duinen en de daarachter gelegen moerassen. Ook een plek om te overnachten in een huisje of een logement.

Oostvaardersdijk

Wie de parkway in omgekeerde richting aflegt, begint bij Almere in de zich verder ontwikkelende stad. De overgang van stad naar Nieuw Land krijgt hier de komende decennia vorm. Over een lengte van zo'n 7 kilometer is in de ontwikkelingsvisie sprake van goed toegankelijke binnen- en buitendijkse natuur waarbinnen rekenschap wordt gegeven aan verre uitzichten over open water. Een geheel hernieuwd bezoekerscentrum De Trekvogel, al dan niet gecombineerd met gemaal Blocq van Kuffeler, vormt het informatieve hart van waaruit diverse wandelingen mogelijk zijn.

Hoewel 'slechts' een 80 km-weg, is de Oostvaardersdijk tussen Almere en Lelystad veel te gevaarlijk om rijdend veilig van de aangrenzende natuur te genieten. Daarom is het idee om op drie à vier plekken parkeerplaatsen te maken waarbij veilig de weg overgestoken kan worden en waar een kleine wandeling kan worden gemaakt. Een interessante geste is om deze plekken te combineren met land art. Het zou goed zijn als de Oostvaardersdijk een echte natuurboulevard wordt.

Vlakbij Lelystad snijdt de 'parkway' de 'belvedère Knardijk'. Dit wordt een logisch stoppunt van waaruit de keuze kan worden gemaakt om diverse facetten van Nieuw Land te gaan ontdekken.

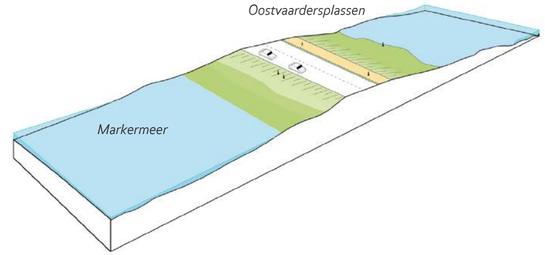
Scharnierpunt Bataviakwartier

Precies halverwege, waar de Houtribdijk de Oostvaardersdijk raakt, kruist de 'parkway' de kustzone van Lelystad. Binnen het geheel van Bataviakwartier trekt het outletcenter Batavia-Stad hier de meeste bezoekers, maar het zijn Batavialand en Bataviahaven die de grootste betekenis hebben voor Nieuw Land. Vanuit Bataviahaven zijn onder meer boottochten naar de Marker Wadden mogelijk. Batavialand, de samenvoeging van de Bataviawerf, Erfgoedcentrum Nieuwland en de scheepvaartarcheologie, is het museum/attractiepark dat de bezoeker helemaal meeneemt in het verhaal van het maken van nieuw land, van Romeinse tijd via het Zuiderzeeproject tot aan de tijd van nu. Batavialand staat aan de

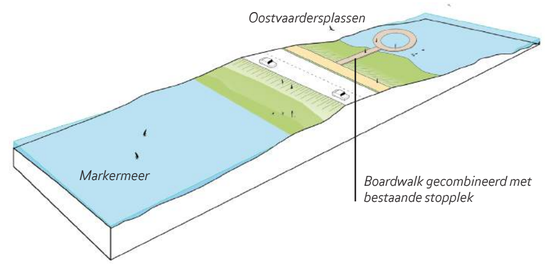
vooravond van een volledige ‘make over’ en ontwikkelt zich tot een soort kennispoort naar Nieuw Land. De diverse restaurantjes langs de haven maken Bataviakwartier tot een geschikte plek om even uit te rusten.

Meer focus op de fietser

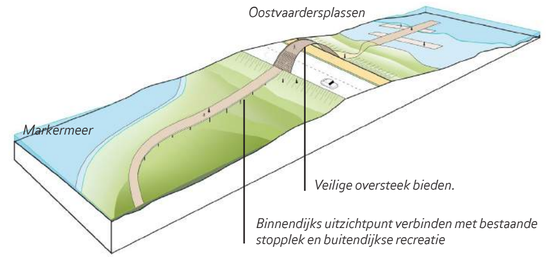
Nationaal Park Nieuw Land legt de focus op de beleving van de fietser. Natuurlijk is 50 kilometer heen en 50 kilometer terug voor de meesten veel te lang om te fietsen, zelfs met elektrische fiets, maar als meerdaagse tocht (‘rondje Markermeer’) of als deel van een lokale tocht zijn beide dijken ook voor de fietser heel aantrekkelijk. De stopplekken voor automobilisten zijn ook voor fietsers heel geschikt om even op adem te komen en om in rust dieper de natuur in te trekken. Met de paviljoens bij de Trekvogel, Lelystad-Haven, Bataviahaven, schiereiland Marker Wadden, Trintelhaven en Enkhuizen is voldoende horeca en sanitair aanwezig voor een prettige tocht.

Doorsnede Oostvaardersdijk huidige situatie

Doorsnede Oostvaardersdijk visie

Doorsnede Oostvaardersdijk visie

Hoe gaaf zou het zijn als …wij jaarlijks een festival zouden kunnen organiseren op ons strand!

De nieuwe stranden vlak bij de stad maar midden in de natuur, al dan niet op één van de eilanden, bieden ruimte, decor en inspiratie voor nieuwe evenementen.

6. A6: Etalage voor 60.000 kijkers

Nationaal Park Nieuw Land begint voor de automobilist al op de A6. Langs de weg worden afwisselende doorzichten en open ruimten gecreëerd. Daardoor krijgen de 60.000 weggebruikers per dag een indruk van het bijzondere landschap dat ze passeren.

Etalage Nationaal Park
Op dit moment krijgen de automobilisten vanaf de A6 niets mee van het bijzondere landschap dat erachter ligt. Alleen tijdens de winter kun je vanaf de A6 een glimp opgevangen van de Vaartplas, Reigerplas en Ooievaarsplas.

Hoogteaccenten met uitzichtpunten
Het gebied tussen de A6 en de spoorlijn, onderdeel van het natuurlint rondom Oostvaardersplassen, wordt de komende jaren omgevormd naar een grazig landschap zoals dat in de Oostvaardersplassen. Deze ingrepen zijn niet alleen waardevol voor de beleving bij automobilisten op de A6, maar ook voor die bij fietsers. Het gebied tussen de A6 en de spoorlijn verbindt de Hollandse Hout en het Oostvaardersveld (oostelijk van de Oostvaardersplassen) met het Kotterbos en het Oostvaardersbos (westelijk van de Oostvaardersplassen). In deze zone zijn diverse uitkijkpunten waar de fietser kan genieten van de natuur van de Oostvaardersplassen (grote en kleine Praambult) en het Oostvaardersveld (uitkijkheuvel langs de Lage Vaart en bij Hajé).

Komend jaar worden twee uitkijkheuvels aangelegd. De Trekweg wordt getransformeerd tot safariroute en voor zowel de mountainbiker als bezoekers in een elektrische terreinwagen een spannende tocht. De weg blijft openbaar toegankelijk en wordt vormgegeven als een landelijke weg waar de automobilist niet harder wil rijden dan 30 kilometer per uur.

Een mix van natuur en landbouw

In het plan Noorderwold-Eemvallei van Het Flevo-landschap maken de uitgestrekte akkerlanden en weiden ter hoogte van Almere ruimte voor een gevarieerd landschap met een mix van biologische landbouw, natuur en bebouwing. Het plan volgt de oude rivierloop van de Eem die door hoogteverschillen nog altijd zichtbaar is in het landschap. Door deze ingreep - tezamen met het plan van Staatsbosbeheer voor een plukbos en het omvormen van meerdere landbouwkavels naar natuur - vindt er een langzame transformatie plaats van landbouwgebied naar een mix van natuur en verschillende vormen van landbouw. Een variatie aan recreatiemogelijkheden loopt hier speels doorheen. Door goede aansluitingen te maken tussen het toekomstige recreatienetwerk in dit landbouwgebied met het Nationaal Park wordt de barrière van de A6 verzacht.

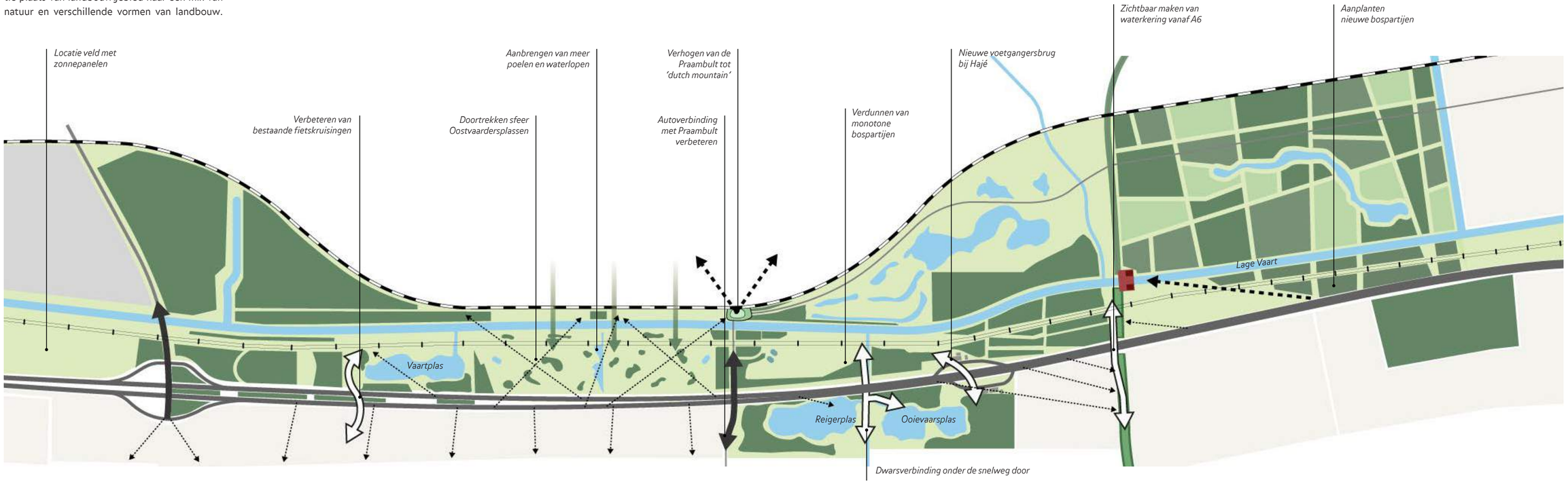
Aansluitend op dit project is tussen de fietsbrug en de oprit naar de Hoge Ring door Staatsbosbeheer een kavel ingericht als foerageergebied voor kiekendieven.

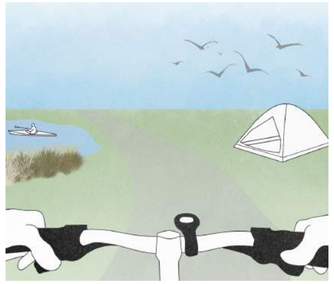
Entree bij Hajé

In juli 2018 heeft H+N+S Landschaparchitecten een studie verricht naar ontwikkelingsperspectieven voor een entree bij wegrestaurant Hajé. Hajé past goed binnen het netwerk van ontvangstplekken. Het vormt een schakel tussen het landbouwgebied en de natuurrecreatie in Nieuw Land, en biedt een rustplek waar geluncht kan worden. Het rapport laat verschillende opties voor een voetgangers- en fietsbrug zien over de Lage Vaart, gecombineerd met een landschappelijke inpassing voor 50 tot 80 ecolodges.

Aanduiding Nationaal Park Nieuw Land

De recentelijk in de bermen geplaatste bruine cultuurborden maken bestuurders en hun passagiers bewust van het waardevolle landschap dat ze doorkruisen. Dergelijke borden horen ook thuis bij de afslagen 8 en 10, waarvan 10 in de toekomst vervangen kan gaan worden door de aan te leggen afslag 9. De route naar het bezoekerscentrum en andere ontvangstpaviljoens dient in een eenduidige huisstijl opgezet te worden, waardoor zichtbaarheid en bereikbaarheid worden vergroot.

7. Tien bijzondere belevingen

Het veelzijdige gebied met de bijzondere ontstaansgeschiedenis kan het beste gekarakteriseerd worden als 'avontuurlijk'. Dit avontuurlijke karakter is uniek voor de Nederlandse natuur en dit mag zichtbaar en voelbaar zijn. Het is van belang dat het avontuurlijke wel bereikbaar is en dat mensen zich welkom voelen.

1. Op zoek naar de zeearend
Boswachtersexpeditie:
a Marker Wadden-expeditie: je hoeft niet langer een boot te huren, maar vaar mee op de expeditie en land aan, en ga van daaruit op expeditie met de boswachter om de natuur te ontdekken die een ander niet te zien krijgt.
b Oostvaardersplassenexpeditie: ga met de boswachter met zijn elektrische terreinwagen de Oostvaardersplassen in en ga op zoek naar de zeearend. Laat je overweldigen door alle dieren en door de weidse natuur.

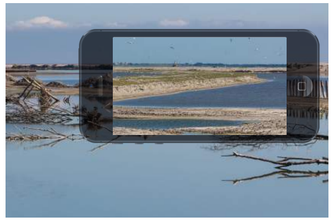
2. Overnacht op een vlot in een tent
Slaap in een tent op een drijvend vlot en word wakker van een stevig vogelconcert in de moerasnatuur.

3. Theater in het 'Durf je toch niet bos'
Het 'Durf je toch niet bos'. Ga met je familie of bedrijfsuitje het 'Durf je toch niet bos in' als het begint te schemeren en laat je verrassen door een natuurtheater waar een spannend verhaal beleefd kan worden, ondersteund met filmbeelden die ter plekke geprojecteerd worden. Het Wilgenbos in de Lepelaarplassen is zo'n mooi mysterieus bos.

4. Kanotocht door de Hollandse Hout
Ga kanoën en vang en pluk je eigen maaltijd. In de Hollandse Hout ontdek je de waterwegen waar je kano kan varen. Op de rijke grond aan de oevers groeit van alles en bij Tom's Creek kun je een forel vangen. Bereid het vervolgens op één van de barbecue-plekken bij Poort Lelystad.

5. Augmented reality experience
Augmented reality experience Nieuw Land. Ga naar speciale plekken in het Nationaal Park en zie hoe je mobiel of tablet een extra laag aan je beleving toevoegt die je meer vertelt over de manmade natuur in een voormalige binnenzee. Het doet je schrikken dat je je zomaar onder zeeniveau bevindt!

7. Masterclasses met eigen onderzoek
Masterclasses natuuronderzoek voor scholieren (middelbare school). Bezoek één van de twee veldstations, kijk achter de schermen en ga mee het veld in.

9. Escape het geheime eiland!
'Escape het geheime eiland'. Zodra er weer nieuwe eilanden gemaakt worden, zal er één eiland zijn dat zicht leent voor dit spannende avontuur. Geen escaperoom waar je tijdens je vrienden- of familiefeestje uit moet zien te komen, maar een eiland waar je af moet zien te komen. Dit kan digitaal ondersteund worden met voorbereidingen thuis en napret als je weer terug bent.

6. Spot de zeearend met de speltocht
Zeearend-speltocht: educatief product voor jonge gezinnen. Huur de knapzak en zoek, doe en ontdek. Niet alleen zeearendweetjes, maar nog veel meer over de grote vogeltrek. Te huur bij alle bezoekerscentra van het Nationaal Park.

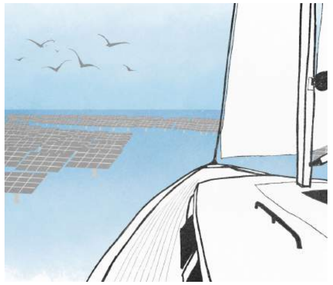

8. VR parels van Nieuw Land
VR-beleving van de Nieuw Land-natuur. De afgesloten gebieden waar de natuur kwetsbaar is kunnen met Virtual Reality bezocht worden. Wat beschermen we, wat zijn de parels van Nieuw Land? Ook voor mensen die fysiek niet (meer) naar buiten kunnen kan dit een bijzondere en zelfs heilzame ervaring zijn.

10. Duurzaam eten op het festival
Een Nieuw Land event: een unplugged muziekfestival, een muziekfestival voor gezinnen, met lokale, nationale en internationale artiesten, samenwerkingen met non-profitorganisaties en een sterk duurzame invulling. Misschien geïnspireerd op het bestaande theislandunplugged.org, met in ieder geval een zeer toepasselijke naam.

8. Duurzame energie

De ambitie van het Nationaal Park is om niets af te wentelen op andere gebieden of toekomstige generaties. Veel duurzaamheidsaspecten worden integraal onderdeel van de ontwikkeling en exploitatie. Op één aspect is de ambitie van 'niet afwentelen' een enorme uitdaging, namelijk het neutraliseren van de CO_2-footprint van de aanleg aan alle eilanden en ondieptes.

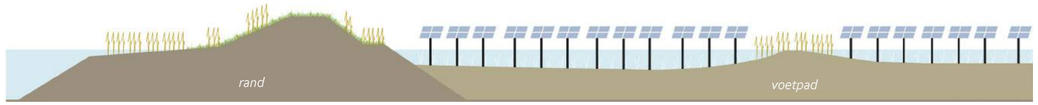
In de aanpak van het tegengaan van verdere opwarming van de aarde staat de transitie naar duurzame energie centraal. Voor een dichtbevolkt land als Nederland heeft dit grote consequenties. Er is iets voor te zeggen om een Nationaal Park als Nieuw Land te ontzien van grootschalige energie-opwekking, als een groene oase tussen de energielandschappen, waar mensen terug kunnen keren naar het oergevoel van (de illusie van) de ongestoorde natuur. Maar als we die keuze maken, is het niet mogelijk om de eigen CO_2-footprint te compenseren. Daarom willen we in deze ontwikkelingsvisie aftasten wat het betekent als we wel voldoende energie willen opwekken om de CO_2-footprint van met name de aanleg van eilanden en ondieptes te neutraliseren.

Onzichtbaar zonneveld in een atol

Grootschalige opwekking van duurzame energie binnen de grenzen van het Nationaal Park is alleen te verantwoorden als het een positieve bijdrage levert aan (herstel van) de natuur en de kwaliteit van het landschap van het Nationaal Park zelf. Windmolens zijn daarom uitgesloten. Zij hebben negatieve impact op de belevingswaarde van het Nationaal Park als natuurgebied. Ook zonnepanelen hebben een industriële uitstraling. Grootschalige opwekking van zonne-energie biedt in beginsel echter wel perspectief, want de panelen kunnen letterlijk "uit het zicht gehouden worden".

Aangezien de enige potentieel geschikte plekken voor grootschalige opwekking van zonne-energie in het Markermeer liggen, gaat het erom de natuur van het Markermeer te versterken. Een mogelijke vorm is die van een zonneveld in een 'atol', een ringvormig eiland. De zonnepanelen staan in het water. De verhoogde rand eromheen houdt de golfslag uit het atol en biedt ruimte voor natuur en recreatief gebruik. De spaarbekkens van de Biesbosch zijn een bestaand voorbeeld van dit concept.

Zo'n atol draagt bij aan de natuur als het water binnen het atol ondiep tot zeer ondiep is. Het resterende licht in het luwe water is genoeg voor de ontwikkeling van waterplantvegetaties en bodemleven. Het wordt daarmee een zeer geschikt opgroeigebied voor jonge vis, en dus aantrekkelijk voor visetende vogels zoals reigers en futen, waarbij dan wel een oplossing gevonden moet worden voor de uitwerpselen op de panelen. Het water moet diep genoeg zijn om opgaande begroeiing uit te sluiten en de toegankelijkheid voor het beheer per boot mogelijk te maken. Verhoogde uitsparingen in het zonneveld bieden kans op plasdras- en rietmilieus, waardoor nieuwe foerageergebieden ontstaan. Technisch kan zo'n ondiepte binnen een atol gemaakt worden met de onbruikbare bovengrond die vrijkomt bij zandwinning in het Markermeer.

Doorsnede rand zonneeiland

Vanaf de kust en het open water zijn de panelen niet te zien, maar voor bezoekers aan het zonne-eiland biedt de schijnbaar oneindige opstelling van panelen binnen de hogere en begroeide contour een zeer bijzonder schouwspel. Het is een attractie in zichzelf. Een vaarroute dwars erdoorheen kan een interessante toevoeging zijn, zeker in combinatie met hoger gelegen uitzichtpunt.

Schaalniveau

De mogelijke locaties van zo'n zonneveld in het Nationaal Park zijn zeer afhankelijk van het benodigde schaalniveau. Tot een omvang van 25-50 hectare valt het te integreren binnen de aanleg van eilanden. Een omvang van 250-350 hectare is in potentie mogelijk als toevoeging aan het (schier)eiland voor de kust van Lelystad, door juiste situering (afstand en zichtlijnen) voornamelijk buiten het gezichtsveld van Batavia-Haven. Binnen de contouren van het Nationaal Park is voor een grotere schaal (tot ca. 1.000 ha) alleen ruimte tussen de Marker Wadden en Enkhuizen.

Alternatieven

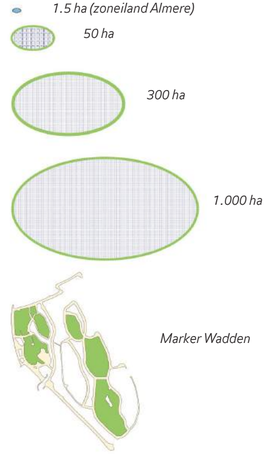
Natuurlijk zijn er ook alternatieve energiebronnen beschouwd. Vooralsnog zijn deze niet geschikt. Voor winning van warmte uit oppervlaktewater is nabijheid van bebouwd gebied randvoorwaardelijk. Energieopwekking uit liesgras staat nog teveel in de kinderschoenen. Wel staat Nieuw Land open voor innovaties want wie weet wat de toekomst nog aan mogelijkheden brengt.

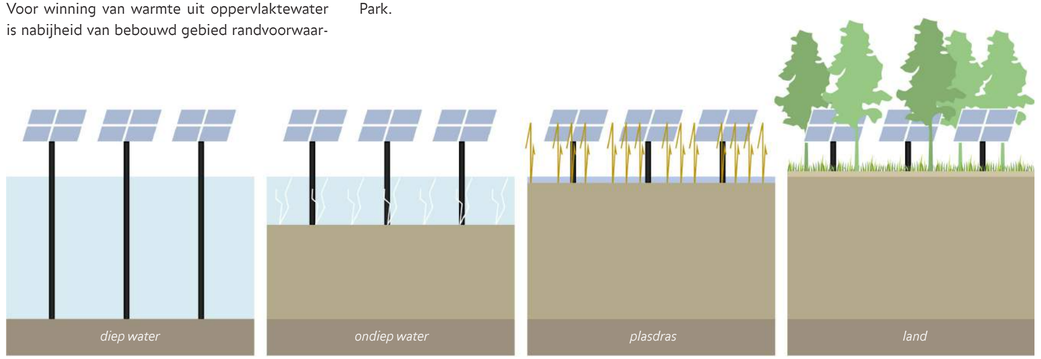
Nadere verkenning

De ideeën ten aanzien van zonne-eiland(en) in Markermeer zijn nog te pril om de wenselijkheid en haalbaarheid te kunnen beoordelen. Daar is een verdere verkenning voor nodig. Daarbij moeten drie vragen centraal staan:

1. Kan grootschalige opwekking met zonnepanelen een significante bijdrage leveren aan de missende habitats in het Markermeer en een combinatie vormen met natuurontwikkeling?
2. Is grootschalige opwekking met zonnepanelen vanuit economisch oogpunt te combineren met ondiep water en plaatselijke plasdrasmilieus, zowel wat betreft de aanleg als de exploitatie?
3. Kan grootschalige opwekking met zonnepanelen rekenen op draagvlak als deze vanaf de oevers volledig aan het zicht is onttrokken? En zo ja: onder welke voorwaarden?

Als minimaal een van deze drie vragen negatief wordt beantwoord, dan lijkt er geen mogelijkheid voor een of meer zonne-eilanden in het Nationaal Park.

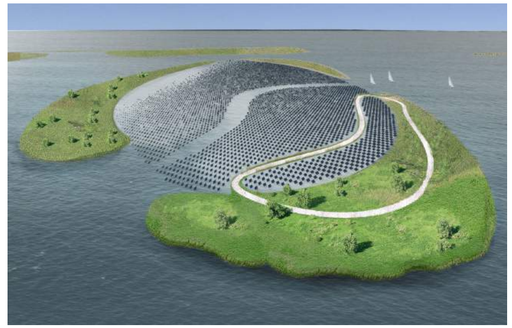

	diep water	ondiep water	plasdras	land
Techniek	+ goed bereikbaar met schip	+ goed bereikbaar met schip	- niet bereikbaar	- beschaduwing
Ecologie	- goed bereikbaar met schip	+ waterplantenvegetaties mits voldoende restlicht	+ helofytenmoeras mits slecht toegankelijk voor ganzen	- wilgenbos, weinig meerwaarde

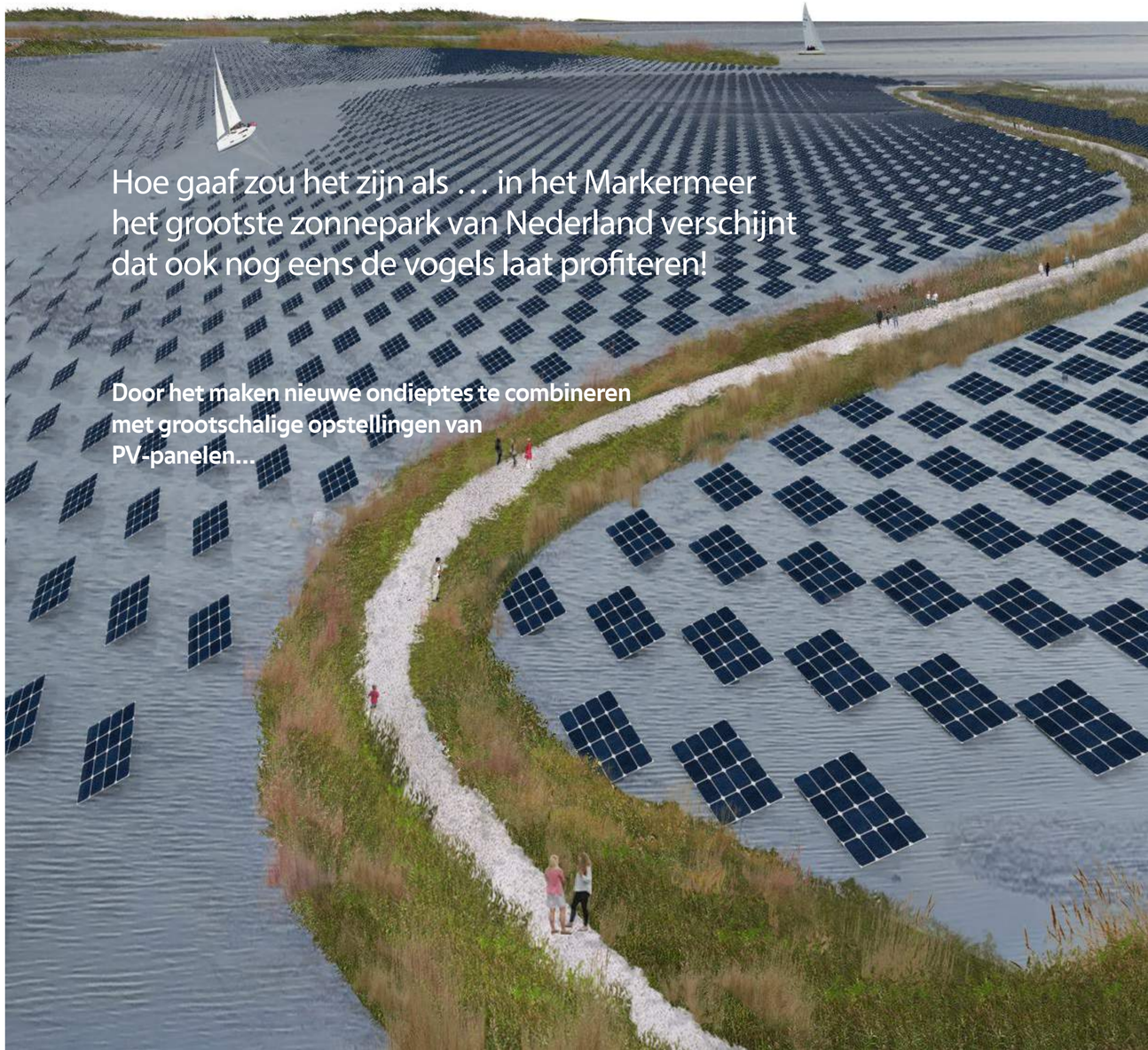
Zonnepaneleneiland met voetpad door de velden

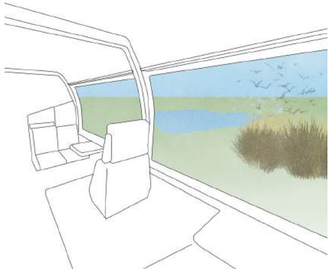

Vogelvlucht Zonnenpanelen eiland

Aanzicht opening vanaf het water (2m boven waterspiegel)

9. Uitnodiging aan de regio

De ontwikkeling van Nieuw Land en de status van Nationaal Park zijn voor de wijde regio van grote betekenis. Partijen in de regio kunnen daar op veel verschillende manieren bij aanhaken. Wij nodigen ze daartoe uit met enkele suggesties.

Almere

Nieuw Land is voor Almere in eerste instantie een recreatiegebied. De natuur ligt op een kwartier fietsen van het centrum van Almere-Stad. Almeerders maken er al veelvuldig gebruik van. De gemeente faciliteert de groei door de uitvoering van het project Almeersepoort. Plannen voor verdere ontwikkeling van het gebied, onder meer gericht op de Trekvogel en Blocq van Kuffeler, zijn in de maak. Verbetering van de fietsverbindingen met de Lepelaarplassen en vanaf het station Oostvaarders met de Oostvaardersplassen vergroot de bereikbaarheid. De mogelijke komst van eilanden voor de kust biedt nieuwe kansen voor Almere. Er ontstaat extra ruimte voor tal van vormen van recreatie, bijvoorbeeld een groot zandstrand, en mogelijk zelfs bewoning. Ook het kassengebied tussen de Lepelaarplassen en Oostvaardersplassen kan aansluiting zoeken bij het Nationaal Park.

Een robuust en veerkrachtig ecologisch systeem in en om het Markermeer heeft voor Almere een aanvullend belang: het is een randvoorwaarde voor de verdere doorgroei aan deze zijde van de stad. Doorgroei van Almere wordt door het Rijk gewenst om te voorzien in voldoende woonmilieus in de Metropoolregio Amsterdam. De gemeente kan de ecologische maatregelen mede mogelijk maken, bijvoorbeeld door er de natuurcompensatie bij bouwprojecten te situeren.

Lelystad

Voor Lelystedelingen is Nieuw Land een fantastisch recreatiegebied. Met de grote natuurgebieden direct aan de west- en zuidzijde van de stad, voegt het Nationaal Park een zeldzame kwaliteit toe aan het wonen in Lelystad. De te treffen maatregelen in het kader van Poort Lelystad maken het gebied nog aantrekkelijker. Daar ontstaan ook kansen voor ondernemers om te investeren en daarmee bij te dragen aan de economische groei.

Tussen de Hollandse Hout en de Larserdreef ligt een groot open gebied waar het nieuwe woongebied de Warande is gedacht. De aanwezigheid van het Nationaal Park kan de inspiratie bieden om hier een voor Nederland uniek woonmilieu te creëren: wonen in de natuur. Dat kan door het gebied eerst door de natuur te laten veroveren en er vervolgens natuurwonen mogelijk te maken. De integrale ontwikkeling van de gehele driehoek Hollandse Hout – Warande zou prima kunnen passen in de aanpak van Lelystad Next Level. De gewenste dubbele afslag 9 aan de A6 kan hierbij een rol spelen.
De kustvisie van Lelystad is in deze ontwikkelingsvisie verwerkt. Hierdoor ontstaat een kans, mogelijk ook weer in het kader van Lelystad Next Level, om tot een integraal project te komen. De hele kuststrook, met inbegrip van nieuwe eilanden (met name het schiereiland) en de dijken, biedt kansen voor een uiterst interessante publiek-private samenwerking.

Lepelaarplassen en Almeersepoort

Agrarische ondernemers

De landbouw staat voor een forse transitie-opgave gericht op circulaire landbouw. Juist de agrarische ondernemers in Flevoland, met van oudsher een groot innovatief vermogen, kunnen forse stappen zetten. Vraagstukken die worden opgeroepen door bijvoorbeeld de bodemdaling en bodemuitputting zijn ook kansen om natuur en landbouw elkaar te laten versterken. Nieuw Land biedt een fantastische mogelijkheid voor agrarische ondernemers in de omgeving om inspiratie en aansluiting te zoeken. Direct langs de A6 is al aan enkele transformaties vorm gegeven.

Amsterdam

De doorontwikkeling van het Nationaal Park op korte afstand van Amsterdam tot een goed bereikbaar en toegankelijk natuurgebied, biedt de bevolking van Amsterdam een fantastische mogelijkheid om de drukte van de stad af te wisselen met de rust van de natuur. Als internationaal stedelijk centrum krijgt Amsterdam een natuurgebied van internationale allure binnen handbereik. Alle Amsterdammers kunnen daarvan profiteren. Voor bedrijven en kenniswerkers uit binnen- en buitenland kan het een extra argument zijn om te kiezen voor Amsterdam.

De stedelijke ontwikkeling van Amsterdam is uitermate fors en speelt zich deels af in de richting van het IJmeer. De doorgroei naar een veerkrachtig en robuust ecologisch systeem in en om het Markermeer is voor Amsterdam ook van belang omdat het een randvoorwaarde is voor die verdere doorgroei. Amsterdam kan de ecologische maatregelen in en om het meer mede mogelijk maken, bijvoorbeeld door er natuurcompensatie bij bouwprojecten te laten landen. Dat helpt om de randvoorwaarde voor de ontwikkeling gestalte te geven.

Enkhuizen

De Houtribdijk bij Enkhuizen is een van de entrees van Nieuw Land. De gemeente Enkhuizen kan ervoor kiezen om die bijzondere positie door te laten werken in de ontwikkeling van de stad. Er lijken goede mogelijkheden te liggen om het Nationaal Park te koppelen aan bijvoorbeeld het Zuiderzeemuseum en de haven, bijvoorbeeld door excursies per boot naar de Marker Wadden aan te bieden. Zo kunnen de natuur in Nieuw Land en de stedelijke ontwikkeling in Enkhuizen elkaar versterken.

Recreatieondernemers

Elders in Nederland is het toerisme rondom en in natuurgebieden goed ontwikkeld. Bij Nieuw Land staat die ontwikkeling nog in de kinderschoenen. Dit biedt mogelijkheden aan ondernemers die de aard van het gebied (Hartelijke Avonturier) als een kans zien. Als zij bijdragen aan de natuurontwikkeling en natuurbeleving kunnen zij partner worden in Nieuw Land.

Noord-Holland

Het Markermeer is een fantastisch waterrecreatiegebied voor de bevolking van Noord-Holland. Havens als die van Enkhuizen, Hoorn, Volendam en Muiden bieden direct toegang tot het Markermeer of IJmeer. Nieuw Land voegt nieuwe vaarbestemmingen toe, bijvoorbeeld aan de Marker Wadden. Het verbeteren van de 50 km waterparkway aan de Flevolandse zijde maakt het rondje Markermeer over land nog mooier. Het biedt de afwisseling tussen de oude Zuiderzeekust met het agrarische cultuurlandschap aan Noord-Hollandse zijde, en de strakke kustlijn met het natuurlandschap in Flevoland.

Noord-Holland maakt ook buiten Amsterdam een forse groei door. De aanwezigheid van het open water is een belangrijke kwaliteit voor de provincie, voor de kwaliteit van leven maar ook als zoetwatervoorraad. Een evenwichtig en robuust ecologisch systeem is daarom ook voor Noord-Holland van belang. De provincie kan daaraan bijdragen, bijvoorbeeld door de natuurcompensatie te situeren op de nieuwe eilanden.

Veerdienstschip Zuiderzeemuseum Enkhuizen

3 Kennis en waarden delen

Inleiding

Als relatief jong natuurgebied is Nieuw Land volop in ontwikkeling, zowel ecologisch als qua natuurbeleving. Het is een bijzonder Nationaal Park, waar dagelijks nieuwe kennis wordt opgedaan en waar unieke verhalen aan verbonden zijn.

Een van de doelstellingen is om de natuur en de samenleving dichter bij elkaar te brengen. Het is de bedoeling om mensen van nabij en veraf te betrekken bij Nieuw Land en de ontwikkeling ervan. Het delen van kennis en waarden is daarin een onmisbaar element. Dat gaat van wetenschappelijk onderzoek tot promotiemateriaal en van informatie over de natuur en de cultuurhistorie tot de mogelijkheid om activiteiten in het Nationaal Park te ontplooien, als ondernemer of anderszins. 'Delen' van kennis en waarden gaat twee kanten op: het Nationaal Park draagt kennis en waarden uit, maar staat ook open voor inbreng van anderen. Dit deel gaat over de belangrijkste manieren om hier vorm aan te geven: marketing, onderzoek, educatie en projectcommunicatie.

Specifieke aandacht gaat uit naar duurzaamheid. Het Nationaal Park heeft een voorbeeldfunctie in de verduurzaming van de samenleving, die in 2040 al ver opgeschoten kan zijn. De natuurontwikkeling en de natuurbeleving dragen direct bij aan die verduurzaming, want aspecten als biodiversiteit en welzijn zijn daar onlosmakelijk mee verbonden. Maar bij duurzaamheid hoort ook dat we negatieve effecten van natuurontwikkeling en –beleving (bijvoorbeeld verbonden aan transport en verkeer) niet afwentelen op andere gebieden of volgende generaties. Dat heeft gevolgen voor ons eigen handelen. De ambitie werkt door in alle initiatieven en activiteiten. We willen de kennis die we daarmee opdoen delen en de waarden uitdragen, bij bezoekers en ondernemers in het gebied, maar ook bij anderen.

Kernwaarden en verhaallijnen

Naast duurzaamheid staat Nieuw Land voor een aantal waarden die voortkomen uit de historie, het landschap en de huidige manier van werken: avontuurlijk, open, levendig, innovatief en toonaangevend. Die waarden dragen we uit; we willen bereiken dat mensen de naam 'Nieuw Land' ermee associëren. Ze komen terug in de vier verhaallijnen die intrinsiek aan Nieuw Land zijn verbonden (zie de paragraaf 'Natuurbeleving'): de manmade natuur in de voormalige binnenzee, de grote vogeltrek, dynamische wetlands en mens en natuur in de metropoolregio. Ruimtelijke maatregelen voor natuurontwikkeling en natuurbeleving versterken de duurzaamheid, de kernwaarden en de verhaallijnen. Het onderzoek, de communicatie en het educatieve en toeristisch-recreatieve aanbod maken ze expliciet.

3.1 Marketing

Recreatief of toeristisch bezoek is de meest directe manier om in aanraking te komen met Nieuw Land en de waarden die daaraan verbonden zijn. Nationaal Park Nieuw Land moet een heldere en inspirerende identiteit ontwikkelen, gebaseerd op de kernwaarden (avontuurlijk, open, levendig, innovatief en toonaangevend) en de verhaallijnen ('Manmade natuur in een voormalige binnenzee', 'De grote vogeltrek', 'Dynamische wetlands' en 'Mens en natuur in de metropoolregio'). Het toeristisch-recreatieve profiel is avontuurlijk, met aandacht voor een hartelijke 'uitnodigende' invulling daarvan. Het icoon dat de waarden van Nieuw Land symboliseert, is de zeearend. De zeearend was uitgestorven in Nederland en koos de Oostvaardersplassen als de plek om als eerste weer neer te strijken en te broeden. Het is een avontuurlijke en imposante vogel, die verrassend snel en wendbaar is.

Om bezoekers gastvrij te verwelkomen in het Nationaal Park, ontwikkelen we toeristisch-recreatieve producten. Het huidige toeristisch-recreatieve aanbod heeft een impuls nodig om 2 miljoen bezoekers een fantastische beleving te bieden. Waar ga je overnachten? Welke excursie zoek je? Waar vind je een goede kop koffie met gebak na je wandeling?

De ruimtelijke kant van het toeristisch-recreatief bezoek is in het vorige hoofdstuk aan de orde gekomen: de ontvangstgebieden, de routes, de mooie plekken en de voorzieningen. De invulling daarvan vraagt een proces dat met aandacht zal worden vormgegeven: welke activiteiten worden waar in het gebied aangeboden, welke ondernemers zijn daarbij betrokken? Om dit proces vraaggericht vorm te geven krijgt de marketing van Nieuw Land een actieve rol in de productontwikkeling. Deze marketing is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van de partners van Nieuw Land. De 'customer journey' ofwel klantreis is hierbij leidend. Dit omvat niet alleen de reis naar en door het gebied, maar ook de oriëntatie voorafgaand aan het bezoek en de napret achteraf. De methodiek van de klantreis heeft een optimale klantbeleving tot doel, brengt de zwakke schakels in kaart en optimaliseert deze. Zo'n klantreis beperkt zich niet tot het toeristisch-recreatief product in Nieuw Land zelf. Er zullen ook verbindingen gelegd worden en arrangementen gemaakt worden met grote trekkers in de omgeving zoals Bataviastad, de centra van Almere en Lelystad, maar ook Amsterdam en plaatsen aan het Markermeer als Marken en Volendam.

Gebiedsmarketing zal de klantreis faciliteren met bezoekinformatie, boekingsmogelijkheden, digitale producten, routes, reviews en uploadmogelijkheden van opgedane ervaringen, naast alle informatie over de aanwezige natuur. Om het gebied te promoten zullen communicatiemiddelen en campagnes ontwikkeld worden door de partners van Nationaal Park Nieuw Land zelf, maar zullen we ook samenwerken met ondernemers en andere partijen.

Om de marketing vraaggericht vorm te geven, werken we met periodieke marketingplannen. Daarin worden de doelen, de strategie en de maatregelen uitgewerkt. Het eerste marketingplan is op komst, voortbouwend op de marketingactiviteiten die zijn gestart rond de tijd waarin de aanvraag voor de status van Nationaal Park werd ingediend. Er is een website operationeel gemaakt (www.nationaalparknieuwland.nl) en er zijn bescheiden publiekacties gedaan, ondersteund met een facebookpagina. De doelen en de strategie in het eerste marketingplan zijn hieronder genoemd. De uitwerking op het niveau van maatregelen vindt plaats in het marketingplan zelf.

Doelen

In het marketingplan worden de volgende doelen opgenomen:
- groei in liefde voor de natuur,
- een grotere merkbekendheid van Nationaal Park Nieuw Land, met name onder inwoners van Flevoland,
- een stijging van de bezoekintentie, met name lokaal maar ook nationaal en internationaal,
- een groei naar 2 miljoen bezoekers per jaar (na een nulmeting zal een jaartal worden bepaald waarin dit aantal bereikt kan worden),
- meer en betere aanbevelingen over Nieuw Land en de diverse gebieden daarin,
- meer inkomsten uit recreatie en toerisme.

Strategie

De strategie om deze doelen te bereiken bestaat uit twee componenten: marktpenetratie en productontwikkeling. 'Marktpenetratie' betekent dat we meer bezoek en bereik willen genereren onder bestaande doelgroepen. Het Nationaal Park is er voor iedereen, maar in onze marketing en de bijbehorende communicatie ligt de focus in eerste instantie op een aantal doelgroepen:
- gezinnen en stellen van 35 jaar en ouder,
- inwoners van de provincie Flevoland,
- avontuurzoekers, stijlzoekers en inzichtzoekers volgens de leefstijlenindeling van het marktonderzoekbureau SAMR.

Voor een goed nationaal en internationaal bereik zal, naast eigen campagnes, aangehaakt worden bij campagnes van anderen, zoals Visit Flevoland, het Nationale Parken Bureau en NBTC Holland (die de Holland National Parks-campagne in voorbereiding hebben), de Metropoolregio Amsterdam en de Floriade van 2022 in Almere. Voor de internationale doelgroepen is een andere leefstijlindeling gebruikelijk dan voor de binnenlandse doelgroepen. Het accent in de internationale marketing ligt op de 'independant explorer'. 'Productontwikkeling' gaat over een toeristisch-recreatief aanbod dat bestaande doelgroepen beter bedient en beter inspeelt op hun behoeften en verwachtingen; dat wil zeggen vaker, gevarieerder en met een groeiende klanttevredenheid. De productontwikkeling is vraaggericht en past bij de identiteit, de kernwaarden en de verhaallijnen van het Nationaal Park. We werken daarvoor samen met partners en ondernemers. Wat betreft de ruimtelijke situering en de duurzaamheid volgt de productontwikkeling deze ontwikkelingsvisie. De komende jaren vinden de meeste activiteiten plaats rond een aantal poorten.

Een dag in Nieuw Land

Fietstocht Oostvaardersplassen en Lepelaarplassen

Mark en Angela komen voor de unieke natuur naar Nieuw Land. Mark is fervent vogelliefhebber, Angela maakt graag lange fietstochten om lekker te ontspannen na een drukke werkweek.

Dat is handig zeg! Een Nationaal Park met een eigen station. In de NS Spoordeelwinkel stond een leuk arrangement om fietsen te huren met korting op een kopje koffie en lunch onderweg. Op de site van Nationaal Park Nieuw Land zagen we foto's van het natuurgebied en waren erg verrast, dit stukje Nederland moesten we nodig eens ontdekken. Na het uitchecken lopen we naar de fietsverhuur die zich naast het spoor bevindt en nemen onze gehuurde elektrische fietsen mee. Doel van vandaag is om helemaal rond de Oostvaardersplassen en Lepelaarplassen te fietsen, toch al snel een 50 kilometer. Zo'n elektrische fiets maakt dat eigenlijk best haalbaar.

Eerste stop is de Praambult, hiervan wordt gezegd dat je een prachtig uitzicht hebt over de moerasgebieden van het park. Nu verder fietsen richting het natuurbelevingscentrum van Almere. We gaan onszelf maar eens trakteren op koffie. We hebben er al 12 kilometer opzitten, het gaat eigenlijk best wel goed zo.

Voordat we gaan lunchen maken we eerst nog een rondje rond de Lepelaarplassen. Dit gebied was eigenlijk nooit goed toegankelijk, maar we zijn blij dat we er nu wel doorheen kunnen fietsen, het is prachtig! Inmiddels hebben we al door moerassen, bossen en graslanden gefietst. Lunch hebben we langs de oevers van het Markermeer met uitzicht op alle voorbijvarende zeilbootjes. Nu gaan we ons opmaken voor de grote oversteek, 15 kilometer over de Oostvaardersdijk. Aan weerszijde van de dijk komen we op de route steeds mooie uitzichtpunten tegen. Hierdoor lijkt de dijk toch een stuk minder lang.

Aan het einde van de Oostvaardersdijk fietsen we de Knardijk op die helemaal is omgetoverd tot dijkpark. Er zijn veel uitzichtpunten en het is ons laatste lange stuk fietsen terug naar het treinstation. Daar hebben we vanuit een van de uitzichtpunten een erg mooi filmpje gemaakt van de aalscholverkolonie. Dat gaan we uploaden op de Nieuw Land-site, want dan inspireren we anderen ook weer na zo'n mooie dag. We voelen het wel in onze benen hoor!

10:00 uur
Vanaf het NS-station Nieuw Land huren we de e-bikes waarme we het Nationaal Park gaan verkennen.

11:00 uur
Fantastisch uitzicht vanaf de hoge Praambult, we hadden geluk en konden prachtige foto's maken van een kudde konikpaarden.

12:00 uur
Even verderop spotten we een aantal heckrunderen, wat een indrukwekkende beesten!

13:00 uur
We stoppen bij het Natuurbelevingscentrum De Oostvaarders, lekkere koffie en mooi uitzicht vanaf het dakterras over de Oostvaardersplassen.

14:00 uur
Lunch bij een nieuw paviljoen langs de Oostvaardersdijk. Onderweg nog een foto gemaakt van een vos die langs de oevers in de Oostvaardersplassen liep.

15:00 uur
In de Lepelaarplassen fietsen we tussen de rietvelden, wilgenbossen en natte graslanden, wat een vogelparadijs!

16:00 uur
Bij een kunstinstallatie langs de Oostvaardersdijk gestopt en via het vlonderpad op het uitkijkpunt een blauwe kiekendief gespot.

17:00 uur
Kunstzinnig vormgegeven paviljoens op de Knardijk bieden een indrukwekkend uitzicht op de natuurgebieden aan beide zijden.

18:00 uur
Via een spannende route vanaf de Knardijk komen we vlak langs een aalscholverkolonie waar we een mooi filmpje van maken. Die gaan we uploaden op de Nieuw Land-site!

Een weekend in Nieuw Land

Jeepsafari en bezoek Hollandse Hout

Familie van Vliet komt naar Nieuw Land voor een gezellig weekend uit. Leuke activiteiten voor de kinderen, sportief bezig in de natuur, avontuurlijke ontdekkingstochten en lekker shoppen!

Dit weekend gaan we met het hele gezin een paar dagen in de natuur doorbrengen in Nationaal Park Nieuw Land. We parkeerden onze auto bij het bezoekerscentrum langs de Knardijk, bij Lelystad, om hem de rest van het weekend ook niet meer te gebruiken. Op Facebook zagen we een aanbod voor een jeepsafari in de Oostvaardersplassen met de boswachter. De reviews maakten dat we besloten hebben te gaan en er dan gelijk een heel weekend weg van te maken. De safari was een unieke ervaring, de boswachter leert je dieren te spotten en legt uit hoe alles in het gebied met elkaar samenhangt.

In de middag hadden we een kano gereserveerd om de Hollandse Hout te verkennen. Doordat we op zoveel plekjes van de mooie natuur konden genieten kwamen we pas laat in de schemer terug bij het informatiecentrum, dat was best wel even spannend. De avond brengen we door op het terras van onze gehuurde luxe tent met een glas wijn. De eerste dag was een ware belevenis en 's nachts hebben we heerlijk geslapen. Met een tent slaap je in de buitenlucht en word je wakker van de geluiden van de natuur die ontwaakt.

Op zondagmorgen waren we weer vroeg uit de veren om met de eerste boot mee te gaan naar de Marker Wadden. Er wordt gezegd dat je 's ochtends vroeg de meeste kans hebt om unieke vogels te spotten. Vanuit de nederzetting met het informatiecentrum op een van de eilanden hebben we de knapzak van de zeearend-speltocht voor de kinderen gehuurd. Zo wordt vogel spotten voor het hele gezin leuk. Je moest op zoek naar sporen en aanvinken welke vogels je gezien hebt. Als je de zeearend samen ziet, krijg je een speciale oorkonde bij terugkomst. Dat was weer leuk om direct op Facebook te posten: we hebben 'm gezien!

Rond 14:00 waren we weer terug bij het centrale Bezoekerscentrum. Daar hebben we de auto opgehaald en zijn we, voordat we naar huis gingen, nog even snel langs Bataviastad gegaan om lekker te shoppen. Zo'n weekend Nieuw Land was bijzonder en gezellig, zeker voor herhaling vatbaar.

Zaterdag 09:00 uur
Een jeepsafari in Nederland! Wat een avontuur, het beklimmen van het uitzichtpunt was een hele belevenis voor de kinderen.

Zaterdag 12:00 uur
De boswachter vertelt ons over de samenhang van de natuur in de Oostvaardersplassen en stopt op de beste plekken zodat we fantastische foto@s kunnen maken van de wildernis.

Zaterdag 13:00 uur
Na de safari hebben we heerlijk geluncht bij het Buitencentrum. Dit is één van de mooie paviljoens aan de Knardijk.

Zaterdag 15:00 uur
Met dit mooie weer is het heerlijk kanovaren in de Hollandse Hout.

Zaterdag 17:00 uur
Tegen het eind van de middag ontdekken de kinderen nog een aantal boomhutten in de Hollandse Hout, die moeten beklommen worden natuurlijk.

Overnachting
Een avontuurlijke overnachting in een luxe tent midden in het Nationaal Park. We genieten van het uitzicht en komen tot rust na de inspannende dag.

Zondag 10:00
Zeearend speltocht op de Marker Wadden, vogels leren kijken met de kinderen. Ongelofelijk dat dit een paar jaar geleden nog water was.

Zondag 13:00
Prachtige formaties van de vele vogels hier, als je de zeearend ziet krijg je een speciale oorkonde. Dat is leuk om op Facebook te posten!

Zondag 16:00 uur
Koopzondag bij Batavia Stad, nog lekker even shoppen. Ter afsluiting een wandeling langs de werf en dan op weg naar huis. Na vijf minuten is het stil op de achterbank, wat een weekend :)

Een zeilvakantie in Nieuw Land

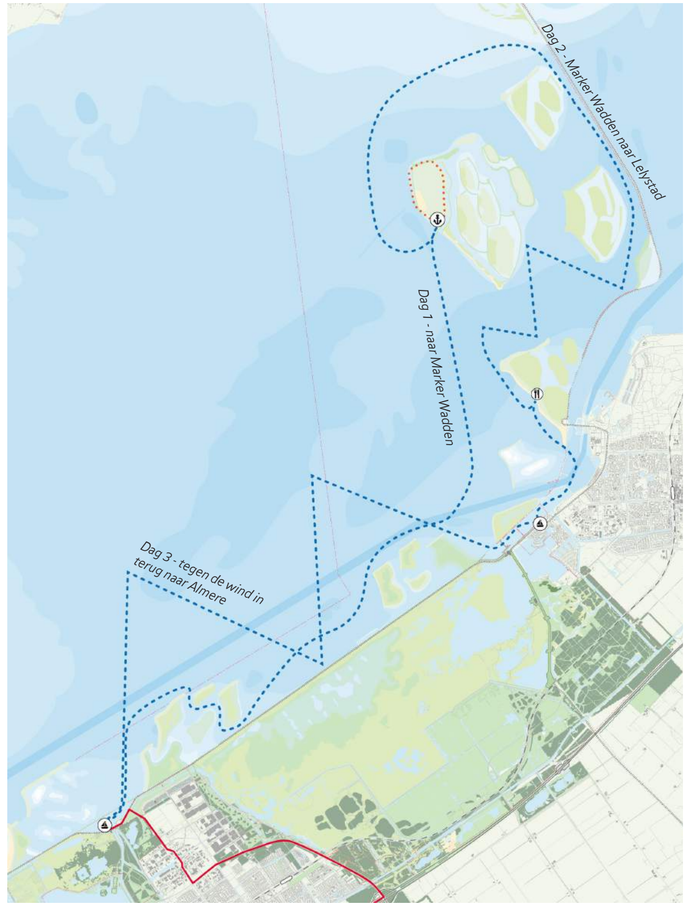
Zeiltocht, zuidwesten, windkracht 4

Drie toeristen boeken op Holland.com een combinatie van een lang weekend Amsterdam inclusief zeiltocht met twee overnachtingen in het Nationaal Park Nieuw Land.

Vrijdagochtend, nadat we iedereen hebben opgepikt, rijden we met een huurauto vanuit Amsterdam naar Almere, waar de gereserveerde boot klaar ligt. Het uitzicht als je de dijk oprijdt is fantastisch. Enerzijds is er het vergezicht tot aan de contour van Amsterdam, anderzijds zien we prachtige rietmoerassen. Dat je zo dicht bij de stad een zeiltocht kan boeken en de natuur in kan, maakt het een combinatiereis waarvan je het idee hebt eeuwen weggeweest te zijn. Gelukkig kwamen we deze combinatie tegen op de Holland.com site, want het voelde als een waardevolle tip van 'locals'!

Na het inladen zetten we koers naar de Oostvaarderseilanden, waar we op zeil doorheen kunnen. Bij het huren van de boot hebben we een QR-code gekregen waardoor je toegang kreeg tot augmented reality over Nieuw Land. Op bepaalde punten onderweg kreeg je zo een 'extra laag' op je telefoon die je vertelt over het verhaal achter het gebied. Zo zag je onder andere waar het land onder zeeniveau ligt. Ook wist ik niet dat de eilanden waar we aan gingen leggen pas recentelijk gemaakt zijn, dat was eerst slechts water.

Met de wind in rug - voor de wind, in zeiltermen – koersen we op Lelystad. Na het passeren van de ondieptes met vele groepen vogels, zien we onze bestemming al liggen: de Marker Wadden, waar we kunnen overnachten. We maken een mooie wandeling bij zonsopkomst om vroeg te kunnen vertrekken. De tocht om de Marker Wadden lukt lange tijd met de Zuidwestenwind, maar het stuk terug naar Lelystad wordt opkruisen. Laat in de avond komen we aan bij de haven van Nieuw Land aan de Knardijk, het laatste stukje op de motor. Zondag wordt nog een laatste dag tegen de wind in, terug naar Almere. Het meer laat zich hier zien met mooie vergezichten en de wind door de haren. Een opspattende golf zorgt voor een echt zeegevoel, wat ons weekend weg helemaal afmaakt.

Vrijdag 9:00 uur
Na een midweek Amsterdam vertrekken we naar Almere voor het begin van onze zeiltocht over het Markermeer.

Vrijdag 14:00 uur
Spullen zijn ingeladen, het zeilen op het meer is prachtig, wat een ruimte!

Vrijdag 17:00 uur
De boot ligt voor anker in de Marker Waddenhaven. Na het eiland verkend te hebben wordt het tijd voor een biertje op het strand.

Zaterdag 9:00 uur
We vertrekken in alle vroegte om de moerasgebieden in alle rust te kunnen ontdekken.

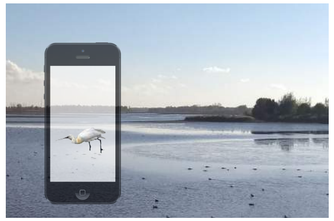
Zaterdag 14:00 uur
Aangekomen bij de aanlegplaats voor Lelystad genieten we van de lunch aan het strand, met prachtig uitzicht op stuntende kitesurfers.

Zaterdag 17:00 uur
Het laatste stukje varen op de motor. De Hurkende Man blijft een intrigerend beeld.

Zondag 9:00 uur
Na heerlijk geslapen te hebben op het eiland is de laatste zeildag aangebroken.

Zondag 14:00 uur
De ondieptes geven een prachtig verschil in waterrimpeling. Augmented reality geeft veel informatie en een extra dimensie aan het Nationaal Park.

Zondag 17:00 uur
De boot is ingeleverd, een lekker hapje gegeten bij de Trekvogel. We sluiten de dag af met een laatste duik.

3.2 Educatie

Onder ‘educatie’ verstaan we alle activiteiten gericht op het verspreiden van kennis, voor alle leeftijden en alle doelgroepen. Educatie is een belangrijke instrument om Nationaal Park Nieuw Land niet alleen fysiek, maar ook mentaal toegankelijk te maken. We ontwikkelen een pakket aan activiteiten dat de nieuwsgierigheid aanwakkert, verbazing en verwondering bewerkstelligt, de waardering voor en betrokkenheid bij de natuur verhoogt, en herinneringen achterlaat.

We zoeken naar nieuwe vormen van educatie, naast de meer traditionele vormen die hun waarde hebben bewezen. Ideeën (die nog op haalbaarheid moeten worden getoetst) zijn bijvoorbeeld de ‘buitenschool’ – een klein gebied binnen Nieuw Land dat een schoolklas adopteert en regelmatig bezoekt, of een programma ‘Nieuw Land Uncensored’ waarin scholieren afleveringen maken voor de Nieuw Land vlog op Youtube. Denkbaar is een ‘estafette-vlog’, waarbij elk kwartaal een andere middelbare school uit Flevoland een vlogteam samenstelt dat toegang krijgt tot de meer besloten delen van Nieuw Land.

Er is veel samenhang tussen de educatie en de marketingcommunicatie. Educatieve producten dragen dezelfde waarden uit. De ontwikkeling van content voor educatie vindt plaats in nauwe samenhang met de marketingcommunicatie. De functie en invulling van de bezoekerscentra heeft hierbij bijzonder de aandacht. Voor Almeersepoort is een Strategisch Programmeringsplan en een Strategisch Marketing- en Communicatieplan ontwikkeld. Hierin wordt de kernpropositie voor de Almeersepoort uitgewerkt. Stichting Stad en Natuur Almere en Staatsbosbeheer zijn met de uitvoering van dit plan begonnen. Daarnaast ontwikkelen de gemeente Lelystad en Staatsbosbeheer de Poort Lelystad. De beide poorten krijgen een aanbod dat complementair aan elkaar is.

Bij elkaar brengen bestaand materiaal

De partners in Nieuw Land hebben op dit moment ieder hun eigen aanbod op het gebied van educatie. Een eerste stap wordt het bij elkaar brengen en op elkaar afstemmen van dit aanbod. Daarmee kan de klant een afgewogen keuze maken uit het diverse aanbod.

Programmeringsplan

Als volgende stap maken de partners samen een programmeringsplan waarin voor de verschillende doelgroepen innovatieve producten worden aangeboden. De traditionele doelgroep voor educatieve activiteiten, jeugd en jongeren, is er daar een van. Activiteiten voor hen worden ontwikkeld met en voor de scholen, van basisonderwijs tot beroepsonderwijs. In het plan zal de aanbeveling van de Commissie-Van Geel over educatie een plek krijgen: “De communicatie en educatie moet volgens de commissie worden verbreed naar natuur en natuurbeheer in Nederland, de wijze waarop de mens zich verhoudt tot de natuur en de opvattingen die er over natuur in onze samenleving zijn. Ook de maatschappelijke en economische functies van natuur en natuurgebieden dienen daarbij aan de orde te komen.“

De vier centrale verhaallijnen van Nieuw Land zullen terug te vinden zijn in de educatie. Via die verhalen is er ook een directe link met het onderzoek, de belangrijkste kennisbron voor zowel de educatie als de marketingcommunicatie. Binnen die vier verhaallijnen ontwikkelen we samenhangende activiteiten gericht op recreatie, educatie en participatie.

Op korte termijn (de eerste drie tot vier jaar) zal het accent liggen bij de eerste twee verhalen: ‘Manmade natuur in een voormalige binnenzee’ en ‘De grote vogeltrek’. Daarvoor ligt al een goede kennisbasis en er is al veel ervaring met concepten en materialen. Wat ‘Dynamische wetlands’ betreft, ligt er vooral een opgave in het toegankelijk maken van de opgebouwde kennis. Het vierde thema, ‘Mens en natuur in de metropoolregio’, is breed en divers, en er is nog relatief weinig kennis over beschikbaar. Vraagstukken over de invloed van de mens op de natuur of van de natuur op de mens raken heel verschillende vakdisciplines en leiden tot heel verschillende verhalen. Onderzoek kan hier meer richting aan geven.

We stellen concrete doelen en meten of we die bereiken

We formuleren concrete doelen, zowel wat betreft aantallen bereikte mensen als het effect van de activiteiten. Om de voortgang te kunnen meten, worden op korte termijn initiatieven genomen om de huidige situatie in kaart brengen. Daarvoor worden gegevens gebruikt waarover de verschillende partijen al beschikken en wordt aanvullend onderzoek gedaan, zoals nulmetingen. Zo ontstaat een goede basis voor het formuleren van realistische doelen voor de korte en langere termijn.

Samenwerking met partijen die zich met natuureducatie bezig houden binnen de provincie

We bekijken met de Stichting Stad & Natuur in Almere en het IVN wat er binnen de provincie op het gebied van natuureducatie gebeurt en samen ontwikkelen we materiaal om aandacht te besteden aan Nieuw Land. Deels gebeurt dit via excursies, deels via lesmateriaal dat op de school wordt gebruikt. In de Flevolandse gemeenten gaan we het gesprek aan om de educatie over Nieuw Land onder te brengen in het lesprogramma.

Flevoland heeft zowel middelbaar als hoger beroepsonderwijs in het groene domein (ROC’s en de hogescholen Aeres en Windesheim). We ontwikkelen met studenten innovatieve producten en diensten die aansluiten bij de verhalen en de waarden van Nieuw Land. Via stages, bedrijfsopdrachten of afstudeerwerkstukken kunnen studenten worden betrokken bij het gebied en zo de natuur ervaren en beleven.

Rol IVN en relatie met andere Nationale Parken

Het Rijk heeft de educatie en communicatie bij Nationale Parken uitbesteed aan IVN. In elk Nationaal Park is een IVN-coördinator werkzaam, die verantwoordelijk is voor de organisatie van een hoogwaardig aanbod dat mikt op betrokkenheid van bewoners, jeugd, ondernemers en recreanten. IVN hanteert hierbij een basispakket van vier pijlers, namelijk Jeugd & Jongeren, Recreatie(ondernemers), Vrijwilligers en Algemene communicatie Nationaal Park. In samenwerking met onder meer terreinbeheerders, vrijwilligers, overheden en recreatiebedrijven initieert en organiseert de IVN-coördinator activiteiten en producten, in afstemming met de regionale stakeholders. Dit leidt tot een pakket-op-maat, met specifieke activiteiten per Nationaal Park, gericht op educatie, recreatie en toerisme, maar ook op sport en op cultuur.

We zien mogelijkheden de kennis en expertise van IVN in te zetten bij het ontwikkelen en uitvoeren van een samenhangend communicatie- en educatiepakket voor Nieuw Land. Het Junior Ranger Programma neemt een bijzondere plaats in. Binnen dit programma gaan jongeren van 12 tot en met 18 jaar met elkaar op pad in een natuurgebied waar ze dichtbij wonen. Ze helpen mee met het onderhoud van deze natuur, gaan met de boswachter mee of helpen met diertellingen. Voor de oudere doelgroep is er een vervolg in het Youth+ programma. We bekijken de mogelijkheden voor het Junior Ranger Programma voor Nieuw Land.

Voor de jeugd jonger dan 12 jaar is het Oerrr-programma van Natuurmonumenten waard om aangeboden te worden in het hele park. Deelnemers helpen bijvoorbeeld de boswachter met het bouwen van vogelhuisjes, of bouwen een bijenhotel voor de eigen tuin of balkon. Of ze planten een eigen boom, krijgen een onmisbaar survivalpack of doen mee aan een expeditie in de natuur.

3.3 Onderzoek

Ook voor onderzoekers is Nieuw Land een avontuur. Verandering vormt de boventoon. De ecologische dynamiek en de grootstedelijke setting bieden een enorm potentieel. Het is een prachtig gebied voor een breed scala aan onderzoekers, van aquatisch ecologen tot sociologen en van ornithologen tot bodemkundigen. Om inhoud te geven aan de onderzoeksfunctie die Nationale Parken hebben, stimuleren we dit.

Onderzoek in Nieuw Land is op dit moment heel divers. De monitoring van de Natura 2000-doelstellingen is bijvoorbeeld wettelijk geregeld. Ander onderzoek is vaak heel praktisch, in relatie tot beheer. In Nieuw Land wordt daarnaast wetenschappelijk onderzoek gedaan, in samenwerking met universiteiten. Dit laatste is in de praktijk in Nationale Parken eerder uitzondering dan regel. Een onderzoeksteam van de Radboud Universiteit Nijmegen, de Rijksuniversiteit Groningen en het Nederlands Instituut voor Ecologie (NIOO-KNAW) volgt bijvoorbeeld de ontwikkeling van de eilanden op Marker Wadden op de voet, en Staatsbosbeheer heeft een onderzoeksprogramma voor de Oostvaardersplassen. Nieuw Land biedt de mogelijkheid om wetenschappelijk en toegepast onderzoek te koppelen. Hiervoor bieden we universiteiten en hogescholen de ruimte.

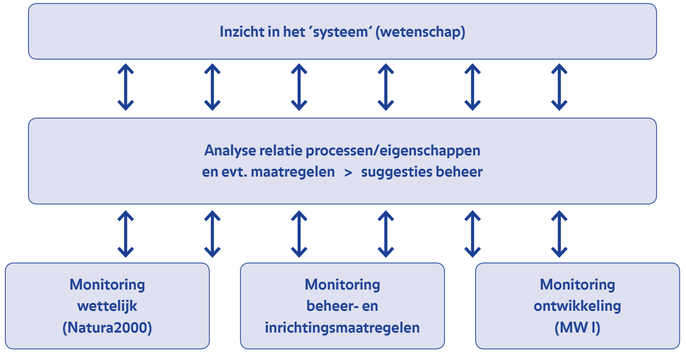
Als Nieuw Land-partners willen we universiteiten, hogescholen en onderzoeksinstituten inspireren om onderzoek uit te voeren in het Nationaal Park. Dat sluit aan op het karakter van het Nationaal Park als living lab. Onderzoek voedt de vier verhaallijnen uit de educatie en marketingcommunicatie. Het zijn stuk voor stuk verhalen waaraan voortdurend nieuwe hoofdstukken worden toegevoegd, en het onderzoek speelt daar een centrale rol in.

Met betrekking tot monitoring en toegepast onderzoek wordt in kaart gebracht welke onderzoeken er in het verleden uitgevoerd zijn en nu lopen. In de toekomst laten we dit type onderzoek zoveel mogelijk op elkaar aansluiten.

We organiseren onderzoeksdagen waarop één van de thema's centraal staat. Daar zal kennis uit lopende projecten worden uitgewisseld en gedeeld, en vinden partijen elkaar om toekomstig onderzoek te bespreken.

We willen dat de opgebouwde kennis ook buiten de onderzoekswereld inspireert en de betrokkenheid bij de natuur vergroot. Een aan te stellen Nieuw Land-ecoloog heeft daar een belangrijke rol in. Dat moet iemand zijn met passie voor natuur, die het boegbeeld wordt van de verhalen van Nieuw Land. Zij of hij ziet rondlopend in de natuur meteen kansen voor nieuwe onderzoeksvragen, legt verbanden met andere gebieden en onderzoeksprojecten binnen en buiten Nieuw Land, en bevordert dat opgedane kennis zijn weg vindt naar de samenleving en naar andere onderzoekers. De Nieuw Land-ecoloog kent de relevante kennisnetwerken in Nederland en heeft visie op de wijze waarop onderzoek en educatie met elkaar kunnen worden verbonden.

In veldstations ontmoeten onderzoek en maatschappij elkaar. Ze worden bij voorkeur gesitueerd bij bezoekerscentra. Er zijn veldstations in aanbouw bij het Buitencentrum van Staatsbosbeheer en in de nederzetting bij het haventje op de Marker Wadden. Deze veldstations maken het onderzoek zichtbaar. Bezoekers kunnen het als het ware meebeleven. Schoolklassen kunnen hier bijvoorbeeld, in aansluiting op de biologieles, studenten of onderzoekers ontmoeten die vertellen over hun onderzoek en laten zien waar ze mee bezig zijn.

Nieuw Land: Living Lab voor samenhangend onderzoeksprogramma

3.4 Duurzaamheid

We willen het Nationaal Park een voorbeeldfunctie geven in de verduurzaming van de samenleving. Een duurzame ontwikkeling is een ontwikkeling die voldoet aan de behoeften van vandaag zonder de mogelijkheden te beperken die toekomstige generaties zullen hebben om in hun behoeften te voorzien. Het Nationaal Park wentelt de natuurontwikkeling en natuurbeleving niet af op volgende generaties of andere gebieden.

We dragen dat ook uit. Onze werkwijze stimuleert een verantwoorde duurzame levensstijl bij bezoekers, bewoners van de regio, onze medewerkers en alle andere stakeholders die betrokken zijn bij de doorontwikkeling en de exploitatie. Bezoekers, omwonenden en ondernemers genieten van de natuur en raken geïnspireerd om duurzaam te leven. Nieuw Land laat zien hoe je kan leven van wat het gebied je geeft en dat lokale, klimaatneutrale kringlopen en natuurontwikkeling heel goed hand in hand gaan.

Door de aandacht voor duurzame ontwikkeling ontstaan kansen en sturen we aan op een zo groot mogelijke positieve impact op de regio en zelfs daarbuiten. Het Nationaal Park kan actief bijdragen aan de duurzaamheidsambities van de gemeenten waarin het ligt en van de provincie, én aan de doelen van het VN-Klimaatakkoord van Parijs.

Drie pijlers

Een ontwikkeling is pas duurzaam als ecologische, sociale en economische belangen met elkaar in evenwicht zijn. Dat is voor Nieuw Land niet anders: in alles wat we doen willen wij impact hebben op hebben op deze drie pijlers:

1. *Ecologische impact:* door ruimte te geven aan natuurontwikkeling ontstaat een robuust en veerkrachtig ecosysteem met inheemse flora en fauna dat substantieel bijdraagt aan lokale, nationale en internationale natuurwaarden.
2. *Sociale impact:* het Nationaal Park draagt bij aan het welzijn van bezoekers en inwoners van Flevoland én daarbuiten. Participatie van lokale stakeholders zorgt voor binding met de regio en draagt bij aan een trots en tevreden gevoel over al het moois dat het gebied te bieden heeft.
3. *Economische impact:* de exploitatie van Nieuw Land is financieel veerkrachtig en werkt als katalysator voor regionaal ondernemerschap, bijvoorbeeld op het gebied van nieuwe verdienmodellen, materiaalkringlopen, autonome en verantwoorde energievoorziening en schone mobiliteit.

Prestatiedoelen

Om invulling te geven aan de ambities voor ecologische, sociale en economische duurzaamheid en als kapstok voor de duurzame doorontwikkeling zijn doelstellingen uitgewerkt op drie specifieke thema's waar veel duurzaamheidswinst valt te behalen: Energie & Materialen, Mobiliteit en Economie.

1. Energie & Materialen

Nieuw Land krijgt een klimaatneutrale energievoorziening die functioneert op lokale hernieuwbare bronnen. Dit betreft niet alleen het energiegebruik van de centra, maar ook dat wat nodig is voor de voertuigen van de beheerders en de bezoekers (elektrische auto's en dito fietsen). Het gebied wordt klimaatneutraal door CO_2-uitstoot te compenseren. Bezoekers kan de mogelijkheid geboden worden om dit zelf te doen, bijvoorbeeld door een boom te planten en te adopteren. Natuurlijke bronnen zoals zon en biomassa leveren de duurzame energie voor het gebied.

Voor de ontwikkeling en exploitatie wordt gewerkt met circulaire, verantwoorde, lokale en gezonde materiaalstromen. Er wordt zoveel mogelijk gekozen voor hernieuwbare materialen, hergebruik en recycling. Er wordt geen plastic verpakkingsmateriaal aangeboden. Het afvalwater wordt lokaal gezuiverd via rietwaterzuivering en groen afval wordt gecomposteerd.

Uitgangspunten zijn dat de gebouwen:

- perfect passen in de omgeving doordat ze gebruik maken van hetzelfde type materialen, zoals begroeide daken, (lokaal) hout en natuurlijke typen steen;
- zo worden ontworpen dat zij zo min mogelijk energie gebruiken;
- bestaan uit ruimtes voorzien van een aantal basisfuncties maar zijn verder flexibel, zo kan organisch ingesprongen worden op wensen en nieuwe initiatieven van bezoekers en medewerkers;
- duurzaamheidcertificaten hebben zoals BREEAM nieuwbouw en in-use.

In het gebied worden geen materialen gebruikt die negatieve effecten hebben op de gezondheid van mens of het milieu. Ook wordt gebruik vermeden van stoffen waarvan het effect onbekend is.
Zelf plukken, verbouwen en koken staat centraal. Je kan door een tuin wandelen om te zien wat er op het menu staat. Er is ruimte voor verkoop van lokaal, biologisch en/of fairtrade-eten, ook in de horecagelegenheden. Dit draagt tegelijk bij aan de promotie van de grote agrarische sector in Flevoland.

- De energievoorziening functioneert op lokale en hernieuwbare bronnen en maakt op verantwoorde wijze gebruik van biomassa van het land en het water;
- In 2030 produceert Nieuw Land geen afval;
- In 2030 heeft Nieuw Land gesloten kringlopen voor ingekochte (bouw)materialen en de waterketen.

2. Mobiliteit

In Nieuw Land rijden en varen in 2030 schone en stille voertuigen. Het gebied is goed bereikbaar met het openbaar vervoer (bus en trein) en de fiets. Ook zijn er huurfietsen op de locaties beschikbaar, al dan niet elektrisch. Groene lopers vanaf stations naar de poortgebieden maakt een fietstocht naar Nieuw Land extra aantrekkelijk. Er is een snellaadstation voor elektrische auto's en er rijden elektrische jeeps. Ook gemotoriseerde vaartuigen zijn elektrisch.

- In 2030 is het Nationaal Park voorbij de poortgebieden alleen toegankelijk voor stille (max. 60dB(A)) en duurzame vormen van mobiliteit en transport. Voor de bewegingen in het gebied zetten we in op actieve manieren van verplaatsen, zoals fietsen, wandelen en kanoën;
- Voor specialistisch beheermateriaal wordt actief gezocht naar duurzame alternatieven;
- We stimuleren duurzame vormen van mobiliteit voor bezoekers, medewerkers en transport van goederen.

Dak Buitencentrum Oostvaardersplassen voorzien van zonnepanelen

3. Economie

De exploitatie van Nieuw Land is financieel robuust en draagt bij aan de lokale economie. De voorkeur gaat uit naar diensten en producten van lokale ondernemers. Samen met lokale stakeholders kan invulling gegeven worden aan activiteiten voor ecotoerisme en duurzame recreatie. Dit geldt ook voor afspraken omtrent de aanleg en het ouderhoud van voorzieningen. Duurzaamheid is ook verweven met duurzame inzetbaarheid van mensen. Waar mogelijk wordt gewerkt met mensen die een (grote) afstand hebben tot de arbeidsmarkt

- De financiële veerkracht van de exploitatie is groot dankzij een diversiteit in inkomstenbronnen en een open houding voor nieuwe verdienmodellen en manieren van kostenbesparing;
- In 2030 kunnen we expliciet maken wat de bijdrage van Nieuw Land is aan de lokale economie en werkgelegenheid;
- Economische waarde van natuur is zichtbaar en gekoppeld aan investeringen;
- Nieuw Land heeft internationaal naamsbekendheid en aantrekkingskracht voor ondernemers en investeerders voor bijvoorbeeld ecotoerisme en duurzame recreatie.

Parkprincipes

De parkprincipes zijn bedoeld voor iedereen die betrokken is bij de doorontwikkeling en exploitatie van het Nationaal Park. Ze beschrijven de uitgangspunten voor onze manier van werken en hoe we willen samenwerken. De parkprincipes dienen als startpunt bij nieuwe ontwikkelingen en als ijkpunt om onderweg te meten of we volgens onze eigen gedragscode werken. Ze helpen ons om een toekomstbestendig beleid te voeren en om anderen uit te nodigen en te inspireren om ook volgens deze uitgangspunten te werken.

1. We zijn open, transparant en leggen verantwoording af over de impact van onze acties.
2. We denken in kringlopen en vanuit het idee 'minder is meer'.
3. We maken gebruik van wat lokaal aanwezig is in materiële en niet-materiële zin.
4. We koesteren diversiteit in alle facetten.

Verbruik en opwekking van schone energie

De opgave voor energie en mobiliteit is concreet gemaakt door het onderzoeks- en adviesbureau Over Morgen. Dit bureau heeft geanalyseerd hoe groot het huidige en toekomstige energieverbruik is van de bezoekerscentra in het Oostvaardersplassengebied, op basis van aannames over de groei van het aantal bezoekers. Ook heeft het berekend hoeveel energie er in de toekomst nodig is als beheerders en bezoekers zich alleen met elektrische voertuigen verplaatsen (elektrische fietsen en elektrische auto's). De totale energiebehoefte in 2030 is berekend op 310.00 kWh per jaar. Het neutraliseren van de uitstoot van CO_2, waarvoor de mogelijkheden van een zonne-eiland worden verkend (zie het ruimtelijke perspectief 'Duurzame Energie' in paragraaf 2.4), is hier niet in meegenomen. Aan de berekende energiebehoefte zijn conclusies verbonden over de benodigde voorzieningen om duurzame stroom op te wekken.

In 2018 werd 43.000 kWh duurzaam opgewekt. In en op de bestaande gebouwen kan nog 15.000 kWh extra worden opgewekt. Aanvullend is dus nog ongeveer 250.000 kWh nodig. D.w.z. er zijn nog zo'n 1000 tot 1200 extra panelen nodig. Een deel daarvan zou boven de parkeerterreinen kunnen worden aangebracht. De zonnepanelen verdienen zichzelf terug.

Bij de bezoekerscentra Oostvaarders en Kitsweg en het toekomstige bezoekerscentrum bij de Knardijk zijn per centrum tussen de tien en vijftien laadpunten voor elektrische fietsen nodig. Voor elektrische auto's zijn per bezoekerscentrum tussen de zes en tien oplaadpunten nodig. De investeringen in oplaadpunten voor fietsen en auto's zijn betaalbaar en verdienen zich zelf terug. De nederzetting op Marker Wadden benut voor 100% duurzame energie. Er is geen kabel naar de vaste wal en geen dieselgenerator als backup. Alle stroom wordt opgewekt met zonnepanelen en een kleine windmolen. De nederzetting creëert zelf netto een groot overschot aan elektriciteit. Vooralsnog is deze niet bruikbaar. Op termijn wordt de nederzetting een energieleverancier wanneer omzetting naar waterstof economisch rendabel wordt. Voor de personenauto's van de terreinbeheerders zijn al elektrische alternatieven beschikbaar die qua kosten gelijkwaardig zijn. Voor de pick-uptrucks zijn die er nog niet, maar naar verwachting al wel in 2020.

3.5 Communicatie

Nieuw Land is het jongste Nationaal Park in Nederland, een visitekaartje van de Nederlandse natuur. Daar zijn we trots op en die trots willen we uitdragen. Nederland moet meer weten over Nieuw Land. Tegelijkertijd gebeurt er al veel en is daar veel aandacht voor, mede dankzij de communicatie van de acht gebiedspartners. Het doel van de gebiedsbrede Nieuw Land-communicatie is om alle relevante informatie te stroomlijnen, het publiek te informeren, te inspireren en enthousiast te maken met nieuws en verhalen van en over Nieuw Land, op een herkenbare en consistente manier, in begrijpelijke taal en met een duidelijke afzender, namelijk Nationaal Park Nieuw Land.

De acht partners van Nieuw Land hebben elk hun eigen identiteit, kennis en expertise en interne/externe doelgroepen. Om extern effectief te kunnen communiceren is het belangrijk dat de interne communicatie op orde is. Belangrijk is dat elke organisatie op de hoogte is van de ontwikkelingen, de verhalen van Nieuw Land vertelt en dat de inhoud en vorm duidelijk herkenbaar "Nieuw Land" zijn. We onderscheiden drie communicatietrajecten voor het Nationaal Park: de projectcommunicatie, de interne communicatie en de externe communicatie.

1. Draagvlak creëren – projectcommunicatie
Projectcommunicatie gaat over de ontwikkelingen in het Nationaal Park. Dat begint met deze ontwikkelingsvisie. Zodra de besluitvorming voltooid is, start de communicatie erover bij stakeholders (te beginnen met bewoners Almere en Lelystad en ondernemers). Dat betekent een kernboodschap (antwoord op de vraag "wat betekent deze ontwikkelingsvisie voor jou?") met verdere uitleg in tekst en beeld, makkelijk te lezen, herkenbaar Nieuw Land, in verschillende online en offline communicatiemiddelen. In de communicatie moeten we duidelijk zijn over het beeldvormende karakter van het plan: we zien mogelijkheden, maar in de uitwerking kan nog veel gebeuren.

Die uitwerking kent een tijdspad. Per onderwerp verschilt dat. Op sommige punten is het vrij nauwkeurig te bepalen, op andere nog niet. Ook over de afzonderlijke uitwerkingen gaat besluitvorming plaatsvinden. Dat zijn mijlpalen in de verdere ontwikkeling van het Nationaal Park. Het is belangrijk voor de betrokkenheid en het maatschappelijk draagvlak om deze mijlpalen, die weliswaar vaak onder de verantwoordelijkheid vallen van één van de partners, in gezamenlijkheid te vieren als Nationaal Park Nieuw Land met de bewoners van Flevoland, en specifiek van Almere en Lelystad.

Een krachtige manier is om de bovengenoemde informatie "face to face" in bijeenkomsten die passen bij Nieuw Land te verstrekken. Zo kunnen we vier keer per jaar een pop up "Nieuw Land-café" op verschillende plekken in het Nationaal Park organiseren. Bewoners uit Lelystad en Almere krijgen dan het laatste nieuws, krijgen de gelegenheid hun mening te geven of vragen te stellen aan betrokkenen en beleven tegelijkertijd de natuur. Als de media (lokaal, regionaal, nationaal) ook worden uitgenodigd en de mogelijkheid krijgen voor interviews, genereren de bijeenkomsten tegelijk free publicity waarmee een groot publiek wordt bereikt.

2. Nieuw Land, ons land - interne communicatie
Partners van Nieuw Land zijn alle acht grote tot zeer grote organisaties, zeker als we de vrijwilligers van de terreinbeheerders meetellen. We houden niet alleen de direct betrokkenen geïnformeerd over de ontwikkelingen van Nieuw Land, maar via de eigen interne middelen álle medewerkers van onze organisaties. De medewerkers zijn bij uitstek ambassadeurs voor Nieuw Land. Doel is dat zij zich betrokken voelen, en trots zijn dat ze via hun organisatie onderdeel zijn van de spannende ontwikkeling van het jongste Nationaal Park van Nederland.

3. Nieuw Land, mijn land - externe communicatie
Nieuw Land is van Nederland. De verhalen over het jongste Nationaal Park worden via verschillende kanalen verteld in een steeds bredere kring:
- inwoners van Almere, Lelystad en overig Flevoland,
- inwoners van Amsterdam, 't Gooi en Harderwijk,
- inwoners van heel Nederland.

Betrokkenheid bij de inwoners van Flevoland en in het bijzonder van Almere en Lelystad wordt voor een groot deel bewerkstelligd door de projectcommunicatie en publiekscampagnes. Ook worden in de uitgaven van de partners de verhalen van Nieuw Land verteld. Met name Het Flevo-Landschap, Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten hebben een groot publiek bereik met hun eigen uitingen en communities op social media.

Daarnaast ontwikkelt Nieuw Land eigen PR-activiteiten die een breder bereik hebben, zoals elk jaar de viering van de verjaardag van Nieuw Land op 1 oktober met een verrassende en innovatieve invulling. Ook wordt aangehaakt op landelijke evenementen zoals de Klokhuis Nationale Parken-dag op 1 mei 2019.

Bewustwording van de natuur in Nederland is een van de doelen van Nationale Parken-nieuwe stijl waaraan ook Nieuw Land zich heeft verbonden. Passend bij de kernwaarden ontwikkelen we een operationeel communicatieplan dat volledig in samenhang staat met het marketingplan en het programmeringsplan voor de educatie.

Pas op de plaats
Vanwege de problematiek rondom de grote grazers in de Oostvaardersplassen is het nieuws dat Nederland een nationaal park rijker is met gepaste terughoudendheid bekend gemaakt. Die pas op de plaats is ook niet meer dan logisch wanneer zulke zware en verregaande maatregelen moeten worden genomen. De verantwoordelijkheid voor de communicatie rondom dit onderwerp ligt bij de provincie Flevoland. Bij de communicatie over Nieuw Land zal altijd rekening worden gehouden met de actualiteit.

Intermezzo

De veranderende relatie tussen Nederlanders en hun natuur

De natuur van Flevoland komt veelvuldig in het nieuws. Vaak is het goed nieuws, zoals de snelle, belangwekkende ontwikkeling van de Marker Wadden, van alle Nederlandse natuurgebieden misschien wel het kunstmatigste: een met baggermachines opgeworpen eilandengroep in een al even artificieel meer. Minder plezierig waren de strubbelingen rond de Oostvaardersplassen – een natuurgebied dan in eigenaardigheid voor de Marker Wadden niet onder doet. Hoewel de emotionele debatten anders doen vermoeden, is het beheer van dit gebied – of juist het niet-beheren – een complexe aangelegenheid, die veel dieper gaat dan vragen over afschot of bijvoedering.

Anderhalve eeuw geleden zou niemand er iets van hebben begrepen. Eilanden aanleggen, niet voor menselijke bewoning maar voor wilde planten, vogels en insecten; moerassen beschermen in plaats van ze te dempen; paarden en herten uitzetten om de wildernis in stand te houden: iemand die zoiets verzon, zou voor krankzinnig zijn versleten. Toch bestond er een vorm van natuurliefde, ook in die dagen. Sinds jaar en dag hebben mensen gehouden van een halfopen, golvende landschappen met hier en daar een waterpartij en overal zingende vogels: de Oudtestamentische Hof van Eden, anders gezegd, die door de eeuwen heen altijd weer terugkeert in de kunst en literatuur. Maar uitgestrekte bossen, veenmoerassen en 'woeste gronden' met struikheide en zandverstuivingen, daar moest niemand iets van hebben. Ze werden geassocieerd met duivels, gevaar en ziekten.

Waar en wanneer is dat veranderd? In de zeventiende eeuw en achttiende eeuw, de tijd van de Verlichting en de Romantiek, begonnen sommigen voorzichtig de natuur op te zoeken en raakte bij een kleine groep het wandelen in zwang: niet om een andere bestemming te bereiken, zoals voorheen, maar om de bezigheid zelf. Zo liep Rousseau voor zijn plezier in de bergen en doorkruiste Heinrich Heine de heuvels van de Hartz. In Nederland, waar volgens dezelfde dichter alles wat later gebeurde, publiceerde de predikant Jacobus Craandijk vanaf 1870 een reeks populaire wandelboeken. Craandijks natuurliefde was onbetwijfelbaar – maar niet minder begrensd. 'Laat alom maar de nijvere menschenhand moerassen in welige weiden, heidevelden in vruchtbare korenakkers herscheppen. Met blijdschap begroeten wij die levensteekenen,' schreef hij. 'De Veluwe kan nog duizenden voeden, bij doelmatige behandeling en onbezweken volharding.'

In Nederland kwam de echte kentering met Frederik Willem van Eeden, vader van de gelijknamige schrijver. Net als zijn generatiegenoot Craandijk wandelde hij en deed hij er schriftelijk verslag van, maar anders dan de dominee werd hij wel aangetrokken door de wilde wildernis. Tijdens zijn voettochten deed hij ook de plaats aan waar het laatste Nederlandse 'oerbos' had gestaan, het Beekbergerwoud, dat in 1870-'71 was gerooid. Van Eeden kwam enkele jaren te laat en noteerde, zich verbijtend: 'Dit bosch had als monument van de voormalige natuur van ons land niet minder waarde dan oude gebouwen voor de geschiedenis der vaderlandsche kunst, en het redden van zulke merkwaardige plekjes uit sloopers handen moest aan de Koninklijke Akademie van Wetenschappen worden opgedragen.'

Van Eeden werd minder gelezen dan Craandijk, maar zijn ideeën zouden uiteindelijk veel verder reiken. Dat kwam omdat twee Amsterdamse onderwijzers wél kennisnamen van zijn werk: Eli Heimans en Jac. P. Thijsse. Onder invloed van Van Eeden, maar niet minder van wetenschappers, filosofen en schrijvers uit het buitenland – van Charles Darwin tot David Henry Thoreau –, begonnen ze vanaf 1893 een schriftelijke veldtocht om hun landgenoten liefde voor de natuur bij te brengen. Het woord natuur kreeg daarbij een veel bredere betekenis dan het tot dan toe had gehad. Heimans en Thijsse richtten een tijdschrift op, De levende natuur, maakten een geïllustreerde Flora en schreven gezamenlijk een reeks boeken waarin ze wezen op de schoonheid en het nut van uiteenlopende landschappen, maar ook van planten en dieren die vanouds door iedereen werden gemeden en zelfs verafschuwd.

Het invloedrijkst was zonder de twijfel de langjarige eenmansactie die Thijsse vanaf 1906 in gang zette. Dat jaar schreef hij Lente, zijn allereerste Verkade-album. De legendarische openingszinnen waren de opmaat tot een kolossale propaganda voor de natuur:

Het is nog niet uitgemaakt, wie het eerst de Lente proclameert: de zanglijster, de sneeuwklokjes of de hazelaar. Het eene jaar komt de vogel het eerst met 't nieuwtje, het andere jaar de heester of de bloem, maar in ieder geval weten zij het altijd eerder dan de menschen, die op den kalender afgaan, en meenen, dat de Lente den eenentwintigsten maart haar intocht doet.

Lente was eerste van twintig plaatjesalbums (twee postume delen meegerekend) waarvoor hij de teksten voor zijn rekening nam. Thijsses schrijfstijl – een mengeling van bevlogenheid, poëzie en ook humor – en de begerenswaardige plaatjes die men bij aankoop van de producten van de firma Verkade kreeg, zorgden ervoor dat talloze Nederlanders, met de beschuit en ontbijtkoek, bijna dagelijks een portie natuurliefde binnenkreeg.

Thijsse speelde ook een centrale rol toen de gemeente Amsterdam in 1904 het plan opvatte om van het Naardermeer een vuilnisbelt te maken. Als columnist van het Algemeen Handelsblad begon hij een campagne om dit te verhinderen. Nadat Amsterdam van zijn voornemen had afgezien, richtte Thijsse met een aantal geestverwanten de Vereeniging tot Behoud van Natuurmonumenten, die het voortbestaan van zulke natuurgebieden veilig moest stellen. Het eerste gebied dat de Vereniging – waarvan de naam teruggreep op de woorden van Van Eeden – verwierf, was het Naardermeer.

In veel opzichten doen de ideeën van Heimans en Thijsse nog altijd modern aan. Bijna alles was voor hen natuur: zowel de veenmoerassen in het oosten van het land als de zandverstuivingen op Veluwe, maar ook het boerenland, de tuinen en parken in de stad en zelfs de Rotterdamse haven. En al verkondigden ze af en toe een mening die natuurbeschermers van nu niet meer delen – Thijsse bepleitte bijvoorbeeld het uitroeien van konijnen en Heimans verwelkomde het verdwijnen van de wolf –, ten minste één argument voor hun ideeën is tijdloos: 'Geen beter dokter dan de natuur, al is het maar een park.' Deze overweging, in 1901 genoteerd in hun boek over het Amsterdamse Vondelpark, ligt nog altijd aan de basis van veel natuurbeschermingsplannen.

De ontwikkelingen, in Nederland door beide onderwijzers in gang gezet, gingen in later jaren – Heimans overleed in 1914, Thijsse in 1945 – gewoon door. Mede door de opkomst van de televisie en de toenemende mogelijkheden om naar andere landen te reizen, raakten denkbeelden over biodiversiteit en ecologisch evenwicht bij een steeds groter publiek in zwang. Dit gebeurde een in tijd dat, ironisch genoeg (al is er een verband), diezelfde biodiversiteit steeds meer onder druk kwam te staan. In 1904 kon Thijsse nog schrijven over de grutto, de tureluur, de kemphaan en de andere weidevogels 'die ieder Nederlander behoort te kennen', omdat er nu eenmaal geen weiland, akker of duinvallei was waar men ze niet tegenkwam. Die situatie is inmiddels, zoals bekend, drastisch gewijzigd.

De laatste jaren doet zich in binnen- en buitenland echter iets anders voor, waaraan men in een beschouwing over natuurbeleving niet voorbij mag gaan. Terwijl planten en dieren in een steeds hoger tempo bezig zijn te verdwijnen, lijkt het aantal mensen dat hier onverschillig tegenover staat, te groeien.

De ledenaantallen van organisaties als Natuurmonumenten en het Wereld Natuur Fonds lopen terug. Het is niet direct een teken dat de belangstelling voor de natuur haar langste tijd gehad heeft, maar het laat wel zien dat ze niet vanzelfsprekend is. En eigenlijk is dat niet eens zo verbazend. Waarom zou de mens, na een eeuwenlange worsteling om de natuur buiten de deur te houden, er opeens van gaan houden – laat staan dat hij moedwillig wildernissen zou gaan scheppen en in stand houden? Liefde voor de 'wilde natuur' – is geen aangeboren zaak; het is iets wat iemand moet worden bijgebracht.

Er zijn veel redenen om de natuur te beschermen – sterker: er is geen zinnige reden om dat niet te doen. Mensen worden er gezonder en gelukkiger van; planten en dieren hebben het recht om niet uit te sterven. Daarom is het een uitstekend idee om Nationale Parken te stichten. Maar tegelijk is het noodzakelijk er draagvlak voor te creëren. Er zijn altijd weer propagandisten als Jac. P. Thijsse nodig om de schoonheid van de natuur onder de aandacht te brengen. Hóe die natuur eruit moet zien, is een oud punt van discussie: waar Thijsse de natuurwaarde van zowel 'wildernis' als cultuurlandschappen benadrukte, kwam er in de tweede helft van de twintigste eeuw steeds meer aandacht voor de wilde natuur; in die geest is het beheer van de Oostvaarderplassen tot stand gekomen. Tegenwoordig wordt er vooral gezocht naar een evenwicht tussen beheerste natuur en een nieuwe wildernis. Maar waartoe dit ook leidt, een overheid die vogeleilanden aanlegt, moerassen in stand houdt en landbouwgrond laat verwilderen of zelfs onderlopen heeft één taak: leg uit waarom dit allemaal gebeurt. En vooral: verklaar ze niet tot verboden gebied, maar ontsluit ze en stel ze zoveel mogelijk open. Rustgebieden en stiltereservaten blijven nodig, maar een wildernis waar niemand mag komen, is gedoemd te verdwijnen.

Dik van der Meulen

Dik van der Meulen is neerlandicus en auteur van onder meer 'Het bedwongen bos' (over Nederlanders en de natuur) en 'De kinderen van de nacht' (over de verhouding tussen mens en wolf). Voor dit laatste boek ontving hij de Jan Wolkersprijs voor het beste Nederlandse natuurboek.

4 Samenwerkingsagenda

4.1 Governance

De behoefte aan een structurele samenwerking bij de realisatie van alle plannen en ideeën is groot. Dat gaat zowel om samenwerking tussen de partners van Nieuw Land onderling als met andere overheidspartijen, maatschappelijke organisaties, regiobewoners, ondernemers en kennisinstellingen. We volgen daarin de advisering van zowel de Commissie-Van Geel ('de governance [van de Oostvaarderplassen, red.] moet bij voorkeur vorm worden gegeven binnen het kader van het Nationaal Park Nieuw Land') als de ad hoc-adviescommissie die de aanvraag tot Nationaal Park voor de minister beoordeeld ('Het Nationaal Park zou verschillende belangen in een platform van governance een plek moeten geven').

Op dit moment heeft die governance de vorm van een informele samenwerking tussen de partners van Nieuw Land. Die samenwerking is effectief gebleken. Daarom maken we de huidige samenwerking structureel in de vorm van een Programmabureau Nationaal Park Nieuw Land.

'Governance' staat voor een bestuursvorm waarin publieke en private partijen in horizontale verhoudingen naar geschikte oplossingen zoeken. Het gaat over:
- de verdeling van zeggenschap en verantwoordelijkheid,
- de loop van financieringsstromen,
- het vergaren en delen van kennis en informatie,
- het organiseren van externe betrokkenheid.

De aanleiding voor deze stap in de governance van Nieuw Land is drievoudig:
1. De raakvlakken met de sociaal-economische en stedelijke ontwikkeling in de Metropoolregio Amsterdam en met de verschillende belangen die spelen in het IJsselmeergebied. Inbreng in een brede regionale ontwikkeling vraagt om een solide bestuursstructuur, die Nieuw Land in staat stelt om op te treden als een betrouwbare en daadkrachtige partner in regionale samenwerkingen.
2. Het streven naar een grotere en directere betrokkenheid van bewoners en ondernemers in de regio. Een herkenbaar programmabureau schept daarvoor betere voorwaarden dan een informele samenwerking.
3. De positie als een van de grootste Nationale Parken van Nederland, met de ambitie van een pilot voor Nationale Parken-nieuwe stijl. Van Nieuw Land mag een voortrekkersrol verwacht worden op diverse fronten: natuurontwikkeling, de verbinding van de natuur met de stedelijke samenleving, nieuwe vormen van educatie en communicatie, gespecialiseerd onderzoek. Door denkkracht, energie en middelen te bundelen, kunnen de betrokken natuurbeheerders en overheden meer bereiken dan ieder voor zich.

Dat programmabureau treedt namens alle partners op in regionale samenwerkingsverbanden, vormt het centrale aanspreekpunt en waakt erover dat Nieuw Land blijft voldoen aan de internationale en nationale normen voor een Nationaal Park en aan de eigen ambities. Het heeft een rol in het bewaken en ontwikkelen van de gedeelde kwaliteitsambities en waarden.

Het programmabureau kent een stuurgroep die is samengesteld uit de besturen van de deelnemende gebiedspartners. Gedeputeerde Staten van de provincie Flevoland levert de voorzitter.

Activiteiten van het programmabureau

Het programmabureau is de plek waar de partners van Nieuw Land hun activiteiten afstemmen en waar gezamenlijke activiteiten worden uitgevoerd. Het accent ligt op afstemmen en verbinden.

De partners behouden hun eigen verantwoordelijkheid voor educatie-, marketing- en communicatie-activiteiten op het niveau van hun deelgebied. Op punten waar dat nodig is, werken ze samen in het programmabureau. Dat zal in de praktijk gaan om afstemming en gebiedsbrede educatie, marketing en communicatie. Het voorstel is om daarvoor één centraal punt te creëren: het Nieuw Land Loket, onderdeel van het programmabureau. De afzonderlijke partners verstrekken relevante informatie over activiteiten en projecten die betrekking hebben op Nieuw Land aan het Nieuw Land Loket. Dat verwerkt, bundelt én verspreidt deze informatie en is vervolgens de afzender van alle informatie over Nationaal Park Nieuw Land.

De terreinbeheerders dragen zorg voor het natuurbeheer, net als nu. Voor ontwikkelingsprojecten, die Nationaal Park Nieuw Land voorlopig nog veelvuldig zal kennen, worden zonodig geëigende samenwerkingsverbanden opgezet (indien wenselijk met deelname van andere partijen dan Nieuw Land-partners). Dit kan bijvoorbeeld de vorm aannemen van een werkmaatschappij. Deze samenwerkingsverbanden dragen zelf de verantwoordelijkheid voor uitvoering en financiering. Het is ook denkbaar om ervaring en deskundigheid in de uitvoering te bundelen en te delen in een projectenbureau. Een voorstel voor het organiseren van een werkmaatschappij of projectenbureau zal in 2019 worden uitgewerkt.

In het programmabureau stemmen de gebiedspartners ook hun onderzoeksagenda's af. Voor gebiedsbreed onderzoek, waaronder de monitoring die verbonden is aan de status van Nationaal Park, treedt het programmabureau op als inhoudelijk opdrachtgever. Het programmabureau stelt verder de jaarlijkse werkagenda op waarin de eigen activiteiten én de activiteiten van afzonderlijke gebiedspartners (voor zover relevant voor het Nationaal Park) zijn opgenomen, en legt jaarlijks verantwoording af over de resultaten.

Besluitvorming en financiering

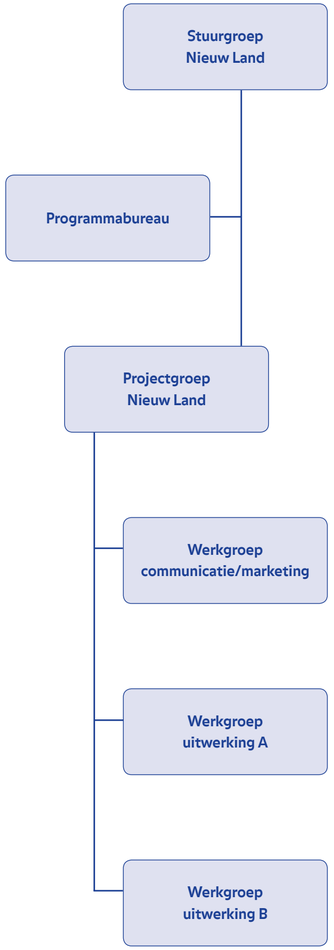
Het programmabureau Nationaal Park Nieuw Land neemt geen beleidsbeslissingen. De stuurgroep legt relevante substantiële keuzes ter besluitvorming voor aan de besturen van de deelnemende partners: de democratisch verkozen gremia van gemeenten, provincie, Rijk en het waterschap en de besturen van de terreinbeheerders. Het programmabureau bevordert wel de samenhang van de beleidsbeslissingen, onder meer door een gemeenschappelijke voorbereiding.

De stuurgroep stelt periodiek een uitvoeringsagenda vast. Deze uitvoeringsagenda is taakstellend voor het programmabureau. Binnen hetgeen dat in de uitvoeringsagenda is opgenomen heeft zij zelf beslisrecht over de uitvoering. In alle andere gevallen legt het programmabureau een voorstel voor een beslissing voor aan de stuurgroep.

De financiering en uitvoering van taken en projecten waarvoor één van de deelnemende partijen de bevoegdheid en de verantwoordelijkheid heeft, blijven onveranderd de verantwoordelijkheid van de betreffende partij. Het programmabureau functioneert voor deze taken en projecten desgewenst als platform voor afstemming en verbinding (net als in de huidige situatie). Het programmabureau zal activiteiten ontplooien om nieuwe financiële bronnen te benutten, zoals subsidies van de Europese Unie.

Organisatie

De huidige stuurgroep (met bestuurders van alle gebiedspartners) blijft het bestuur van het Programma Nieuw Land vormen. De huidige projectgroep (met leden namens alle gebiedspartners) vormt het kernteam dat besluiten voorbereidt. Het vormt op uitvoeringsniveau de schakel

tussen het programmabureau en de deelnemende organisaties. De stuurgroep kan binnen het programmabureau werkgroepen instellen voor specifieke onderwerpen, samen te stellen uit medewerkers van de deelnemende organisaties.

Het programmabureau krijgt niet de vorm van een stichting of andere zelfstandige rechtspersoon. Dat zou een te grote afstand in de hand werken met de verschillende moederorganisaties. De gekozen organisatievorm borgt een hechte band tussen het programmabureau en de organisaties waaruit het is samengesteld.

Aan het hoofd van het kernteam staat een programmamanager die niet aan een van de partners verbonden is. Naast de programmamanager zijn een secretaris en managementondersteuner werkzaam bij het programmabureau. Voorgesteld wordt om een marketeer, een communicatiemedewerker en de Nieuw Land-ecoloog (zie de paragraaf over onderzoek) aan het bureau toe te voegen. Het programmabureau wordt, net als de huidige Nieuw Land-organisatie, gevestigd op het provinciehuis van Flevoland.

Deze gezamenlijke organisatie is licht, dynamisch en doeltreffend en bedient zowel de besturen van de acht gebiedspartners, die beslissen over de voorstellen die uit de programma-organisatie komen, als de lokale, regionale en nationale stakeholders voor wie het belangrijk is om één aanspreekpunt te hebben.

Open houding naar de omgeving

Het programmabureau is de spil in de bestuurlijke en maatschappelijke netwerken waar het Nationaal Park deel van uitmaakt. Een open houding naar de samenleving is essentieel. Het 'aanspreken' kan niet alleen passief zijn: het programmabureau zoekt ook actief partijen op die kunnen bijdragen. Te denken valt aan organisaties die onderzoek uitvoeren of gebiedsprojecten ontwikkelen, maar ook ondernemers en bewoners uit de regio die activiteiten organiseren of ideeën inbrengen. De verantwoordelijkheid en uiteindelijke beslissing of en in welke vorm een initiatief van derden wordt gerealiseerd ligt bij de grondeigenaar waar het initiatief gestalte krijgt.

Belangrijk daarin is een op te richten Maatschappelijke Raad van Advies. Maatschappelijke organisaties met uiteenlopende achtergrond worden uitgenodigd om hierin zitting te nemen, om zo de besluitvorming inhoudelijk te ondersteunen. Mogelijk kunnen ook onafhankelijke inhoudelijke experts toetreden tot deze Maatschappelijke Raad van Advies. Daarnaast zal het programmabureau gelegenheden organiseren waarbij iedereen die geïnteresseerd is, wordt geïnformeerd over de ontwikkelingen rond het Nationaal Park en daarop kan reflecteren. Dit kan bijvoorbeeld de vorm aannemen van bijeenkomsten in het gebied, manifestaties en een digitaal platform.

Het programmabureau onderhoudt ook het contact met bestuurlijke partners zoals de betrokken rijkspartijen en andere Nationale Parken. Het vertegenwoordigt Nieuw Land in de verschillende regionale samenwerkingsverbanden in en om het Markermeer, zoals de bestuurlijke organisatie die in opbouw is voor de ontwikkeling van het IJsselmeergebied. Op grond van de Agenda IJsselmeergebied 2050 wordt gewerkt aan een lichte bestuurlijke organisatie die voortborduurt op bestaande samenwerkingsstructuren, bestuurlijke drukte vermindert en processen vereenvoudigt. Deze agenda noemt de instelling van het bestuurlijke platform 'BPIJ-Integraal', een combinatie van het huidige BPIJ (Bestuursplatform IJsselmeergebied) en de Stuurgroep Agenda IJsselmeergebied. De provincie Flevoland maakt hier deel van uit. Maatschappelijke organisaties, waaronder natuurbeheerders, organiseren zich volgens deze opzet in het ROIJ (Regionaal Overlegorgaan IJsselmeergebied). Nationaal Park Nieuw Land is een van de samenwerkingspartners van deze twee gebiedsbrede organen. Dat betekent dat Nieuw Land is aangesloten bij onder meer de gezamenlijke Uitvoeringsagenda en de gezamenlijke Kennis- en Innovatieagenda. Het programmabureau is hiervoor het aanspreekpunt en verzorgt de inbreng namens het Nationaal Park.

Groeimogelijkheden

De verhouding tussen afstemmings- en uitvoeringsactiviteiten van het programmabureau kan in de loop van de tijd verschuiven, als daar aanleiding toe is. Een groeiende statuur van het Nationaal Park kan leiden tot een opschaling op diverse punten: gespecialiseerder onderzoek, innovatieve middelen voor educatie en communicatie. De gekozen organisatievorm biedt de mogelijkheden om daar tijdig en adequaat op in te spelen. Initiatieven hiervoor worden voorbereid door het programmabureau en via het kernteam aan de stuurgroep voorgelegd.

4.2 Koppelingskansen

Het Rijk, de provincie, waterschap en gemeenten hebben diverse beleidsprogramma's in uitvoering met relevantie voor Nieuw Land. Bij de selectie en uitvoering van projecten in het gebied, haken we zoveel mogelijk aan bij deze programma's. Hieronder staan een paar van de belangrijkste.

Nationaal Deltaprogramma

Het Deltaprogramma bereidt de waterhuishouding in Nederland voor op de gevolgen van de klimaatverandering. Het kent drie componenten:

1. de waterveiligheid (de bescherming tegen hoogwater),
2. de zoetwatervoorziening (de beschikbaarheid van voldoende water, ook in periodes van droogte),
3. ruimtelijke adaptatie (een klimaatbestendige inrichting van de leefomgeving).

Binnen het Deltaprogramma is er een deelprogramma voor het IJsselmeergebied. Hier speelt zowel de waterveiligheid als de zoetwatervoorziening.

Waterveiligheidsmaatregelen worden meestal gekoppeld aan andere ruimtelijke doelen, zodat een integrale verbetering van de omgevingskwaliteit ontstaat. Een voorbeeld is de aanleg van Trintelzand: natuurontwikkeling in combinatie met versterking van de Houtribdijk.

Voor de zoetwatervoorziening is vooral het peilbesluit van belang dat de minister van Infrastructuur en Waterstaat in juni 2018 heeft genomen. Door het waterpeil in het voorjaar op te hogen, ontstaat een meer natuurlijk waterpeil. De oevernatuur heeft daar baat bij. Als langdurige droogte dreigt, kan de waterbeheerder het hoge peil ook op andere momenten instellen. Er ontstaat dan een extra voorraad zoetwater voor de regio. Dit 'flexibele waterpeil' wordt naar verwachting in 2022 ingesteld. Het streefpeil zal dan variëren van 0,10 tot 0,40 meter onder NAP, met een piek in het vroege voorjaar en de laagste stand in de wintermaanden. Het werkelijke peil kan plaatselijk buiten deze marges treden, bijvoorbeeld door opstuwing bij harde wind.

Aan het peilbesluit is het project 'Robuuste natuurlijke oevers IJsselmeergebied' verbonden. Dat bestaat uit maatregelen om oevers geschikt te maken voor peilwisselingen, bijvoorbeeld met oplossingen volgens het concept van building with nature. De maatregelen dragen bij aan de ecologische verbetering van de Markermeeroevers. De kansen en haalbaarheid van een dergelijke ontwikkeling ter hoogte van de Oostvaardersplassen worden onderzocht in het project Oostvaardersoevers.

Agenda IJsselmeergebied 2050

In het IJsselmeergebied werken veel verschillende belangen op elkaar in. Ze kunnen elkaar versterken, maar ook met elkaar op gespannen voet staan. De Agenda IJsselmeergebied 2050 is bedoeld om zeven opgaven in en om het gebied met elkaar in verband te brengen, zodanig dat ze optellen tot een hoge omgevingskwaliteit:

1. Klimaatadaptatie
2. Energietransitie
3. Verstedelijking
4. Duurzame visserij
5. Recreatie en toerisme
6. Natuurontwikkeling
7. Scheepvaart en nautische industrie

De gebiedsagenda bevat een richtinggevend perspectief voor de periode tot 2050. Het IJsselmeergebied is dan een landschap van wereldklasse, een toekomstbestendig water- en ecosysteem en van vitaal economisch belang voor Nederland. Voor de korte termijn is er een kennis- en innovatieagenda en een uitvoeringsagenda. De Gebiedsagenda komt voort uit een samenwerking tussen zestig partijen, afkomstig van Rijk, provincies, waterschappen, gemeenten, maatschappelijke organisaties, gebiedsbeheerders, belangenverenigingen en bedrijfsleven. Zij geven er ook in aan hoe zij hun toekomstige samenwerking willen vormgeven. In mei 2018 hebben ze ermee ingestemd.

Bron: Ministerie Infrastructuur en Waterstaat

Panorama Markermeer-IJmeer/TMIJ/RRAAM

Het Panorama Markermeer-IJmeer (2018) benoemt ontwikkelingsprincipes voor het Markermeer en IJmeer vanuit een landschapsecologisch perspectief. Het biedt een wenkend perspectief voor het watersysteem en het onderwaterlandschap. Het geeft daarmee invulling aan het 'Toekomstbestendig Ecologisch Systeem', dat eerder in onder meer het Toekomstbeeld Markermeer-IJmeer (2009) en het Rijk-Regio-programma Amsterdam-Almere-Markermeer (RRAAM, 2013) is voorgesteld. Aan beide zijn uitvoeringsmiddelen verbonden. Componenten van dat TBES zijn meer natuurlijke oevers, meer luwe en ondiepe waterdelen, delen met helderder water en verbindingen tussen binnendijkse en buitendijkse natuur. Het Panorama zet de stap van een set maatregelen naar kustspecifieke waterlandschappen (waartoe ook het landschap onder water behoort) en naar een gradiëntrijke ontwikkeling. Het legt bovendien de relatie met de verschillende gebruiksvormen van het water.

MRA Verkenning Markermeer-IJmeer

In 2017 voerde de Metropoolregio Amsterdam (MRA) een verkenning uit naar de 'metropolitane meerwaarde' van het Markermeer-IJmeer en zijn kusten. Daar kwamen vijf onderwerpen uit naar voren die beantwoorden aan een actuele urgentie en waar op korte termijn acties op mogelijk zijn:

- het voorstel om een vorm te zoeken om de grondmotor op gang te brengen en te houden om voor de lange termijn kansen voor natuurontwikkeling te verzilveren (het creëren van een ecologisch waardevol onderwaterlandschap door klei en slib te verplaatsen en zand te winnen ten behoeve van de stedelijke ontwikkeling in de regio),
- het perspectief van een netwerk van snel vervoer over het water van Markermeer en IJmeer, ook voor recreatieve doeleinden,
- de potentie van het kustgebied van Lelystad als 'belangrijke motor voor de groenblauwe ontwikkeling van de oostflank van de MRA', als bijdrage aan het regionale leef- en vestigingsklimaat (de verkenning noemt 'projecten en ontwikkelingen als Oostvaardersplassen, Marker Wadden, Batavialand, de nieuwe rivier-cruise-terminal en de uitbreiding van Batavia Stad'),
- een beleidsmatige verankering in een Kader Ruimtelijke Kwaliteit, dat als een toekomstperspectief en een kader voor het stimuleren van de gewenste ontwikkeling op de juiste plek zijn werk kan doen,
- de energietransitie, waarover de MRA opmerkt dat nu nog niet te beoordelen is of het Markermeer-IJmeer daarvoor van belang is.

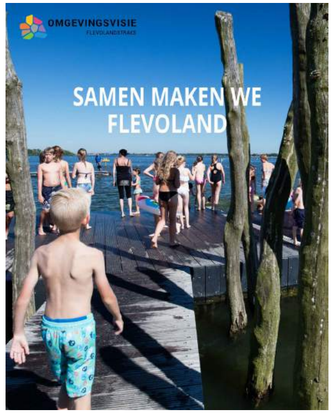
Omgevingsvisie FlevolandStraks

De provincie Flevoland benoemt in haar omgevingsvisie de belangrijkste opgaven waar de provincie voor staat en de 'Flevoprincipes' die inspiratie en richting geven aan de uitwerking ervan. De Omgevingsvisie is een levend document. Onder meer maatschappelijke, demografische of technologische ontwikkelingen kunnen aanleiding zijn om de visie bij te stellen. De in november 2017 vastgestelde versie noemt zeven opgaven:

1. Het verhaal van Flevoland (blijven vertellen, om de eigenheid te bewaren en als blijvende binding)
2. Krachtige samenleving
3. Ruimte voor initiatief
4. Duurzame energie
5. Regionale kracht
6. Circulaire economie
7. Landbouw: meerdere smaken

Lelystad Next Level

In juni 2018 hebben de gemeente Lelystad, de provincie Flevoland en het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) 2018 de samenwerkingsovereenkomst ondertekend voor het traject Lelystad Next Level. Het doel van Lelystad Next Level is dat Lelystad zich ontwikkelt tot een aantrekkelijke en duurzame stad, die financieel gezond en zelfstandig is. Een stad waarin alle inwoners meedoen, het onderwijs goed is en waarin je prettig woont. Een zelfbewuste, economisch dynamische stad. Dit doel wordt uitgewerkt aan vijf 'deeltafels', waaraan vertegenwoordigers van de betreffende sectoren met de partners van Lelystad Next Level voor een specifiek onderwerp nagaan welke kansen er liggen, welke voorwaarden nodig zijn en welke belemmeringen weggenomen moeten worden om sociaaleconomisch een sprong voorwaarts te kunnen maken. Die onderwerpen zijn 'Sociaal sterk', 'Onderscheidend onderwijs', 'Uitstekende woonmilieus', 'Next Level economie' en 'Natuur, recreatie en toerisme'. Dit mondt uit in een strategische agenda, die in 2019 wordt verwacht.

Bron: Provincie Flevoland

4.3 Financieringsstrategie

Inleiding

Het is de ambitie om het Nationaal Park Nieuw Land een stabiele financiële basis te geven. Dat is gezien de overige ambities een stevige opgave. Een opgave waarbinnen drie onderdelen zijn te onderscheiden: coördinatie, beheer & instandhouding en investeringen in natuur en natuurbeleving.

Met de middelen voor coördinatie worden de activiteiten van het programmabureau mogelijk gemaakt: de inzet van de leden van de projectgroep en de gezamenlijke activiteiten op het gebied van educatie, marketing, onderzoek en communicatie. Hiermee is nu jaarlijks circa € 0,5 miljoen gemoeid. Met de activiteiten voor beheer en instandhouding van de natuur, met name door de drie terreinbeheerders, is nu jaarlijks circa € 2 miljoen gemoeid. Voor investeringen in verbetering en uitbreiding van de natuur en de natuurbeleving is geen structurele dekking. Per project worden de nodige middelen gezocht.

Er is geraamd dat gezien de ambities voor deze drie onderdelen de komende 10 jaar respectievelijk € 0,8 miljoen, € 3,5 miljoen en € 35 miljoen gemiddeld per jaar nodig is. De partners van Nieuw Land staan gezamenlijk voor de opgave om de huidige structurele dekking te handhaven en de verschillen met de benodigde middelen op te vullen.

Coördinatie

De huidige situatie

Voor de coördinatie-activiteiten gekoppeld aan de projectleiding, de communicatie en de marketing geven de provincie, de gemeenten, Rijkswaterstaat, het waterschap Zuiderzeeland en de drie terreinbeheerders gezamenlijk circa € 0,5 miljoen per jaar uit. Dit betreft vooral de in geld uitgedrukte personele inzet vanuit de organisaties (projectgroep, werkgroepen) en opdrachten aan derden voor studies, de website en enkele promotionele activiteiten.

Nieuwe inkomsten voor de coördinatie

Het is gewenst om coördinatiebudget te laten groeien van € 0,5 miljoen naar € 0,8 miljoen jaarlijks. Deze stijging wordt met name veroorzaakt door de wens om meer aan gezamenlijke educatie, onderzoek en marketing te gaan doen.

Voor de dekking van coördinatie-activiteiten wordt uitgegaan van het instandhouden van de huidige inzet van de partners. De stijging van het gewenste budget voor marketing, educatie en onderzoek kan worden opgevangen doordat de partners hun bijdrage daarvoor laten groeien. Daarnaast komt mogelijk vanuit het Rijk een bijdrage voor de basisfinanciering van de nationale parken.

Beheer & instandhouding

Huidige situatie

Voor het beheer en instandhouding van de natuurkernen en de randzones wordt jaarlijks met name door de drie terreinbeheerders gezamenlijk circa € 2 miljoen uitgegeven. Hiervoor krijgen Staatsbosbeheer en Het Flevo-landschap gelden uit de Subsidieregeling Natuur- en Landschapsbeheer (SNL). Deze bedragen zijn afhankelijk van het van het landschapstype en de eigen inkomsten uit bijvoorbeeld houtverkoop en pacht. Van het resterende saldo dekt de SNL-subsidie ongeveer 50%. Natuurmonumenten krijgt deze vergoeding niet, omdat de regeling niet geldt voor wateroppervlakten). Rijkswaterstaat draagt zelf de kosten voor het beheer van het Markermeer, inclusief Trintelzand.
Het Flevo-landschap en Natuurmonumenten zijn ledenorganisatie en weten daardoor ook inkomsten te genereren uit contributies en sponsoring.

Nieuwe inkomsten/dekking ten behoeve van beheer- en instandhouding

Het is de ambitie om het budget voor beheer en instandhouding te laten groeien van € 2 miljoen naar € 3,5 miljoen. Deze stijging komt voort uit de voorgenomen groei in oppervlakte (Marker Wadden, Oostvaardersoevers, Trintelzand) die tot hogere beheerlasten leidt, en de uitvoering van de adviezen van de commissie-Van Geel voor het beheer van het Oostvaardersplassengebied (+ € 0,9 miljoen).

Om die beoogde stijging met € 1,5 miljoen te kunnen dekken zijn de volgende mogelijkheden in beeld:

1. Verhogen provinciale bijdrage (€ 0,5 miljoen) voor het beheer van de Oostvaardersplassen (daar is reeds toe besloten).
2. Inkomsten uit gebruik van het gebied voor agrarische doeleinden, horeca of recreatievoorzieningen. Op dit moment is dit slechts in beperkte mate in Nieuw Land aan de orde. Maar de ontwikkeling van de mantel gaat hier meer mogelijkheden voor bieden: er is concrete interesse vanuit het bedrijfsleven voor hotels, lodges, campings, bungalowparken, e.d.
3. Bedrijven die zich met Nieuw Land willen associëren door een product met de naam Nieuw Land te gaan verkopen, moeten worden verplicht het merkrecht te vergoeden.
4. Inkomsten uit zonne-energie. De gedachte locaties voor grootschalige opwekking van duurzame elektriciteit kunnen qua inkomsten worden gekoppeld aan het beheer en instandhouden van Nieuw Land.

5. Inkomsten uit bezoekerscentra, jacht, verkoop van vlees, natuurbegraven, rondleidingen, sportroutes, evenementen e.d. Deze mogelijkheden worden deels al benut. Echter, onderzoek van de WUR (Nationale Parken in transitie, 2016) maakt duidelijk dat dit type activiteiten vaak maar weinig opbrengt of verlieslatend is (dat laatste geldt bijvoorbeeld voor de bezoekerscentra).
6. Er zijn ook mogelijkheden om de kosten te drukken. Nu al zijn veel vrijwilligers bij het natuurbeheer betrokken en participeren terreinbeheerders in reïntegratie- en werkgelegenheidsprojecten. Met deze werkwijze wordt de band tussen de natuur en de samenleving versterkt, en tegelijk beperkt het de beheerkosten. Ook is het denkbaar dat ondernemingen onder condities een deelgebied voor eigen rekening onderhouden.

De inkomsten uit verblijfsrecreatie, horeca, uitbreiden SNL-subsidies en zonne-energie worden nader onderzocht. Ook zal het gebruik van het merkrecht worden geregeld.

Investeringen in natuur en natuurbeleving

Huidige situatie

De investeringen in de lopende ontwikkelingsprojecten van Nieuw Land in de periode 2015 – 2020 bedragen gemiddeld € 23 miljoen per jaar. Deze investeringen in Nieuw Land zijn niet structureel gedekt. De financiering is per project gezocht en gevonden. Het gaat om bijdragen vanuit de partners van Nieuw Land, maar bijvoorbeeld ook van de Postcodeloterij.

	Investering per jaar
Marker Wadden	€ 15.000.000,-
Trintelzand	€ 2.400.000,-
Strand Lelystad	€ 800.000,-
Poort Almere	€ 2.600.000,-
Poort Lelystad	€ 1.200.000,-
Oostvaardersplassen	€ 1.100.000,-
	€ 23.100.000,-

De ambities voor natuurontwikkeling en –beleving in deze ontwikkelingsvisie leiden tot een grof geraamd investeringsniveau van € 35 miljoen per jaar in de periode 2020 – 2030 . Dit betreft het ecologisch op orde krijgen van het Markermeer (Marker Wadden, Trintelzand, Oostvaardersoevers, samen € 320 miljoen) en het mogelijk maken van natuurbeleving in de mantel (€ 60 miljoen). Deze bedragen komen voort uit een grove raming die nog nader wordt uitgewerkt. De kosten voor een eventuele versterking van de Oostvaardersdijk komen daarbij. Er moet worden aangetekend dat de ramingen van de investeringen in de projecten in het Markermeer door Rijkswaterstaat, als primair verantwoordelijke voor de kwaliteit van het Markermeer, van een onzekerheidsmarge zijn voorzien van 50%. Dat kan zowel naar beneden als naar boven uitwerken.

Nieuwe inkomsten/dekking ten behoeve van de investeringen

Om te komen tot een structurele investeringsstroom voor de natuur (kwaliteit en kwantiteit) en de natuurbeleving dienen zich meerdere opties aan.

Voor de investeringen in de natuur, vooral in het Markermeer, dienen zich de volgende mogelijkheden aan:

1. Om te voldoen aan Natura 2000-doelstellingen voor het Markermeer en omdat de waterkwaliteit in het kader van Kaderrichtlijn Water en de waterveiligheid van het Markermeer rijksopgaven zijn, mag worden verwacht dat binnen de diverse rijksprogramma's (bijvoorbeeld het Deltaprogramma en de Programmatische Aanpak Grote Wateren) er het komend decennium jaarlijks een substantieel bedrag beschikbaar komt.
2. Het Markermeer kan voorzien in de complete zand- en grondbehoefte van de Metropoolregio Amsterdam voor stedelijke ontwikkelingen, infrastructuur en natuurontwikkeling. Gemiddeld gaat dat om 10 miljoen m3 per jaar. Er zijn aanzienlijke financiële voordelen (lagere transportkosten) en duurzaamheidsvoordelen (vervoer over korte afstand) te behalen als de grondstromen in de regio goed worden gecoördineerd. Als daarnaast bespreekbaar wordt dat de domeinvergoeding voor zand uit het Markermeer (nu circa € 2,40 per m3) ten goede komt aan de kwaliteitsverbetering van dat Markermeer, dan ontstaat er gedurende een lange reeks van jaren een vulling van het fonds met gemiddeld zo'n € 25 miljoen per jaar.
3. Daar waar de middelen voor het Toekomstbestendig Ecologisch Systeem (TBES) nog geen ruimte bieden, kan het maken van nieuwe natuur in Nieuw Land mogelijk ook worden betaald uit de gelden voor natuurcompensatie die het gevolg zijn van stedelijke ontwikkelingen in Flevoland en Noord-Holland op het gebied van woningbouw en infrastructuur.

Deze drie substantiële geldstromen vergen bestuurlijke wil en juridisch vastgelegde afspraken tussen Rijk, provincies en gemeenten.

Voor de benodigde investeringen in natuurbeleving in de mantel zijn de volgende mogelijkheden in beeld gebracht:

1. De dekking van die kosten kan komen uit het combineren van natuurontwikkeling met 'lichtrode' functies. Met name de Poort van Lelystad (Hollandse Hout en Warande) biedt daarvoor volop mogelijkheid. Hier kan ook de inzet van de gronden van het Rijksvastgoedbedrijf tot een langjarige vulling van het investeringsfonds leiden, zoals dat eerder voor de Almeerse wijk Oosterwold is afgesproken. In het kader van Lelystad Next Level kan dit bespreekbaar worden.
2. Iets vergelijkbaars zou mogelijk kunnen zijn door de Kustvisie van Lelystad te koppelen aan de ontwikkelingen van het schiereiland en de ondieptes/eilanden bij de Lepelaarplassen. Ook in die driehoek kunnen Rijk, gemeente en private partijen tot een tot een interessante publiek-private samenwerking komen. Mogelijk kunnen op de nieuwe eilanden natuur en lichtrode functies worden gecombineerd.
3. De dekking voor investeringen in de poortgebieden van Almere (Almeersepoort en De Trekvogel) kan komen uit het Fonds Verstedelijking Almere.
4. De provincie en de gemeenten kunnen (liefst structureel) bijdragen aan dekking van de projecten.
5. Incidentele financiering kan ook worden verkregen door in rijksprogramma's te participeren. Actueel zijn het Interbestuurlijk Programma (IBP, onderdeel Vitaal Platteland) en de Regio Envelop.
6. Europese programma's (bijv. Leader) bieden kansen.
7. Private fondsen die (mede) bestemd zijn voor natuurontwikkeling en -bescherming kunnen ook de komende jaren een bijdrage leveren.
8. Een variant op de natuurcompensatie vormen de CO_2-compensatiegelden van bijvoorbeeld de gebruikers van vliegveld Lelystad (bijvoorbeeld Trees for All).

Op dit moment wordt er al gewerkt aan het verkrijgen van extra financiering voor Nieuw Land. Dit heeft betrekking op de volgende sporen: Interbestuurlijk Programma Vitaal Platteland, het ministerie van LNV als gevolg van het advies van de commissie-Van Geel, de provincie Flevoland (eveneens in het verlengde van de Commissie-Van Geel) en Lelystad Next Level.

Investeringsfonds

De commissie-Van Geel heeft voorgesteld om voor het Oostvaardersplassengebied een investeringsfonds op te zetten. Nu de oorspronkelijke natuurkernen en poorten van Nieuw Land zich zowel fysiek als qua organisatie in voorzichtige stappen als één Nationaal Park gaan ontwikkelen, lijkt het instellen van een dergelijk investeringsfonds op de schaal van het Nationaal Park een verstandige stap. Dit sluit ook aan bij de Agenda IJsselmeergebied 2050, die onderzoek naar de mogelijkheid van een gebiedsfonds aankondigt. Daarbij zijn de schaalniveaus van het 'project' en het 'deelgebied' in beeld, maar ook het IJsselmeergebied als geheel. Voordat het zover is, dienen er de nodige zaken te worden bediscussieerd omdat het de zeggenschap en de financiële regels van de partners raakt. Concreet wordt voorgesteld om in 2019 een voorstel voor een investeringsfonds Nieuw Land aan de partners voor te leggen.

4.4 Juridische strategie

De toekenning van de status van Nationaal Park heeft geen juridische consequenties. De ontwikkeling van Nieuw Land vindt plaats binnen wettelijke regimes die losstaan van de status van Nationaal Park. Voor een natuurgebied van internationale allure zoals Nieuw Land is de Wet Natuurbescherming een belangrijk juridisch kader. In die wet zijn onder meer de internationale afspraken verankerd van Natura 2000, het Europese net van beschermde natuurgebieden. Markermeer, Lepelaarplassen en Oostvaardersplassen zijn alle aangewezen als Natura 2000-gebied. Nieuwe ontwikkelingen moeten altijd worden getoetst op hun effecten op de Natura 2000-instandhoudingsdoelen. Uit de Wet Natuurbescherming volgt ook de verplichting tot natuurcompensatie bij bepaalde ruimtelijke ontwikkelingen, als die ten koste gaan van natuurwaarden. Wellicht dienen zich natuurcompensatieprojecten aan die benut kunnen worden om Nieuw Land te versterken.

Gezien de nauwe samenhang tussen de ontwikkelingsmogelijkheden van de natuur en het watersysteem (peil, kwaliteit en verbindingen), is ook de wetgeving rond het water sterk richtinggevend. De norm voor de chemische en biologische waterkwaliteit komt voort uit de Kaderrichtlijn Water, die op Europees niveau is vastgesteld. In Nederland regelt de Waterwet het beheer van oppervlaktewater en grondwater. Deze wet verbetert ook de samenhang tussen waterbeleid en ruimtelijke ordening. Voor de dijken is de Wet op de waterkeringen van toepassing.

Uit de Wet Milieubeheer en het daaruit volgende Besluit milieueffectrapportage (Besluit m.e.r.) volgt of er voor ontwikkelingen een m.e.r.-procedure moet worden gevolgd. Als de planvorming meer uitkristalliseert, zal blijken waarvoor dat wel en niet het geval is.

Een bijzondere omstandigheid voor Nieuw Land is de nabijheid van Lelystad Airport, dat in de nabije toekomst aanmerkelijk meer vluchten zal afhandelen. De gevolgen daarvan voor ruimtelijke ontwikkelingen volgen uit de Wet luchtvaart en het Luchthavenbesluit Lelystad. Dit besluit heeft met name invloed op de ontwikkelingsmogelijkheden in de Oostvaardersplassen en de zone daaromheen.

Voor veel ontwikkelingen zal het betreffende gemeentelijk bestemmingsplan aangepast of herzien moeten worden. Pas dan is bijvoorbeeld een verandering in de bestemming van de grond mogelijk. Provincie en Rijk hebben formele invloed op gemeentelijke bestemmingsplannen via hun ruimtelijke verordeningen.

Ook relevant is de mogelijkheid om maatregelen ten behoeve van het robuuste en veerkrachtige ecosysteem te financieren uit de opbrengsten van zandwinning in het Markermeer. Zo'n koppeling is in Nederland niet gangbaar.

Bovenstaande opsomming is zeker niet compleet. Bovendien zullen in de nabije toekomst ingrijpende veranderingen optreden, als veel relevante wetten opgaan in de Omgevingswet. Duidelijk is dat juridische deskundigheid nauw bij de planontwikkeling moet worden betrokken. Bestuurlijke wil is een andere randvoorwaarde om de ambities van Nieuw Land waar te kunnen maken. Daarom wordt voorgesteld om een juridische werkgroep, waarin de partners hun juristen bundelen, in het leven te roepen. Deze werkgroep zal oplossingsgericht moeten zijn. Dat stelt hoge eisen aan de deelnemers.

4.5 Uitwerkingsagenda ontwikkelingsvisie Nieuw Land

Van een papieren ontwikkelingsvisie werkelijkheid maken, is uiteindelijk de grootste uitdaging. Dat vergt dat alle onderwerpen die hiervoor aan de orde zijn geweest, worden uitgewerkt. Uitwerkingen die duidelijk maken hoe de ideeën precies passen in de omgeving, wat ze kosten, hoe ze betaald worden, welke fasering kan worden aangehouden, hoe ze passen in alle overige processen, welke procedures moeten worden gevoerd, wat het draagvlak is, kortom een veel gedetailleerdere uitwerking dan deze ontwikkelingsvisie nu kan bieden.

In deze paragraaf worden de zaken op een rij gezet die het komende jaar worden uitgewerkt. Daarbij gaat het enerzijds om de voorgestelde fysieke maatregelen, de negen ruimtelijke perspectieven, en anderzijds om de zaken die nodig zijn om de doelstellingen ten aanzien van organisatie, financiën, educatie, marketing en dergelijke te bereiken.

Eilanden en ondieptes

Om het Markermeer ecologisch robuuster te krijgen, wordt gewerkt aan het realiseren van de beoogde 7000 hectare ontdieptes en eilanden. Deze nieuwe natuur zal zijn zwaartepunten kennen bij achtereenvolgens Trintelzand, Marker Wadden, Schiereiland en Oostvaardersoevers.

Aan deze opgave wordt in verschillende samenwerkingsverbanden gewerkt:
- Trintelzand: RWS
- Marker Wadden: Natuurmonumenten en RWS
- Schiereiland: RWS, Lelystad
- Oostvaardersoevers: RWS, Lelystad, Almere, Provincie, SBB, Flevo-landschap en het Waterschap

De uitvoering van de plannen kan met de nodige omzichtigheid de volgende zijn:
- Trintelzand:
- Surfstrand: 2019
- Marker Wadden: 2016 – 2025
- Schiereiland:
- Oostvaardersoevers: 2025 -2035

Veel zal afhangen van de financiering van deze opgaven. Hierover zou in 2019 meer duidelijkheid moeten komen. Dit geldt met name voor de Marker Wadden, Schiereiland en Oostvaardersoevers. Middels een uitvoeringsconvenant waarin de financiering langjarig wordt vastgelegd kan financiële stabiliteit voor deze langjarige ontwikkeling worden geboden. Met als belangrijkste onderdelen de rijksprogramma's, de zandinkomsten en inkomsten uit natuurcompensatie. De trekker van het uitvoeringsconvenant zijn RWS en de provincie Flevoland.

Bewegen en ontvangen

Nieuw Land is met alle modaliteiten te bereiken, maar voor wie er niet bekend is nog niet gemakkelijk te vinden. De bereikbaarheid is te verbeteren door de bus dichter bij het park te laten komen, de trein er te laten stoppen, station Almere Oostvaarders beter met het park te verbinden, automobilisten via een nieuwe afslag 9 direct toegang tot het park te geven, de fietsroutes vanaf de stations Almere Centrum en Lelystad Centrum te verbeteren en de veerdiensten (die nu nog ontbreken) te organiseren. Binnen het park dienen vooral ontbrekende schakels in de routes en de beleving op de routes verbeterd te worden.

Aan deze opgaven moeten de meeste partners (provincie, gemeenten, terreinbeheerders) en soms ook het Rijk samenwerken. In de poortgebieden zijn de gemeenten primair verantwoordelijk.

In 2019 zullen de volgende voorstellen worden voorgelegd:
- Poort Almere fase 2
- Lelystad een ontwerp voor afslag 9
- Ontwerp verbreding en inpassing A6: 2019

5 km Knardijk Belvedère en natuurbeleving in de Hollandse Hout

Door zijn ligging en hoogte leent de Knardijk tussen de A6 en de Oostvaardersdijk zich uitstekend als centrale lijn in de natuurbeleving van Nieuw Land. Op een autovrij gemaakte Knardijk worden de bezoekers dan ook hartelijk ontvangen met paviljoens, uitkijkposten, startpunten van wandelingen en andere tochten, en in de toekomst mogelijk ook een natuurspoorstation Nieuw Land en een aanlegplaats voor de veerdienst naar Bataviakwartier en de Marker Wadden.

De naastgelegen Hollandse Hout is met zijn forse omvang van 900 hectare uitermate geschikt en toegankelijk om de bijzondere natuur van de Oostvaardersplassen te ervaren, er te overnachten, te wandelen, fietsen, kanoën en wat dies meer zij.

Beide gebieden samen vormen Poort Lelystad. Het uitvoeringsprogramma voor Poort Lelystad (fase 1) is al voorzien en aan fase 2 wordt gewerkt. De bereikbaarheid wordt met een nieuwe afslag van de A6 in de toekomst nog verder verbeterd.

Aan deze opgaven wordt vooral gewerkt door Staatsbosbeheer en de gemeente Lelystad, met de provincie als stimulerende en soms financierende derde. Maar ook ondernemers kunnen in de nabije toekomst een belangrijke rol spelen. Voor het station Nieuw Land is samenwerking met de NS en ProRail noodzakelijk en interessant.

De planning kan de volgende zijn:
- Poort Lelystad fase 1: uitvoering 2019 – 2024
- Poort Lelystad fase 2: 2021 – 2025

Het ontwikkelen van de plannen voor de Knardijk en Hollandse Hout kan in 2019 zijn beslag krijgen. De uitvoering kan dan, afhankelijk van de financiering, vanaf 2021 vorm krijgen.

Fase 1 is financieel geregeld. Voor fase 2 moet worden verkend of de Rijksoverheid, Lelystad en de provincie tot een financieel akkoord kunnen komen, mogelijk in het verband van Lelystad Next Level. De rijksgronden kunnen hierbij een belangrijke rol spelen. Deze verkenning zal in 2019 moeten plaatsvinden.

De kustdriehoek van Lelystad

De ontwikkeling van de kust van Lelystad tot aan de Kop van de Knardijk, in samenhang met de ontwikkeling van het schiereiland, de Oostvaardersoevers, de eventuele dijkversterking en de 50 kilometer Parkway kan een uniek woon- en recreatiegebied tot resultaat hebben. De gemeente Lelystad werkt aan een kustvisie.

Bij een dergelijke integrale ontwikkeling van deze driehoek zijn naast de gemeente ook RWS, het waterschap, Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer en de provincie betrokken. Dit vergt een strakke organisatie. En biedt kansen voor een samenwerking met private partijen. Het zou een goede zaak zijn als in 2019 met de uitwerking kan worden gestart.

A6: etalage voor 60.000 kijkers

Iedere dag rijden er ruim 60.000 voertuigen over de A6 langs het Nationaal Park. Een prachtige gelegenheid om de automobilisten en hun passagiers de kwaliteiten van het park te laten ervaren, door het gebied aan weerszijden als een etalage in te richten. Met hotel-restaurant Hajé als centraal punt om de etalage van dichtbij te kunnen bekijken, er te eten en te overnachten. De verbreding van de A6 tot de meest duurzame snelweg van Nederland biedt daarvoor ook de nodige aanknopingspunten en zal door de bebording de toegang naar Nieuw Land duiden.

Aan deze opgaven wordt gewerkt door RWS (de weg), Staatsbosbeheer (etalage west), Flevo-landschap (etalage oost) en Hajé.

Qua planning is het volgende tijdschema aan de orde:
- Verbreding A6: 2019 – 2023
- Inrichting etalage-oost: 2019
- Inrichting etalage-west: 2018 - 2019
- Herinrichting Hajé:

Van de projecten vragen vooral de A6 (is grotendeels geregeld), etalage-oost (Het Flevo-Landschap) en Hajé (is privaat) financiering.

Almeersepoort

Voor Almeersepoort is het eerste uitvoeringsprogramma reeds in uitvoering. Het is gericht op het toegankelijk maken van het gebied om de natuur van de Oostvaardersplassen te kunnen beleven. Ook aan de vervolgstappen (Blocq van Kuffeler, Lepelaarplassen) wordt reeds gewerkt. Dit om de natuurbeleving beter mogelijk te maken, om er te overnachten en om de stad beter te laten aansluiten op Nieuw Land. Daarna volgt het verder uitwerken van de plannen in relatie tot de mogelijke eilanden voor de kust (natuur, recreatie, wonen?) en de ontwikkeling van Almere-Pampus. Voor de verblijfsrecreatie bij het park wordt op dit moment al gewerkt aan de camping Waterhout en is er op de Evenaar ruimte voor een hotel gekomen.

Aan deze eerste opgaven wordt gewerkt door de gemeente Almere, Staatsbosbeheer, Het Flevo-Landschap en Waterschap Zuiderzeeland. Als de relatie met de eilanden en ondiepten aan snee zijn, dan speelt ook RWS een belangrijke rol.

De planning is de volgende:
- Uitvoeringsplan fase 1: 2018 – 2021
- Uitvoeringsplan fase 2: 2019 – 2025

De financiering voor fase 1 is reeds geregeld vanuit het Fonds Verstedelijking Almere. Voor fase 2 zal dezelfde bron worden benut.

50 km Parkway

Van Enkhuizen over de Houtribdijk en via de Oostvaardersdijk tot aan de zuidelijke punt van de Lepelaarplassen worden de dijken op een aantal punten aangepast om ze optimaal te laten functioneren als dragers van het Nationaal Park. Dat betekent:
- dat natuurbeleving beter mogelijk wordt (veilig parkeren en oversteken bij uitkijkpunten of startpunten van natuurwandelingen),
- toegang tot de nieuwe natuur in het Markermeer bij Lelystad en Almere,
- verbetering van de kwaliteit van de natuur door het verbinden van de Oostvaardersplassen en Lepelaarplassen met het Markermeer,
- informatie over en herinneringen aan hoe Nieuw Land is gemaakt (museum Batavialand, gemaal Blocq van Kuffeler),
- ontwikkeling als kustboulevard met o.a. wonen (Kustvisie Lelystad) en een of meer aanlegplaatsen voor de veerboot naar de Marker Wadden en Bataviakwartier.

Misschien moet in de toekomst de Oostvaardersdijk volledig op de schop als er een dijkversterking aan de orde is.

Aan deze route van 50 km werken RWS, het waterschap, de gemeente Lelystad, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, de gemeente Almere, Het Flevo-landschap en de provincie.

De planning is nog ongewis, want de financiering (met uitzondering van de versterking van de Houtribdijk) is nog een groot vraagteken. De eerste stap moet dan ook zijn dat bovenstaande ideeën integraal worden uitgewerkt, van een kostenraming worden voorzien en zo mogelijk ook van een dekking.

Top twaalf mooiste plekken

Er zijn nu al plekken in Nieuw Land die absoluut de moeite waard zijn om te bezoeken. Sommige daarvan moeten worden verbeterd of beter bereikbaar worden gemaakt. Andere bijzondere plekken zullen in de toekomst ontstaan. Het aanpakken van de bestaande topplekken en het realiseren van nieuwe is een taak van de terreinbeheerders in samenwerking met de gemeenten en de provincie.

In 2019 zal voor de eerste tranche topplekken een voorstel worden uitgewerkt. Afhankelijk van de voortgang van de overige onderdelen volgen de voorstellen voor nieuwe topplekken. In het voorstel zal naast uitwerking van de ruimtelijke kwaliteit ook de financiering aan de orde komen.

Tien belevenissen

Een van de taken van een Nationaal Park is om veel mensen een prachtige ervaring op te laten doen. Daarvoor is van belang dat de inwoners uit de naastliggende gemeenten, uit de Metropoolregio Amsterdam, Nederland en ook het buitenland het gebied als een aantrekkelijke bestemming voor een bezoek op het netvlies krijgen. De plannenmakers en de marketeers moeten dit samen bereiken.

Als dat gelukt is, moet de toegankelijkheid goed zijn geregeld voor de automobilist (afslagen en bebording A6) en parkeren, voor de openbaarvervoer-reiziger (station Almere Oostvaarders, station Nieuw Land, busroutes), voor de fietser, voor de wandelaar en ook voor bezoekers die per boot uit Noord-Holland komt (veerdienst Amsterdam-Blocq van Kuffeler).

Eenmaal aangekomen moet de bezoeker zich welkom voelen. Er is een heldere bebording, er is voldoende horeca en informatie (bezoekerscentra Oostvaarders, Trekvogel, Marker Wadden), en er zijn voldoende verschillende overnachtingsmogelijkheden (campings, hotel, bungalowpark). En in het gebied zijn er vele fietsroutes, wandelingen, kanotochten, uitkijkposten om het gebied te ervaren. De (elektrische) leenfietsen en elektrische jeeps maken het overbruggen van de grote afstanden in dit immense park mogelijk.

Het Nationaal Park op het netvlies krijgen van de binnen- en buitenlandse bevolking is een taak van alle partners. De bereikbaarheid is vooral een taak van de overheden (Rijk, provincie, gemeenten). Binnen het Nationaal Park hebben de terreinbeheerders de verantwoordelijkheid. Als het gaat om de gastvrijheid en het overnachten zijn vooral private partijen, soms samen met de terreinbeheerders, aan zet. Voor het beleven zijn de terreinbeheerders weer verantwoordelijk.

De planning van deze zaken is vooral onderwerp van de plannen voor het natuurlint (Almeerse-poort, Poort Lelystad). Expliciet kan het volgende daarover worden gezegd:
- Marketingcampagne: 2019 – 2023
- Internationale marketingcampagne NBTC: 2019 - 2020
- Organiseren arrangementen: 2019 e.v.

Voor de financiering van de gemeenschappelijke marketingcampagne wordt een voorstel aan Provinciale Staten voorgelegd.

Educatie

Een Nationaal Park is ook een kans om de liefde voor de natuur en de kennis erover te stimuleren. Dit is primair een taak van de terreinbeheerders en de gemeenten. Het Rijk en de provincie kunnen financieel stimuleren.

Voorgesteld wordt om als eerste stap een IVN-coordinator aan te stellen en het Junior Ranger-programma op te tuigen. Een voorstel hiervoor zal in 2019 worden voorgelegd.

Onderzoek

Er wordt veel wetenschappelijk onderzoek gedaan in Nieuw Land. Met name de Marker Wadden en de Oostvaardersplassen zijn populaire onderzoeksgebieden. We willen bevorderen dat Nieuw Land zich verder kan ontwikkelen als 'living lab'. Nieuw Land faciliteert dit onder met twee veldstations. Voor inspiratie en afstemming is een ecoloog als boegbeeld gewenst.

Een voorstel daarvoor zal in 2019 worden voorgelegd, met daarin de organisatorische ophanging en de financiering.

Duurzame energie

Nieuw Land is binnen twaalf jaar zelfvoorzienend qua duurzame energie. Daarnaast levert het park mogelijk een bijdrage aan de nationale klimaatopgave door de eigen CO_2-uitstoot te neutraliseren. De eerste stap vergt scherpe uitgangspunten bij nieuwbouw (Marker Wadden, Buitencentrum Poort Lelystad) en verbouw (Oostvaarders, Trekvogel), en aanschaf van transportmiddelen. De tweede stap vergt vooral een creatieve ontwerper. Hoe kan een veld met zonnepanelen de natuur en de natuurbeleving verrijken?

Het realiseren van de eerste stap is een opgave van de terreinbeheerders. Voor de tweede stap zijn RWS en de provincie aan zet.

Planning:
- Eerste stap: 2019
- Tweede stap: 2019

Governance

De samenwerking tussen de acht partners van Nieuw Land, die gezamenlijk het gebied fors verder willen ontwikkelen, vergt een doorgroei qua organisatie. De vormgeving naast de bestaande stuurgroep en projectgroep van een centraal programmabureau, de verkenning of er een projectenbureau moet komen, de vormgeving van een Maatschappelijke Adviesraad en de financiering van de organisatie vragen tijd. Ook de relatie met de burgers en bedrijven vraagt een zorgvuldige vormgeving. Ieder van de partners is hierbij betrokken, maar de trekkersrol ligt bij de provincie.

Er zal in 2019 duidelijkheid moeten komen of er voldoende draagvlak is voor een dergelijke organisatievorm en op welke manier de integrale opgaven ter hand worden genomen.

Financiële strategie

De plannen kunnen nog zo mooi zijn, als de financiering ontbreekt komen ze niet van het papier af. Voor de centrale organisatie (mensen, planvorming, marketing, educatie, onderzoek, e.d.), voor beheer & instandhouding en investeringen in natuur en natuurbeleving moeten middelen worden gevonden.

Het mobiliseren van de benodigde middelen is een opgave van alle partners. De trekkersrol kan de provincie in een aantal gevallen vervullen. Concreet zullen nieuwe bronnen als natuurcompensatie, Groenfonds, zandinkomsten, rijkssubsidies en EU-subsidies verkend moeten worden voor de investeringen in natuur en natuurbeleving, in aanvulling op bestaande bronnen. Voor beheer en instandhouding zijn middelen denkbaar van SNL, pacht, merkrecht, zon, e.d..

Planning: een eerste voorstel zal in de eerste helft van 2019 aan de stuurgroep worden voorgelegd.

Juridische strategie

Om de plannen zonder kleerscheuren ingepast te krijgen, is het organiseren van juridische oplossingsgerichtheid meer dan noodzakelijk. Voorgesteld wordt een juridische werkgroep in te richten waarin de deskundigheid van de organisaties wordt gecombineerd. De provincie neemt hierin het voortouw.

Colofon

Opdrachtgever
Provincie Flevoland
Natuurmonumenten
Staatsbosbeheer
Rijkswaterstaat
Het Flevo-landschap
Gemeente Lelystad
Gemeente Almere
Waterschap Zuiderzeeland

Projectleiding
Frans van Deursen / André Rijsdorp

Ontwerp
Mecanoo architecten

Teksten
Bureau Westerlengte

Fotografie
Jan van den Boschpad
Maarten Feentra
Marjolein den Hartog van Kissmyarts
Studio Wierd
Flevo-landschap
Natuurmonumenten
Provincie Flevoland
Staatsbosbeheer

Januari 2019